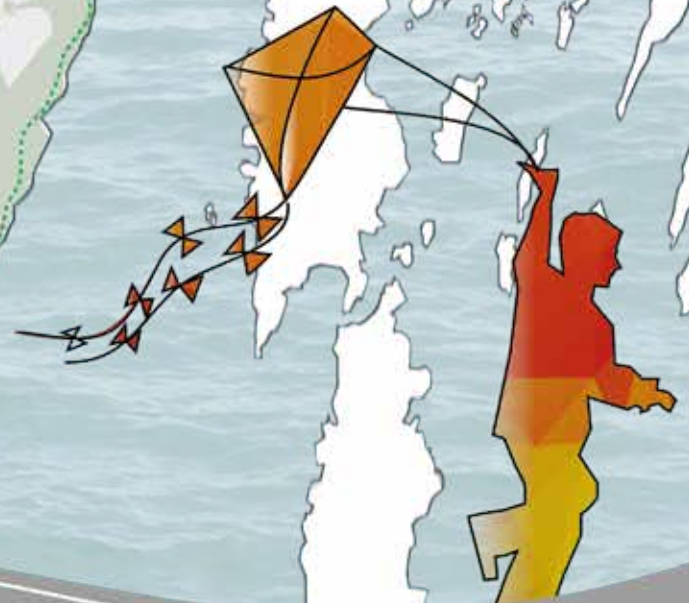
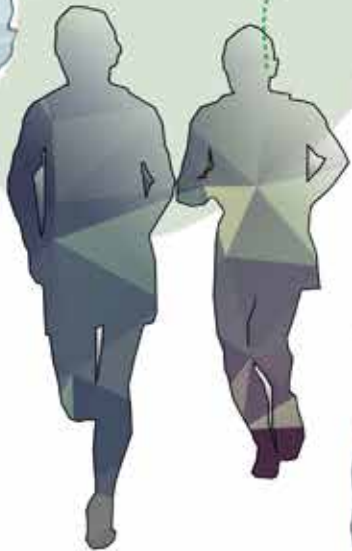




Lokala
Naturvårds
satsningen

Grönstrukturplan för Nynäshamns stad

Antagandehandling



Frihet att utvecklas

Läsanvisning

Grönstrukturplanen för Nynäshamns stad är uppbyggd i fem kapitel. Vill du läsa planen mer översiktligt och förstå hur grönstrukturen bör utvecklas i stora drag – fokusera på kapitel 1 (sidan 8-9) och kapitel 3. Planens samtliga kapitel beskrivs kortfattat nedan:

Kapitel 1: Inledning. Här beskrivs syfte med grönstrukturplanen och framtagandet av den: planprocessen, avgränsning, metod och tidigare ställningstaganden för kommunens grönstruktur.

Kapitel 2: Grönstruktur som begrepp och funktion. I detta kapitel beskrivs vad grönstruktur är, varför grönstrukturplanering behövs och vilka värden och funktioner grönstruktur bidrar med till staden och oss människor.

Kapitel 3: Mål, strategi och övergripande riktlinjer. Här presenteras övergripande mål, strategi och riktlinjer som bör leda grönstrukturens utveckling fram till år 2030.

Kapitel 4: Grönstrukturens värden. I kapitlet beskrivs grönstrukturens sociala, kulturella och ekologiska värden idag och hur de bör utvecklas. Här beskrivs också träden i staden och hur trädbeståndet bör utvecklas.

Kapitel 5: Stadsdelsbeskrivningar. Här beskrivs grönstrukturen i varje stadsdel, de större rekreationsområdena runt staden och industriområdenas grönstruktur och hur den bör utvecklas.

Projektledare: Therese Lindgren (landskapsarkitekt) i arbetet med planen har Kaisa-Leena Aksli (landskapsarkitekt) och Hanna Lilja (miljövetare) medverkat.

Styrgrupp: Mikael Gustafsson (stadsbyggnadschef), Maria Landin (kommunantikvarie, chef för strategisk utveckling)

Arbetsgrupp: Barbara Brass (stadsträdgårdsmästare), Sandra Zachrisson (mark-och exploateringsingenjör), Boel Hellman (planchef)

Illustrationer: Kaisa-Leena Aksli

Fotografier: Hanna Lilja förutom i de fall annan fotograf namnges.

Planen har granskats internt av olika enheter, avdelningar och förvaltningar på Nynäshamns kommun.

Begrepp:

Biologisk mångfald: ett mått på variationen av gener, arter och livsmiljöer. Biologisk mångfald omfattar både växt- och djurarter och betonar betydelsen av variationsrikedom.

Blåstruktur: sjöar, hav och andra vattendrag bildar en blåstruktur i en region på samma sätt som det gröna landskapet bildar en grönstruktur.

Ekosystem: innefattar allt levande och dess livsmiljö inom ett område. Ett ekosystem kan vara så stort som en hel skog eller så litet som en gammal ek.

Ekosystemtjänster: de funktioner hos ett ekosystem som på något sätt gynnar människan. Några exempel är: växtlighetens förmåga att reglera klimatet, bins pollination och grönstrukturens förmåga att ta hand om dagvatten. Vissa ekosystemtjänster går att ersätta med teknik men resultatet blir ofta sämre och dyrare än att låta naturen göra jobbet.

Friyta: yta utomhus som är lämplig för lek och utvistelse (begreppet används i Plan-och bygglagen)

Gröna kilar: stora, sammanhängande och tätortsnära grönområden som bygger upp den regionala grönstrukturen. Gröna kilar i Stockholmsområdet är beskrivna i den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2010).

Grönstruktur: det nätverk som all grönska (natur, parker, stadsträd, trädgårdar m.m.) bildar i ett område, oavsett ägare. Olika typer av grönska och grönområden har olika värden, funktioner och roller i grönstrukturen.

Hävd (av ängsmark): skötsel av ängsmark genom bland

annat slåtter. Vid slåttern avverkas gräs och ängsväxter och förs bort. Slåtter kan ske med häst, manuellt (med lie) eller med slåttermaskin. Hävden behöver vara kontinuerlig för att ängens artrikedom ska bestå.

Klimatanpassning: klimatet är på väg att förändras. I Stockholmsområdet förväntas ett varmare och blötare klimat i framtiden med till exempel fler översvämningar. Grönstrukturen är en viktig del i anpassningen till klimatförändringarna då den t.ex. har en förmåga att utjämna dagvattenflöden.

Kompensationsprincipen: en metod för att ersätta värdefull grönska som förloras i samband med exploatering. Se sidan 26 för mer utförlig beskrivning.

Nyckelart: en art som har stor betydelse för andra arters överlevnad, som till exempel varg och bäver.

Resiliens: naturens förmåga att motstå och anpassa sig till stora förändringar som till exempel klimatförändringar. Alla ekosystem har en gräns för vad systemet klarar av att återhämta sig från.

Rödlistad art: en art som hotas att bli utrotad.

Spridningsväg: sammanhängande grönska som skapar möjlighet för växter och djur att spridas, vilket många arter är beroende av för sin överlevnad. Spridningsvägar kan innefatta trädgårdar och bostadsgårdar på privat mark. Ersätts trädgårdarna med tätare bebyggelse är det viktigt att skapa fortsatt möjlighet för spridning.

Svaga samband: känsliga partier i den regionala och lokala grönstrukturen. De består ofta av smala kopplingar mellan större grönområden som kan vara störda av stora vägar, järnvägar eller bebyggelse. Svaga samband har pekats ut regionalt (RUF 2010) och för kommunen som helhet (ÖP). Sambanden bör förstärkas så att rekreation och spridning av växter och djur säkerställs. Om de svaga sambanden byggs bort skapas barriärer mellan grönområden vilket påverkar den biologiska mångfalden negativt.



Sammanfattning

Skärgårdsnaturen i och omkring Nynäshamns stad är en viktig del i stadens attraktionskraft som lockar hit både nya boende och besökare. Skärgårdsnaturen tillsammans med stadens parker, skogar, stadsträd, trädgårdar och annan grönska bildar stadens grönstruktur.

Grönstrukturen har många funktioner i staden. Den är en förutsättning för rekreation, naturupplevelser, ett rikt växt- och djurliv, stadens klimatanpassning och andra ekosystemtjänster. Med tanke på den planerade tillväxten av staden (2 000 nya bostäder fram till 2030) behövs nu mer kunskap om grönstrukturens värden och funktioner och en strategi för hur den ska utvecklas.

Grönstrukturplan för Nynäshamns stad har tagits fram som ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Grönstrukturplanen beskriver kommunens viljeinriktning för hur grönstrukturen i och omkring staden ska utvecklas till 2030.

Grönstrukturplanen är både ett kunskapsunderlag och ett strategiskt dokument och vänder sig till en bred målgrupp. Här kartläggs och värderas stadens grönstruktur, vilka funktioner och värden den har och hur väl sammanhängande den är. Här anges också mål, strategi och riktlinjer för hur stadens grönstruktur ska utvecklas.

Planen ska användas vid framtida beslut där grönområden och annan grönska i Nynäshamns stad berörs. Den bygger på befintligt kunskapsunderlag, nya inventeringar av ca 100 grönområden i och omkring staden samt enkäter till allmänhet, förskolor och skolor om deras upplevelse och användning av grönområdena.

Kartläggningen av stadens grönområden visar att tillgången på grönområden och annan grönska är god men grönstrukturen kan bli mer sammanhängande och variationen behöver förstärkas på olika sätt. I planen ges förslag på hur detta kan ske.

Det övergripande målet för stadens grönstruktur är att den bidrar till en hållbar, attraktiv och tillgänglig stad och erbjuder människor, djur och växter en god livsmiljö. För att nå målet föreslås följande strategi för beslut som rör grönstrukturen:

1. värna
2. vårda
3. förstärk
4. kompensera

I grönstrukturplanen beskrivs hur strategin ska genomföras i Nynäshamns stad.

Innehåll

1. Inledning	8
1.1 Syfte	9
1.2 Planprocessen	9
1.3 Planområde, avgränsning och metod	9
1.4 Miljöbedömning	10
1.5 Uppföljning av planen	10
1.6 Omvärldsanalys	11
1.7 Nationella, regionala och kommunövergripande mål	11
1.8 Skyddad natur inom planområdet	12
1.9 Tidigare ställningstaganden	12
2. Grönstruktur som begrepp och som funktion	16
2.1 Grönstruktur som begrepp	16
2.2 Grönstrukturens roll och betydelse	16
2.3 Grönstrukturens olika värden	16
2.4 Grönstruktur förser oss med ekosystemtjänster	17
2.5 En bra grönstruktur är sammanhängande och varierad	18
3. Mål, strategi och övergripande riktlinjer	22
3.1 Mål	22
3.2 Strategi	23
3.3 Förslag	28
3.4 Övergripande riktlinjer	32
4. Grönstrukturens värden	36
4.1 En sammanfattad analys	36
4.2 Sociala värden	37
4.3 Kulturella värden	43
4.4 Ekologiska värden	46
4.5 Träden i staden	50
5. Grönstrukturens utveckling stadsdel för stadsdel	54
5.1 Sandhamn	56
5.2 Trehörningen	58
5.3 Estö	59
5.4 Mörbyvägen/Svandammen	62
5.5 Centrum/Gästhamnen	64
5.6 Heimdal/Badhusgatan	67
5.7 Nynäsvägen/Via	69
5.8 Telegrafan/Vaktberget	71
5.9 Hacktorp/Kullsta	73
5.10 Nicksta/Backlura	75
5.11 Källsmo	77
5.12 Kvarnängen	78
5.13 Stadens större rekreativsområden	81
5.14 Grönstruktur i stadens industri- och verksamhetsområden	86



Kapitel 1: Inledning





Vy över Trehörningen, fotograf: Mattias Hansson

1. Inledning

Den här planen beskriver kommunens viljeinriktning för grönstrukturens utveckling i och omkring staden under de kommande femton åren. Planen är ett strategiskt dokument och ett kunskapsunderlag som vänder sig till en bred målgrupp. Den bör användas vid framtida beslut där gröna områden och annan grönska i Nynäshamns stad berörs.

Skärgårdsnaturen i och omkring staden är en av de starkaste attraktionskrafterna för människor som bor, besöker och planerar att flytta till Nynäshamns stad. Närheten och tillgängligheten till skärgårdsnaturen är en del av Nynäshamns stads identitet som skärgårdsstad. Skärgårdsnaturen är en betydelsefull resurs att ta tillvara i stadens och kommunens utveckling som hållbar och attraktiv (se översiktsplan och fördjupad översiktsplan över Nynäshamns stad).

Naturen i och omkring staden bildar tillsammans med stadens parker, stadsträd, grönskan i privata trädgårdar och annan grönska stadens grönstruktur. Grönstrukturen ger möjligheter till rekreation, social samvaro, vila, natur- och kulturupplevelser vilka alla utgör delar av en attraktiv och tillgänglig stad. Människor som vistas i grönskande miljöer och natur mår bevisligen bättre och kan återhämta sig från stress, vilket i sin tur är positivt för folkhälsan.

Grönstrukturen utgör också grunden för ett rikt växt- och djurliv, som i sin tur producerar ekosystemtjänster som till exempel bidrar till stadens kli-

matanpassning och till en hållbar stad.

Den planerade tillväxten av staden med 2 000 nya bostäder fram till 2030 (eller en befolkningstillväxt på 4 000 personer) planeras att ske i huvudsak genom förtätning, vilket innebär att grönområden troligen kommer att bli föremål för exploatering. När grönområden försvinner eller blir mindre har det inte bara effekt på ytan och närområdet i sig utan detta påverkar också grönstrukturen i sin helhet.

För att utvecklingen av staden ska ske på ett hållbart sätt behövs grönstrukturplanering. Det behövs mer kunskap om grönstrukturens värden och sambanden mellan grönområdena. Det behövs en strategi för hur vi fortsatt tar tillvara stadens grönskande karaktär och skapar ett utbud av upplevelserika och tillgängliga grönområden, nära till vardags. När Nynäshamns stad utvecklas behöver grönstrukturen också utvecklas för att förbli en god livsmiljö för människorna, djuren och växterna i staden.

Med grönstrukturplanens översikt minskar risken för att viktiga grönområden och samband byggs

bort och chansen ökar att investeringar och underhåll läggs på grönområden med utvecklingspotential.

1.1 Syfte

Grönstrukturplan för Nynäshamns stad beskriver kommunens viljeinriktning för utvecklingen av grönstrukturen i och omkring staden under de kommande femton åren. Planen är ett strategiskt dokument som anger mål, strategi och riktlinjer för grönstrukturens utveckling. Den är även ett kunskapsunderlag som beskriver tillgången på grönområden, vilka värden de innehåller och samband dem emellan. Planen ska vara vägledande vid översiktlig planering, detaljplaneläggning, exploatering och investeringar i grönstrukturen.

Grönstrukturplanen är ett tematiskt tillägg till Nynäshamns kommuns översiktsplan(ÖP) och ett kunskapsunderlag till den fördjupade översiktsplanen för Nynäshamns stad (FÖP). Grönstrukturplanen bidrar till FÖP:s planeringsinriktning om en attraktiv, tillgänglig och hållbar stad år 2030 genom att ange en strategi för det gröna. FÖP beskriver var och hur förtätning ska ske medan grönstrukturplanen beskriver grönområdena idag och vilken roll de kan få i en växande stad. Det är i ÖP och FÖP som sammanvägningen mot andra samhällsintressen sker.

1.2 Planprocessen

Planen har tagits fram av Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen. Processen med framtagandet av planen kan delas in i tre skeden: samråd, granskning

och antagande.

Under samråd och granskning har planförslaget skickats ut på remiss. Myndigheter, organisationer och allmänhet har då haft möjlighet att yttra sig om förslaget. Därefter har planen justerats och kompletterats. Planen blir gällande efter antagande i kommunfullmäktige.

Arbetet har delvis finansierats med statliga medel för Lokala Naturvårdsinsatser, s.k. LONA-bidrag.

1.3 Planområde, avgränsningar och metod

Planområdet är detsamma som i FÖP. Det sträcker sig från naturområdena kring sjön Fjättern i norr till och med Lövhagens sydspets i söder. Tidsperspektivet för grönstrukturplanen är också samma som för FÖP, dvs. cirka 15 år framåt, till år 2030.

Grönstrukturplanen fokuserar på grönstruktur som upplevs som allmänt tillgänglig eller kan bli det. Privat ägd mark innefattas i de fall då den upplevs och används som allmän resurs för rekreation. Smala grönytor längs med vägar, trädgårdars och bostadsgårdars värden har inte kartlagts. Totalt har cirka 100 grönområden inventerats och värderats inom arbetet för planen.

I planen kartläggs ekologiska, kulturella och sociala värden hos grönstrukturen. För att få kunskap om de sociala värdena, hur grönområdena upplevs och används har enkäter till allmänhet, skolor och för-



skolor genomförts (se bilaga).

Planen anger generella riktlinjer för hur träden i staden ska tas om hand, men en fördjupad inventering av träden kvarstår att göra.

Planförslaget baseras på nämnda enkäter, inventeringar av grönområdena och befintligt kunskapsunderlag. Under arbetets gång har sakfrågor diskuterats internt med berörda verksamheter inom kommunens förvaltningar.

I grönstrukturplanen nämns några grönområden i tätorten som kan nyttjas mer i stadens klimatanpassning, som till exempel Svandammsparken. Framöver behöver det utredas mer exakt hur grönstrukturen kan nyttjas för att klimatanpassa staden.

1.4 Miljöbedömning

Enligt Plan- och bygglagen ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) utföras om genomförandet av en plan kan antas innebära betydande miljöpåverkan. En översiktsplan bedöms alltid innebära en betydande miljöpåverkan. Grönstrukturplan för Nynäshamns stad medför inga ändringar av översiktsplanen i sak. Den är istället ett komplement som för-

tydligar och fördjupar frågor kring grönstrukturen i staden. Ett genomförande av Grönstrukturplan för Nynäshamns stad bedöms därför inte kräva en MKB enligt Miljöbalkens 6 kap. 11 § utan de bedömningar som gjorts i översiktsplanens miljökonsekvensbeskrivning gäller. Grönstrukturplanen förtydligar t.ex. hur tillgången och tillgängligheten till tätortsnära rekreationsområden kan säkras och förbättras.

1.5 Uppföljning av planen

För att säkerställa en hållbar utveckling av Nynäshamns stad bör grönstrukturplanen mål och riktlinjer följas upp årligen. Uppföljningen ska utföras av planenheten och rapporteras till miljö- och samhällsbyggnadsnämnden i samband med den årliga verksamhetsberättelsen.

Det bör även tas fram ett kostnadsatt åtgärdsprogram varje år av planenheten i samarbete med andra berörda verksamheter för att genomföra programmet. I åtgärdsprogrammet anges var ansvaret ligger för genomförandet av respektive åtgärd. Grönstrukturplanen är ett tematiskt tillägg till översiktsplanen och ska därmed aktualitetsprövas samtidigt, det vill säga minst en gång varje mandatperiod.



1.6 Omvärldsanalys

Klimatförändringar, en starkt växande Stockholmsregion och en ökad medvetenhet kring grönskans positiva betydelse för oss människor för med sig ökade krav på en mångfunktionell grönstruktur.

Klimatförändringarna som vi står inför gör det särskilt aktuellt att planera våra grönytor bättre. Grönytorerna kan om de nyttjas på rätt sätt bidra med många funktioner, t ex dagvattenfördröjning och rening, temperaturutjämnande i stadens klimatpassning.

Bebyggelsestrycket i Stockholmsregionen och förtätningstrenden ökar anspråken på obebyggd mark vilket i sin tur ökar behovet av att säkra gröna värden.

Det finns en allmän medvetenhet om att grönska och natur är viktigt: som en del av en hållbar utveckling, en del av en god livsmiljö och för folkhälsan. Det uppmärksammas också mer och mer att grönska har ett symbolvärde i staden, att närheten till grönska och parker kan påverka områdets status och fastighetspriser. I Nynäshamn är symbolvärdet av att ha nära till naturen, skärgården och havet något som används i kommunens varumärke.

I stadsbyggandet diskuteras och används gröna lösningar mer och mer, som t ex. gröna tak och väggar, stadsodling, pocketparker och tillfälliga parker i stadsmiljön, för att skapa hållbara städer, miljömässigt och socialt. Det tas också just nu fram olika planeringsverktyg för att försöka kartlägga de ekosystemtjänster, det vill säga de nyttor som naturen ger oss människor.

Allt detta visar på att medvetenheten ökar kring att naturens gratistjänster inte kan tas för givna när samhället utvecklas. Vi behöver säkerställa dem.

1.7 Nationella, regionala och kommunövergripande mål

Grönstrukturen i Nynäshamns stad ska bidra till att uppfylla nationella, regionala och kommunövergripande mål.

Nationella mål

Grönstrukturen bidrar till flera nationella mål:

- miljömålen (www.miljomal.nu)
- friluftsmålen (www.naturvardsverket.se)
- folkhälsomålen (www.fhi.se)
- kulturmiljömålen (www.raa.se)

Planen berör flera av målen inom dessa nationella målområden. Den berör till exempel miljömålen *Levande skogar*, *God bebyggd miljö* och *Ett rikt växt- och djurliv* och friluftsmålen *Tillgänglig natur för alla* och *Attraktiv tätortsnära natur*. Den berör vidare folkhälsomålen *Miljöer och produkter*, *Fysisk aktivitet* samt *Barn och ungas uppväxtvillkor*. I och med att många av stadens grönområden har ett kulturellt värde så berör planen även till exempel kulturmiljömålet om *Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas*.

Regionala och kommunövergripande mål

Grönstrukturen har en viktig roll i det kommunövergripande och regionala målen (RUFSS 2010, se även samrådsförslag RUFSS 2050) om en god livsmiljö. De gröna miljöerna är en gemensam resurs som kan bidra till högre livskvalitet, bättre hälsa och integration mellan olika grupper.

Grönstrukturen bidrar till kommunens mål som sätts i översiktsplanen om en attraktiv, tillgänglig och hållbar kommun. I översiktsplanen föreslås en kommunövergripande grönstruktur, som i sin tur bygger vidare på den regionala grönstrukturen med utpekade gröna kilar, värdekärnor och svaga samband. Grönstrukturplanen för Nynäshamns stad visar på det mer finmaskiga nätverket av grönska i staden som knyter samman de större grönområdena som uppmärksammats i översiktsplan och regional utvecklingsplan.

I de lokala miljömålen finns följande mål som berör grönstrukturen specifikt. Dels ”att naturen förvaltas på ett sätt som främjar biologisk mångfald och som skapar en god tillgänglighet till natur och skärgård för rekreation, friluftsliv och natur- och kulturupplevelser”. Dels ”att kultur- och odlingslandskapet skyddas för att bevara det rikt och varierat genom att inte ta värdefull odlings- och skogsmark i anspråk för exploatering”.

De generella målen har brutits ned och konkretiserats för att stödja utvecklingen av Nynäshamns stads grönstruktur (se kapitel 3).

1.8 Skyddad natur inom planområdet

Följande skydd av naturen finns inom planområdet:

Riksintressen

Inom planområdet finns flera riksintressen. Hur dessa avses att tillgodoses redovisas i FÖP.

Strandskydd

Strandskyddet finns för att bevara allmänhetens tillgång till stränder och för att skydda den biologiska mångfalden. Det generella strandskyddet är 100 meter från strandkanten. Områden med utökat strandskydd (upp till 300 meter) finns längs med Lövha-gen/Ringvägen, Natvik och Fjättern.

Nyckelbiotoper

Nyckelbiotoper är områden med en speciell naturtyp som har stor betydelse för skogens flora och fauna och har förutsättningar att hysa hotade och rödlistade arter. Inom planområdet finns flera nyckelbiotoper, se karta Ekologiska värden och spridningsvägar (kapitel 4.4).

1.9 Tidigare ställningstaganden

Kommunens tidigare ställningstaganden som berör grönstrukturen finns beskrivet i flera olika dokument (se de antagna dokumenten i planöversikten på nästa sida).

I ÖP ges generella riktlinjer för kommunens grönstruktur och tysta områden (se definition nedan) som även gäller för stadens grönstruktur:

- Den regionala och lokala grönstrukturen, främst värdekärnorna, ska bevaras och utvecklas.
- Grönstrukturen ska vara sammanhängande, svaga gröna samband ska stärkas.
- Tillgängligheten till grönstrukturen ska förbättras.
- Stråk som knyter samman den regionala lokala grönstrukturen med tätorternas parker och grönområden bör stärkas.
- I kilarna kan viss bebyggelse tillkomma, om den bidrar till att bevara serviceutbudet och till en levande bygd, men stor hänsyn ska tas till att bevara kilarnas funktion.

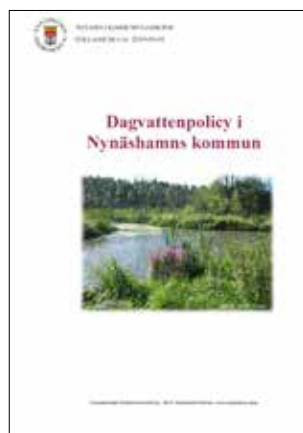
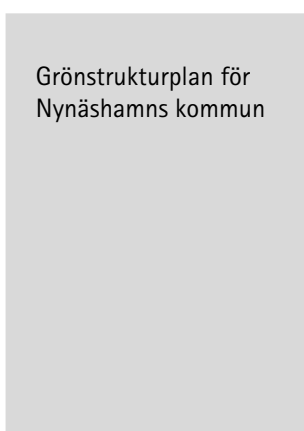
- Vid planering av nya bostads- och verksamhetsområden ska befintlig grönstruktur bevaras så långt som möjligt. Om detta inte är möjligt ska ny grönstruktur anläggas inom eller i nära anslutning till planområdet.
- Ny bebyggelse samt anläggningar som påverkar en värdekärna ska undvikas. I de fall konflikt uppstår mellan värdekärnor och planer på ny bebyggelse så krävs noggrann utredning av hur effekten på kärnan minimeras.
- Tysta områden (med 40 dBA högst 10 minuter per vecka) som även har stora natur-, kultur- eller rekreativvärden ska bevaras.

Planöversikt: Grönstrukturplanen och kommunens andra policydokument

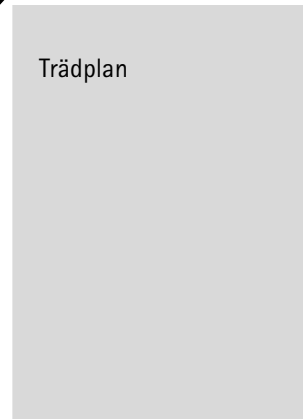
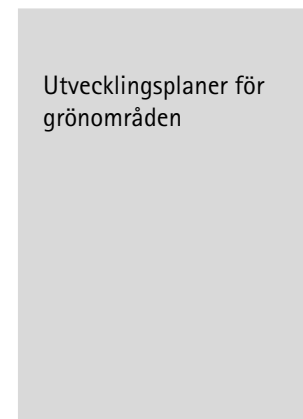
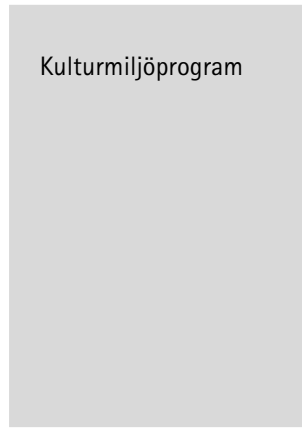
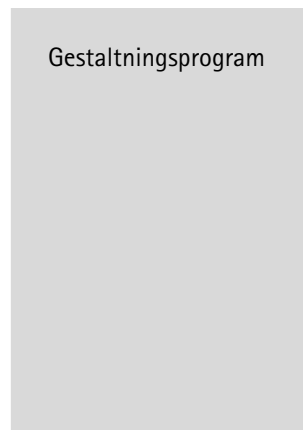
Här nedan beskrivs hur grönstrukturplanen förhåller sig till några andra av kommunens antagna, påbörjade och planerade policydokument för samhällsplanering.



Antagen 2012



Antagen 2010



Antagen 2016

Antagen 2016



Kapitel 2: Grönstruktur som begrepp och som funktion





2. Grönstruktur som begrepp och funktion

Grönstrukturen är det nätverk som all form av grönska, t ex natur och trädgårdar, bildar i ett område. Den kan vara värdefull på många sätt; socialt, ekologiskt och kulturellt och förse oss med många olika ekosystemtjänster som t. ex. rekreationsmöjligheter och klimatanpassning. Grönstrukturen är på så sätt en viktig del i en hållbar samhällsplanering.

2.1 Grönstruktur som begrepp

Grönstrukturen är det nätverk som alla former av grönska: natur, parker, trädgårdar och alléer bildar i ett område, oavsett ägare. Den innefattar alla gröna miljöer där det finns möjlighet för växt- och djurliv. I Nynäshamn angränsar det gröna ofta till vatten (eller ger utsikter över det), det vill säga till blåstrukturen. Blåstrukturen utgörs av allt vatten i och omkring staden; hav, sjöar, vattendrag, våtmarker och grundvatten. Grönstrukturen och blåstrukturen bildar tillsammans med bebyggelse och infrastruktur Nynäshamns stad.

2.2 Grönstrukturens roll och betydelse

Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska planläggning ske med hänsyn till natur- och kulturvärden och främja ”en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder” (PBL 2 kap. 3 §). Det här innebär att grönstrukturen, ska ses likvärdig med de strukturer som bebyggelse- och infrastrukturen bildar i ett samhälle.

För att kunna uppnå en ”ändamålsenlig struktur” av grönområden krävs kunskap om dem och en strategi för deras utveckling, det vill säga grönstrukturplanering. Utan grönstrukturplanering är risken stor att hushållningen med stadens gröna resurser inte sker på effektivt och hållbart sätt.

2.3 Grönstrukturens olika värden

Grönstrukturen har sociala, kulturella, ekologiska (se figur Grönstrukturens värden) och ekonomiska värden. Det sociala värdet ligger i Nynäshamns bors och besökarens användning och upplevelse av grönområdena. Det kulturella värdet ligger i grönstrukturens betydelse för stadens identitet, historia och som stadsbyggnadselement. Med det menas att stadsträden, parkerna och naturen bygger upp stadens karaktär och berättar om stadens historia, precis som husen och gatorna gör. Det ekologiska värdet handlar om grönstrukturens funktion som livsmiljö för växter och djur. Privata villaträdgårdar med äldre träd och rika perennplanteringar kan till exempel ha stor betydelse för den biologiska mångfalden.

Grönstrukturens ekonomiska värden innefattar allt från fastighetspriser i anslutning till parker, till vinsterna av ökad folkhälsa och av ekosystemtjänster (Läs mer i avsnitt 2.4). Det har visat sig att närheten till grönområden påverkar priset på bostäder. En undersökning av bostadsrättspriser i Stockholm visade att bostäder med bäst tillgång på park värderades mycket högre än de med genomsnittlig tillgång.¹

De olika värdena sammanfaller ofta i grönstrukturen, men inte alltid. Ett grönområde kan till exempel fungera som spridningsväg för växter och djur, samtidigt som det är en del av stadsbilden och en hälsosam miljö för människan.



Ekologiska värden



Sociala värden



Kulturella värden

Grönstrukturens värden

2.4 Grönstrukturen förser oss med ekosystemtjänster.

Grönstrukturen har som sagt en viktig roll i ett hållbart samhällsbyggande genom sin förmåga att producera ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster är de funktioner hos ett ekosystem som på något sätt gynnar människan. Några exempel är vegetationens förmåga att dämpa buller och rena luft, bins pollination av fruktträd och grönstrukturens förmåga att ta hand om dagvatten. För att grönstrukturen effektivt ska producera olika ekosystemtjänster krävs en hög biologisk mångfald (läs mer i avsnitt 4.4 *Ekologiska värden*). I figur *Ekosystemtjänster* beskrivs olika typer av ekosystemtjänster och hur de produceras.

Vissa ekosystemtjänster går att prissätta. Det går t ex. att räkna på hur mycket det skulle kosta att ersätta bins pollination av fruktträd med att pollinera för hand. Andra ekosystemtjänster är svårare att prissätta, som t ex rekreation. Genom rekreation i naturen återhämtar vi oss från stress vilket medför samhällsekonomiska vinster genom ökad hälsa och mindre sjukskrivningar m. m., men vinsterna är svåra att beräkna. Alla ekosystemtjänster är inte möjliga att prissätta men begreppet synliggör hur viktig naturen, eller grönstrukturen, är för oss människor. Grönstrukturens förmåga att bidra med ekosystem-

tjänster är särskilt aktuell med tanke på de klimatförändringar vi står inför.

Grönstrukturens ekosystemtjänster kan klimatanpassa staden

Vi vet inte helt säkert hur klimatförändringarna kommer att yttra sig i framtiden men mycket tyder på en högre medeltemperatur och fler värmeböljor. Nederbörden beräknas minska på sommaren och öka under vinterhalvåret. Det kan väntas fler extrema skyfall, högre vattenstånd och högre havsnivå och därmed ökad risk för översvämningar i låglänta områden. I Nynäshamns kommun har Nynäshamns stad pekats ut som ett område särskilt utsatt för översvämningar.¹

Grönstrukturen har en viktig roll i att motverka eventuella klimatförändringar. Vegetationen kan till att börja med ta upp stora mängder vatten vid nederbörd, fördröja dagvattenflöden och motverka översvämningar. Detta kan illustreras av det faktum att hårdgjorda ytor genererar upp till 10 gånger mer dagvatten än vad grönytor gör.² Gröna ytor dämpar också regnet och dess rötter stabiliserar marken vil-

¹ Klimatstrategi och Energiplan Nynäshamns kommun Kf §153, 2012-06-13

² Boverket, 2010, Mångfunktionella ytor

ket motverkar att marken eroderas.

När värmeböljorna ökar kommer vegetationens förmåga att ge skugga bli allt viktigare. Om vegetationen placeras strategiskt och integrerat med bebyggelse³ kan den bidra både med att sänka temperaturen lokalt och skydda från skadligt UV-ljus. I industriområden med stora plåtfasader och asfaltsytor kan det t.ex. bli mycket höga temperaturer under värmeböljor. Där kan träd som planteras i söderläge för att skugga plåtfasaderna få stor effekt på lokalklimatet. Lövträd har fördelen att de ger skugga under sommaren men inte under vintern, då solens värme och ljus istället kan vara välkommet.

Klimatförändringarna innebär att det blir än viktigare att samplanera de gröna och blå strukturerna i staden. Ökade regn- och vattenmängder kan hanteras genom svackdiken, översvämningssytor i parker, grönområden och i bostadsområdenas grönytor. (se även kommunens Dagvattenpolicy)

Det är också viktigt att genom planering se till att de gröna ytorna i staden inte minskar och att de hårdgjorda ytorna inte ökar. Vid exploatering kan bland annat tak med växtlighet användas på byggnader för att öka andelen grönyta. Sådana gröna tak kan minska den totala årliga vattenavrinningen från byggnader med mellan 60-80%.

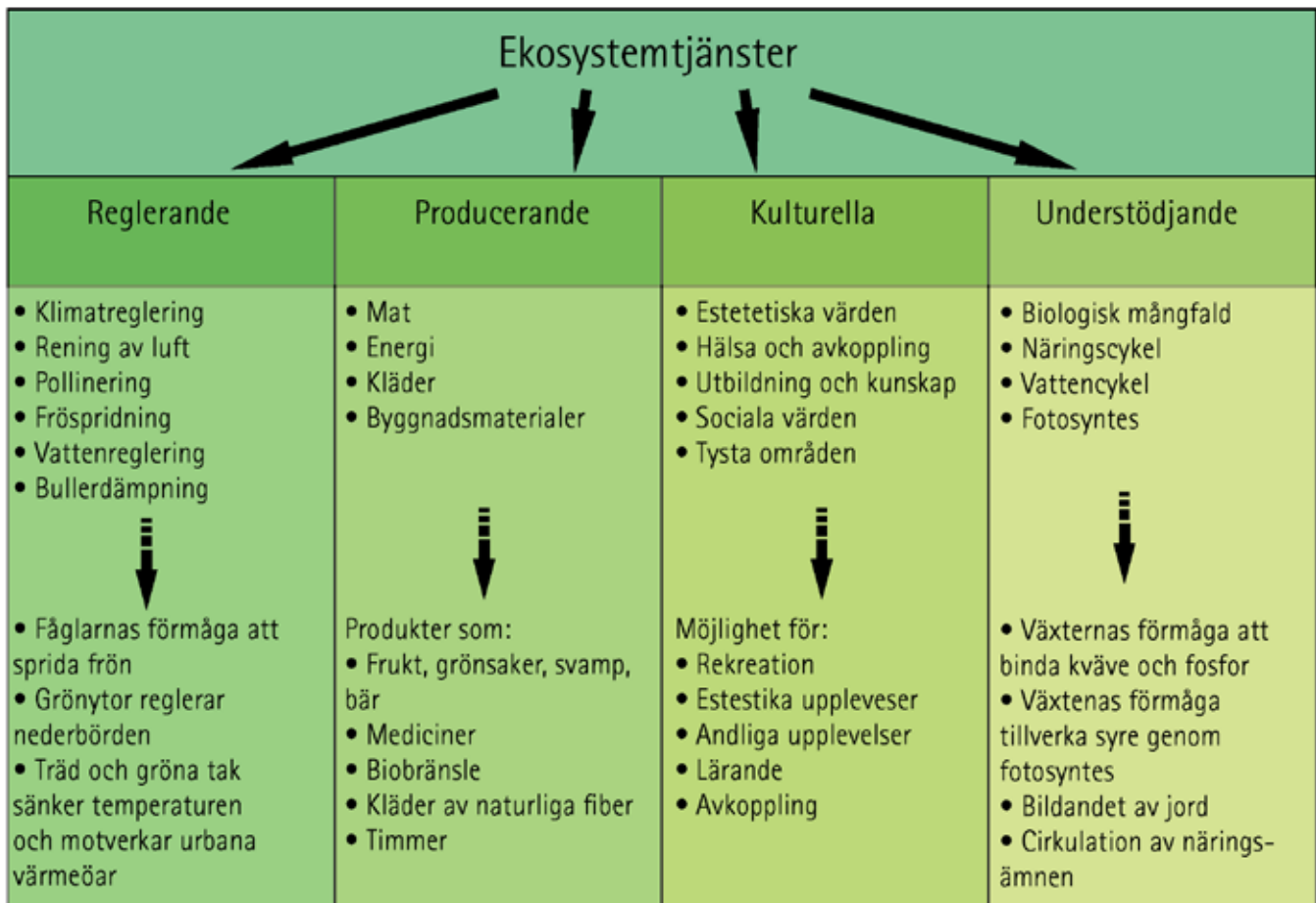
För att grönstrukturen ska bidra effektivt till stadens klimatanpassning behöver den dels vara motståndskraftig mot klimatförändringar och dels ha förmågan att återhämta sig vid påfrestningar, vara s.k. resilient. I stadens planteringar och parker kan det bli aktuellt med ett växtval som klarar ökad fuktighet och som vi idag förknippar med sydligare breddgrader. Det kan också bli allt viktigare att gynna den naturliga spridningen av arter söderifrån.

2.5 En bra grönstruktur är sammanhängande och varierad

Det är generellt sett bra om grönstrukturen är sammanhängande och varierad, både för växter och djur och för oss människor.

Många växter och djur är beroende av att kunna spridas för att överleva. I en sammanhängande grönstruktur där grönområdena är väl sammankopplade och tillsammans skapas möjlighet för djur och växter att spridas, så kallade spridningsvägar.

För oss människor är grönstrukturen sammanhängande när grönområdena är nära, lättillgängliga, trygga och trafiksäkra att nå. Det ska gå att röra sig igenom långa sträckor av grönt utan bebyggda barriärer.



³ Boverket, Låt staden grönska - klimatanpassning genom grönstruk-

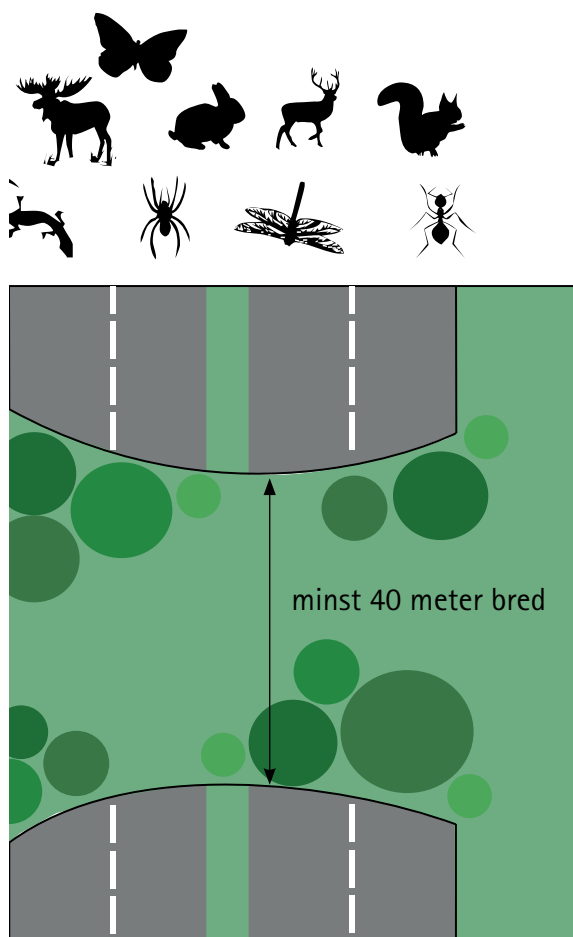
Stora motorvägar, järnvägar och industriområden i landskapet skapar barriärer i grönstrukturen. De hindrar oss människor att röra oss fritt och växter och djur att spridas. Där barriärerna har skapat smala och sårbara kopplingar mellan de större sammanhängande grönområdena finns så kallade svaga samband (se RUFSS 2010). De svaga sambanden kopplar ihop olika livsmiljöer för växt- och djurarter och fungerar som spridningsvägar. Därför är det viktigt att förstärka svaga samband. Ju bredare ett svagt samband är, desto flera arter kan sprida sig. Om ett svagt samband är smalt bör det vara kort för att fungera bättre som spridningsväg. Om det är långt kan det helt tappa sitt värde som spridningsväg.

Svaga samband kan förstärkas på olika sätt. Över järnvägar, motorvägar eller andra barriärer kan t.ex. ekodukter byggas. En ekodukt är en växttäckt bro som bör vara minst 40 m bred (se figur nedan). Den fungerar för spridning av många olika arter, från insekter till däggdjur. Ett annat alternativ är en faunabro (minst tio m bredd). Faunabron är mest anpassad för att större däggdjur ska kunna ta sig över barriären. Både ekodukt och faunabro kan kombineras med rekreationstråk för människor på dagtid då de flesta djur rör sig i mörkret. Under den mörka delen av dygnet är det dock viktigt att faunabron är relativt fri från människor. Ekodukt och faunabro

är två exempel på hur grönstrukturen kan förstärkas där sambanden är svaga och som skulle kunna förstärka Nynäshamnas stads grönstruktur.

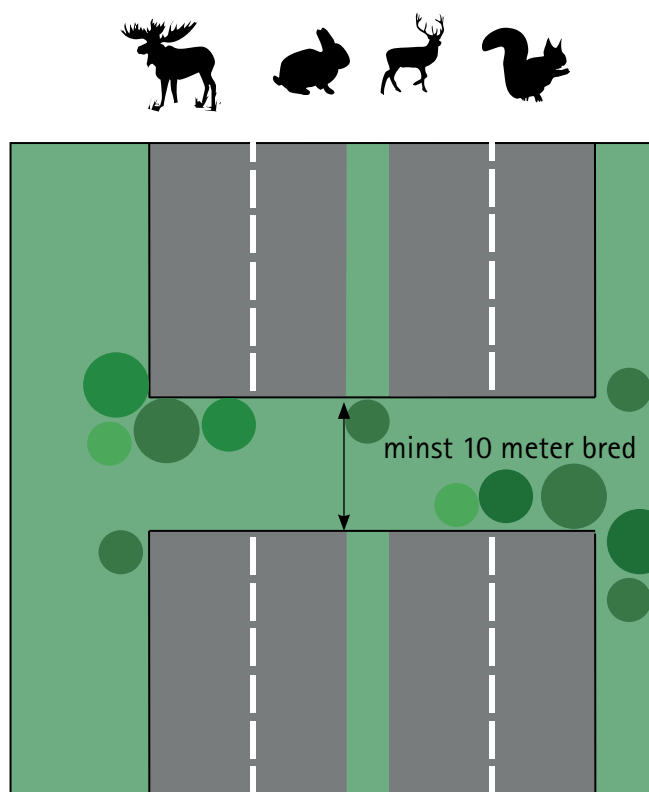
I en varierad grönstruktur finns grönområden med olika storlek, naturtyper, innehåll, karaktär och från olika tidsepoker. Variationen ger möjlighet till olika aktiviteter och upplevelser (natur- och kulturupplevelser) för oss människor. Den är en förutsättning för att olika grupper ska kunna och vilja vistas i parkerna och naturen. Variationen ger även en viktig grund för ett rikt växt- och djurliv. Om grönstrukturen är alltför enhetlig kan det få förödande konsekvenser för artrikedomen bland växter och djur.

I nästa kapitel föreslås bland annat hur grönstrukturen i Nynäshamns stad kan bli mer varierad och sammanhängande.



Ekodukt gynnar spridningen av de flesta arter.

Principskiss för ekodukt och faunabro



Faunabro gynnar mindre antal arter men är enklare att bygga än en ekodukt, tack vare en enklare konstruktion.



Kapitel 3: Mål, strategi och övergripande riktlinjer





Vårdkaseberget, en av stadens karaktäristiska hållmarker

3. Mål, strategi och övergripande riktlinjer

För att få en gemensam inriktning för utvecklingen av Nynäshamns stads grönstruktur behövs gemensamma mål och en strategi som leder arbetet mot målen. Här nedan beskrivs övergripande mål, strategi och övergripande riktlinjer som föreslås leda utvecklingen av grönstrukturen fram till år 2030. Här ges också ett förslag på hur grönstrukturen kan utvecklas.

3.1 Mål

Som övergripande målet för grönstrukturen i Nynäshamns stad föreslås:

”Grönstrukturen bidrar till en hållbar, attraktiv och tillgänglig stad och erbjuder människor, djur och växter en god livsmiljö.”

Målet är i linje med ÖP:s mål (antagna av kommunfullmäktige 2012) om en: 1. öppen och tillgänglig kommun, 2. en ledande tillväxtkommun, 3. god livsmiljö och 4. resurseffektiv (hållbar) kommun. Målen i ÖP gäller även för FÖP Nynäshamns stad.

Grönstrukturen bidrar till en hållbar stad när den innehåller en hög biologisk mångfald, bidrar till stadens klimatanpassning och innehåller miljöer där många olika grupper vill och kan mötas. En hög biologisk mångfald får vi om djur och växter har en god livsmiljö med varierade och sammanhängande grönområden. Grönstrukturen kan effektivt bidra till stadens klimatanpassning om den är moståndskraftig mot ett förändrat klimat och när grönska och öppna dagvattenlösningar integreras med bebyggelsen.

I en attraktiv stad finns grönstruktur som bidrar positivt till stadsbilden och stadens identitet. Parker och

andra grönområden inbjuder till besök, upplevs som välvårdade och erbjuder många olika upplevelser och aktiviteter. I Nynäshamns stad är de trädbevuxna hållmarkerna, ekmiljöerna och gång- och cykelstråken längs med vattnet en viktig del av stadens attraktivitet. De sistnämnda ger möjlighet till havsutsikt och havskontakt.

I en tillgänglig stad med en god livsmiljö finns trygga och tillgängliga grönområden för alla; kvinnor och män, personer med funktionsnedsättning, barn, unga, äldre och oavsett var man bor. Grönområdena är nära, nåbara och lätta att hitta och orientera sig igenom. Då vill och kan också många olika grupper mötas i grönområdena, vilket är en del av stadens sociala hållbarhet.

Det övergripande målet delas upp i följande delmål:

- Grönstrukturen är tillgänglig och sammanhängande med goda spridningsmöjligheter för djur och växter.
- Grönstrukturen bidrar till stadens klimatanpassning.
- Alla har nära till grönområden från bostad, jobb och skola.
- Stadens grönområden upplevs som tillgängliga, attraktiva och trygga av olika grupper, kvinnor och män, barn och äldre samt personer med funktionsnedsättning.
- Stadens grönområden kompletterar varandra i hur de upplevs och används samt upplevs som välvårdade.
- Grönstrukturen bidrar till stadens identitet som skärgårdsstad och berättar om dess kulturhistoria.

3.2 Strategi

För att vi ska få en tydlig väg mot målet behövs en gemensam strategi för de beslut som rör grönstrukturen. Strategin som föreslås består av följande fyra principer:

1. värna
2. vårda
3. förstärka
4. kompensera

Grundinställningen är att värdefull grönstruktur bör värnas, vårdas och förstärkas (enligt princip 1, 2 och 3). Kompensation (princip 4) bör tillämpas först när exploatering som påverkar ett grönområdes funktioner och värden negativt inte går att undvika. Kompensationsprincipen innebär att de negativt påverkade värdena och funktionerna ska ersättas med nya, så likvärdiga som möjligt.

Här nedan beskrivs principerna och hur de ska tillämpas i Nynäshamns stad.

1. Grönstrukturen värnas

Grönstrukturen är en av stadens viktigaste tillgångar. För att den tillgången ska säkras när staden utvecklas behöver vi värna det som är värdefullt.

Generellt sett är eklandskapet, hällmarksskogarna, stadens karaktärsträd och oexploaterade och tillgängliga stränder viktiga delar i stadens grönstruktur. I kartan Värdefulla grönområden pekas mycket värdefulla grönområden, värdefulla grönområden och grönområden med begränsat värde ut.



Ringvägen

Mycket värdefulla grönområden

Mycket värdefulla grönområden bör bevaras i sin helhet. De mycket värdefulla grönområdena har höga samlade värden ur alla tre perspektiv: kulturellt, socialt och ekologiskt. De har en avgörande roll i en värdefull, sammanhängande och varierad grönstruktur. Vissa områden avgör hur sammanhängande grönstrukturen är medan andra avgör variationen i utbudet.

Till de mycket värdefulla grönområdena hör de större rekreationsområdena, de större parkerna, badplatserna och vissa närnaturområden. Närheten till naturen är något som många förknippar med Nynäshamn och de större rekreationsområdena runt staden gör det lätt att komma ut i naturen till vardags. För djur och växter bidrar de större rekreationsområdena med stabila livsmiljöer. De större parkerna i staden: Svandammsparken, Stadsparken och Kamelparken är också mycket värdefulla. De utgör mötesplatser och platser för rekreation, de är en del av stadsbilden och fungerar som livsmiljö för djur och växter.

Oexploaterade och allmänt tillgängliga stränder är mycket värdefulla och ska värnas. De fungerar som platser för rekreation och bad och som livsmiljö för många djur och växter.

Värdefulla grönområden

Värdefulla grönområden bör värnas mot åtgärder som kan påverka värden och funktioner i områdena negativt. I områdena finns kulturella, sociala och/eller ekologiska värden, men det är inte alltid som hela området är lika värdefullt. För att få en detaljerad kunskap om vilka värden som finns var i områdena behöver mer detaljerade inventeringar och besöksanalyser göras i samband med t.ex. detaljplanläggning. Exploatering är möjlig i kombination med att grönområdets funktioner och värden kan säkras eller kompenseras. Tillgängligheten till naturen ska till exempel inte minska och viktiga spridningsvägar för växter och djur ska fortsatt fungera (se kapitel 4.4 *Ekologiska värden*).

Många värdefulla grönområden utgörs av skärgårdsnatur, i form av hållmarker, som är integrerad i bebyggelsen. Hållmarkerna är en del av Nynäshamns grönskande stadsbild. De ger möjlighet till havsutsikter, är platser för vardagsnära rekreation och lek och utgör spridningsvägar för djur och växter.

Grönområden med begränsat värde

Grönområden med begränsat värde kan utredas

för annan markanvändning. De utgörs av grönområden med få funktioner och upplevelsevärden och liten potential att bli värdefulla, utifrån dagens förutsättningar. De bidrar inte heller nämnvärt till en sammanhängande och varierad grönstruktur. De ligger ofta i trafikstörda lägen. Värdet kan ändras om förutsättningarna förändras. De kan ha viss betydelse för de som bor närmast, vilket bör utredas vidare om annan markanvändning planeras.

Värdefulla träd

I staden finns många värdefulla träd. Värdefulla träd har ännu inte kartlagts, men generellt ska stadens karaktärsträd: tallar, oxlar och ekar värnas mot åtgärder som påverkar funktion och värde negativt. Läs mer om strategin för utvecklingen av stadens

2. Grönstrukturen vårdas

Stadens grönska behöver vårdas, skötas och underhållas för att förbli värdefull. Skötsel och underhåll behöver utföras på rätt sätt och med rätt intervall för att funktionerna ska upprätthållas och för att upplevelsen av grönskan inte ska bli negativ, och upplevas som ovårdad eller otrygg.

När grönstrukturen vårdas (och förstärks) bör den naturliga successionen följas så långt som möjligt. Skötseln av befintliga grönområden och gröna utemiljöer bör arbeta med naturliga processer istället för emot dem. Det är till exempel mycket skötselkrävande att sköta rosenrabatter där rosorna inte täcker jorden; ogräset tar snabbt över. I detta fall kan man arbeta med naturliga processer genom att plantera marktäckande perenner som lätt sprider sig under rosorna. Vid planeringen av nya planteringar och anläggningar bör man ta hänsyn till successionens olika faser för att förenkla skötseln.

Kontinuerlig skötsel

Det behövs en kontinuerlig skötsel för att stadens parker och andra grönområden ska uppfattas som attraktiva och trygga. Enkäterna till allmänhet, skola och förskolor och yttranden som kommit in under samrådet pekar på att det generellt sett behövs en högre skötselintensitet än idag. En kontinuerlig skötsel är också viktig för att främja den biologiska mångfalden. De kvarvarande ängsmarkerna på Lövhagen behöver till exempel hävdas årligen (läs mer i begreppslista på sidan 4) för att artrikedomen ska bestå.

Aktuella utvecklings- och skötselplaner

För att uppnå målet om en attraktiv, tillgänglig och

VÄRDEFULLA GRÖNOMRÅDEN - KARTA 1



hållbar stad behövs utvecklings- och skötselplaner för grönområdena. De ska vara aktuella, användbara och samstämmiga.

Utvecklingsplaner och skötselplaner kompletterar varandra. Utvecklingsplanen är en långsiktig plan som beskriver hur ett grönområde ska utvecklas under längre tid (minst 10 år framåt). Den beskriver vilka investeringar som behövs för att nå de mål som sätts i grönmiljöplanen. Utvecklingsplaner ger en given inriktning för underhåll och investeringar när medel och resurser kommer. Utvecklingsplaner bör i första hand tas fram för de centrala parkerna och för nyttillkomna grönområden, därefter för andra grönområden. Skötselplanen beskriver hur alla de olika skötselobjekten i staden, som till exempel gräsytor, träd och lekplatser, ska skötas under året för att funktionerna ska upprätthållas. Läs mer i kommunens Skötselplan för grön utemiljö.

3. Grönstrukturen förstärks

Även om Nynäshamns stad grönmiljö är värdefull på många sätt behöver den också förstärkas av olika anledningar:

- För att bidra mer till stadens klimatanpassning.
- För att bli tryggare för män och kvinnor.
- För att locka och göra det möjligt fler människor och grupper att använda grönområdena (och få de goda hälsoeffekterna av det).
- För att fungera bättre för växter och djurs spridning (Läs mer i kapitel 4).

Här nedan beskrivs två sätt att förstärka grönmiljön:

1. Förstärka det befintliga utbudet av grönområden genom att göra dem mer tillgängliga och varierad
2. Skapa ny, värdefull grönmiljö när staden växer, förtätas och utvecklas.

En mer tillgänglig och varierad grönmiljö

Det finns många grönområden i Nynäshamn men tillgängligheten till dem och variationen mellan dem behöver förstärkas. Det behövs ett mer genomtänkt och varierat utbud av grönområden som kompletterar varandra i hur de kan användas och upplevas. Det gäller i synnerhet parkerna. Det ska finnas en sådan variation i varje del av staden. På så sätt kan fler människor och grupper lockas till att använda grönområdena. I avsnitt 3.3 föreslås hur grönmiljön kan bli mer varierad och tillgänglig.

När staden utvecklas - utvecklas också grönmiljön

Det finns brister i hur grönmiljön hanteras vid exploatering och utveckling. Ny bebyggelse anpassas sällan tillräckligt till det befintliga landskapet och befintlig grönmiljö tas inte alltid tillvara. Ny grönmiljö som anläggs kan göras mer värdefull och funktionell och till exempel nyttjas för stadens klimatanpassning i högre grad än idag.

Stadens karaktäristiska hållmarker och karaktärstråk kan tas tillvara ännu mer. När landskapet och grönmiljön tas tillvara vid exploatering behöver färre resurser läggas på ny grönska. Det är även lätt att glömma att ny grönska tar tid att växa upp. Det tar tid innan grönskan ger den önskade mervärdeeffekten för nya bostadsområden. Om befintlig grönska istället tas tillvara kommer mervärdeeffekten direkt.

Vid exploatering bör det ställas höga krav på utemiljöns kvalitet på parkmark såväl som på kvartermark. Vid bostäder bör det finnas gott om grönskande friytor för de boende, friytor som uppfattas som attraktiva och användbara genom sin utformning och innehåll. Vilka principer som gäller för träd- och andra växtval beskrivs i kapitel 4.4 Träden i staden.

Det finns olika sätt att säkra att grönmiljön tas tillvara när staden utvecklas och förtätas. Det finns idag verktyg för att säkerställa att miljöerna som skapas vid nybyggnation ger många olika ekosystemtjänster, är klimatanpassade och bidrar med rekreationsmöjligheter. Grönytefaktor är ett sånt verktyg som används av bland annat Stockholms stad. Sådana verktyg kan underlätta och effektivisera arbetet med dessa frågor vid planering och exploatering. Verktygen behöver då vara anpassade för Nynäshamns förhållanden. Genomförandeavtal och kvalitetsprogram för ny bebyggelse bör också användas mer aktivt för att säkra att grönmiljön utvecklas på ett hållbart sätt vid exploatering. Genomförandeavtal kan säkerställa att kraven på bevarande och utveckling av grönmiljö infrias vid exploatering.

4. Grönstrukturen kompenseras

Utgångspunkten för grönmiljöns utveckling är att värna, vårda och förstärka den. Men ibland går det inte att undvika exploatering som påverkar ett grönmiljöfunktioner och värden negativt. Då bör funktionerna och värdena kompenseras, ersätts med nya så likvärdiga som möjligt.

Undvika, minimera, kompensera

Vid varje exploatering där grön mark tas i anspråk ska det utredas vilken påverkan exploateringen har på grönområdets värden och funktioner, lokalt och i grönstrukturen som helhet. Kompensationsprincipen innebär att åtgärder som bedöms ha en negativ påverkan på värden och funktioner ska, i denna turordning:

1. undvikas
2. minimeras
3. kompenseras

Negativa åtgärder ska i första hand undvikas. I andra hand ska skadan av åtgärderna minimeras. Först i tredje hand ska möjligheten att kompensera för de negativa åtgärderna utredas. Det ska beslutas om dessa värden *kan* kompenseras och i så fall hur. I vissa fall är värdena oersättliga, det vill säga inte möjliga att kompensera, då ska åtgärden undvikas. Vad som är en rimlig kompensationsåtgärd behöver utredas från fall till fall. Kompensationsåtgärder planeras in så tidigt som möjligt i planprocessen, och ingår i detaljplaneringen.

Exploatören bekostar kompensationsåtgärderna vilka regleras i genomförandavtal, till exempel exploateringsavtal. Det behöver tas fram rutiner för hur kompensation ska tillämpas i organisationen.

Kompensera med samma värde

Kompensationen ska ske så nära i tid och plats som möjligt och skapa så lika värden som möjligt som de som ersätts. Gröna tak på byggnader kan till exem-

pel inte ersätta för exploateringen av ett grönområde som många besöker. I det fallet krävs kompensationsåtgärder som skapar nya rekreativsmöjligheter. Följande prioriteringsordning bör följas vid kompensation (exempel: en våtmark ska kompenseras):

1. Samma typ, samma plats
(ex: ny våtmark på samma plats)
2. Samma typ, annan plats
(ex: ny våtmark på annan plats)
3. Annan typ, samma plats
(ex: en dagvattendamm på samma plats)
4. Annan typ, annan plats
(ex: ny park med dagvattenhantering på annan plats)

Vad som är en skälig kompensationsåtgärd måste alltid utredas i varje enskilt fall men några andra möjliga exempel på kompensationsåtgärder är:

- Värdefulla träd som fälls eller skadas kan ersättas med nya träd efter att ha värderats ekonomiskt (se även kapitel 4.5 Träden i staden).
- Om ett grönområde som ofta besöks av förskola exploateras kan den funktionen ersättas med att förskolan får en mer trafiksäker väg till en annan likvärdig skog.
- I industriområden kan gröna tak på byggnader ersätta grönytor som exploateras i vissa fall.
- Om närnatur med havskontakt exploateras kan förlusten av grönyta ersättas med nya strandnära rekreativsstråk som gör stranden mer tillgänglig (ett gott exempel från Nynäshamns stad är kvarteret Doppingen i Gröndalsviken). Utformningen av stråket är viktigt för att det ska vara tillgängligt för olika grupper och upplevas som offentligt.



Kvarteret Doppingen: Ett gott exempel på hur grönstrukturen förstärkts när staden utvecklats. Ett nytt rekreativstråk skapades som del av exploateringen.

- Om viktiga spridningsvägar för växter och djur påverkas vid exploatering kan till exempel utsparat naturmark i bebyggelsen och bestämmelser kring vilken typ av vegetation som ska finnas på kvarter-smark (t ex antal lövträd och vilka arter) möjliggöra fortsatt spridning och fungera som kompensation.

Läs mer i kapitel 4.5 *Träden i staden* om kompensation av värdefulla träd i staden som fälls eller skadas i samband med exploatering.

3.3 Förslag

Här följer ett förslag på hur grönstrukturen i staden kan bli mer varierad och tillgänglig, se även karta Förslag.

Grönområdena har delats in i sex olika typer: rekreationsområden, närnatur, stadsparker, kvartersparker, badplatser och övriga park/grönyta. Målbilden för varje områdestyp beskrivs nedan. I många fall behöver befintliga grönområden och parker utvecklas individuellt och på olika sätt för att helt nå upp till målbilden för grönområdestypen. Närnaturen och de större rekreationsområdena behöver t.ex. i många fall bli mer tillgänglig.

I de flesta stadsdelar finns grönområden nära men många behöver bli lättare att hitta och att nå på ett trafiksäkert sätt. I förslaget pekas därför rekreationsstråk i staden ut. Rekreationsstråk är trygga och tydliga gång-och cykelstråk i grönskande omgivningar. Rekreationsstråken gör tillsammans med andra gång-och cykelstråk i staden grönområdena lättare att nå och röra sig mellan. Vissa rekreationsstråk fungerar väl idag men andra behöver förstärkas/kompletteras. Det är särskilt viktigt att förstärka de strandnära stråken så att strandlinjen blir mer tillgänglig.

Stadsparker

Fyra stadsparker utvecklas: Svandammsparken, Stadsparken, Estö park (Estö IP tillsammans med lekplats och skogspartiet söder om Estö IP) och Kamelparken (vid Studiegården).

Stadsparkerna är enligt förslaget väl fördelade i staden. De är tänkta att fungera som välanvända uterum för stadens invånare. De är en del av stadens ansikte utåt för besökare och turister. De ska uppfattas som attraktiva, välskötta, upplevelserika och kan användas på många olika sätt, för aktivitet och avkoppling. I parkerna ska det finnas kortklippta gräsytor med utrymme för picknick, bollspel med mera. De ska fungera integrerande så att människor med skiftande

behov och intressen från olika användargrupper och stadsdelar känner sig välkomna.

Stadsparkerna utvecklas vid knutpunkter för välanvända gång-och cykelstråk eller rekreationsstråk, har tydliga entréer och fungerar som mötesplatser. Träden utgör en viktig grön stomme i stadsparkerna. Varje park utvecklas mot en unik karaktär.

Kvartersparker

Kvartersparkerna är framförallt till för dem som bor nära eller för andra som vistas nära till vardags, som exempelvis skolor och förskolor. Storleken på kvartersparkerna kan skifta men de uppfattas som grönskande, har lekfunktioner, viloplats och helst några funktioner till.

Kvartersparkerna bör ligga strategiskt till så att de upptäcks och används av så många som möjligt, helst i anknäring till rekreationsstråk. De ska upplevas som allmänt tillgängliga och trygga för alla oavsett kön, ålder och funktionsnedsättningar. Många kvartersparker i Nynäshamn består av lek-och sittplatser i barrskogsmiljö i anknäring till närnatur.

Exempel: Höjdgatan lekplats, Vårdkasen lekplats, Lejdarvägen och Trekanten(Ekoparken).

Närnatur

Närnatur är natur som är integrerad i stadens bebyggelse. Närnaturen i Nynäshamn består framförallt av barr- eller blandskogspartier på hällmark eller bergsryggar. Närnaturen ger möjlighet till naturupplevelser i vardagen för att den ligger intill bostäder, skolor och jobb. Den är en ofta en viktig plats för promenader, lek och som utsiktspunkt.

Närnaturen görs mer tillgänglig och trygg genom tydliga entréer, regelbunden gallring och välunderhållna gångstigar. En del av närnaturen är mindre tillgänglig på grund av de kraftiga höjdskillnaderna. Det bör undersökas om tillgängligheten kan förbättras på någon eller några av de platser som har havsutsikt. Närnaturen är särskilt värdefull när den ligger nära skolor, äldreboende och förskolor. Närnaturen är värdefull ekologiskt sett, vilket beskrivs mer i avsnittet om ekologiska värden (kapitel 4.4). I närnaturen finns många platser med utsikt över havet. De är särskilt viktiga för stadsbilden och bör göras mer tillgängliga.

Exempel: Vaktberget, Hacktorpsskogen och skogen vid Sandhamn.

Större rekreationsområden

Sammanhängande naturområden finns i Nynäs- hamns utkanter norr och söder om staden. De ger möjlighet till friluftsliv, naturupplevelser, bär- och svampplockning, tystnad och avskildhet och längre motionsrundor i naturmiljö, ofta med vattenkontakt.

Rekreatiomsområdena blir tillgängliga genom ett sammanhängande nätverk av rekreationsstråk och gång- och cykelstråk som knyter samman dem med stadens närnatur och parker.

De större rekreationsområdena är: Lövhagen, Natvik/Näset, Fjättern och Alhagen.

Badplatser

Stränderna lockar många badsugna invånare och besökare. De ska upplevas som attraktiva miljöer och skötas efter det besöksstryck som råder. Det finns även badplatser i närnaturområden, till exempel längs med Ringvägen som bör utvecklas i samma riktning.

Exempel: Hamnvik och Nicksta

Övriga parker/grönytor

Utgörs av grönområden som inte stämmer in i någon av kategorierna ovan. En del är värdefulla (se karta *Värdefulla grönområden*) eller har potential att bli det, om de utvecklas på rätt sätt. Andra har låga upplevelsevärden och utvecklingspotential. Vissa ägs inte av kommunen, som kyrkogården och parken på Trehörningen vilket ger kommunen liten möjlighet att påverka ytornas utveckling.

Exempel: Park på Trehörningen, Kyrkogården.

Befintligt rekreationsstråk

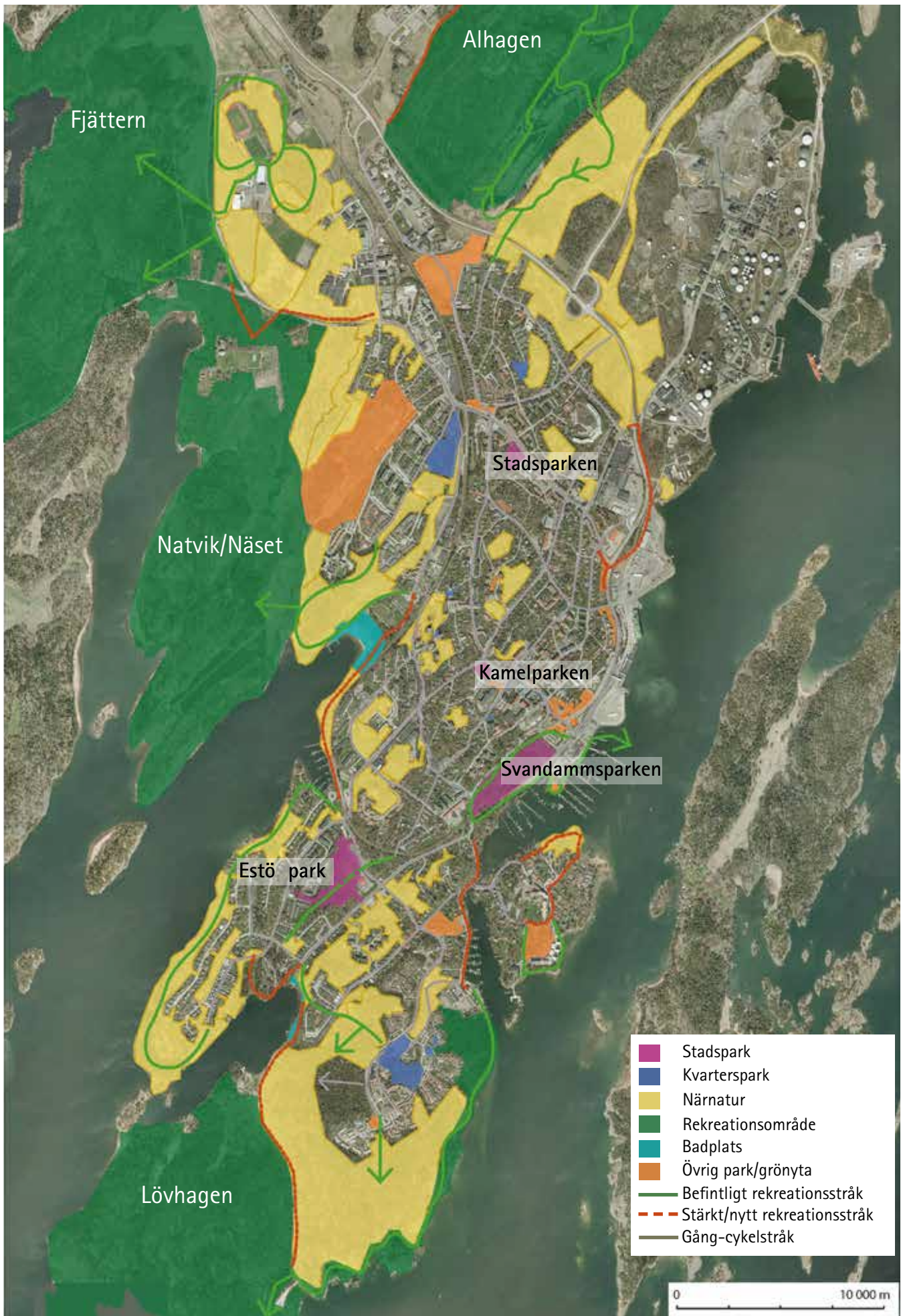
Rekreatiomsstråk är cykel- och/eller promenadstråk i grönskande omgivningar. Tillsammans med gång- och cykelstråk längs med stadens gator kopplar de samman parker, närnatur och de större rekreationsområdena och gör dem tillgängliga.

Rekreatiomsstråken ska generellt upplevas som trygga och enkla att följa men kan skilja sig karaktär och standard. Medan rekreationsstråket längs med Strandvägen består av en asfalterad gång- och cykelbana som delas med biltrafiken består rekreationsstråket längs med Estö udd av en gångstig genom naturmark. Rekreatiomsstråken sammanfaller bitvis med viktiga ekologiska spridningsvägar (se kapitlet om ekologiska värden) för växter och djur, men inte alltid.

Rekreatiomsstråk att förstärka

Vissa rekreationsstråk behöver förstärkas och kompletteras för att göra grönstrukturen mer tillgänglig. I vissa fall behöver trafiksäkerheten förbättras, ibland behöver skyltningen kompletteras.

Förstärkning av följande rekreationsstråk bör prioriteras: Ringvägen/Strandvägen (två avsnitt) och Nynäsvägens sträckning från Källsmo till Fjättern/Kvarnängen.



3.4 Övergripande riktlinjer

Här nedan beskrivs hur strategin för grönstrukturen ska genomföras, det vill säga vilka riktlinjer som ska följas i de beslut som rör grönstrukturen fram till år 2030. Riktlinjerna beskrivs mer i detalj i kapitel 3 och 4.

1. Om grönstrukturen ska värnas, krävs:

- Att mycket värdefulla grönområden bevaras i sin helhet.
- Att åtgärder som påverkar värdefulla grönområden negativt undviks så långt som möjligt.
- Att stadens gröna karaktär med skärgårdsnatur i form av busk- och trädbevuxna hållmarker integrerad i bebyggelsen tas tillvara när staden utvecklas.
- Att åtgärder undviks som påverkar stadens viktigaste karaktärsträd; tallar, oxlar och ekar negativt.

2. Om grönstrukturen ska vårdas, krävs:

- Att grönskan sköts och underhålls så att funktionerna upprätthålls.
- Att parker hålls välvårdade.
- Att ängsmarker hävdas.
- Att utvecklingsplaner upprättas för de centrala parkerna och för nytillkomna större grönområden.

3. Om grönstrukturen ska förstärkas, krävs:

- Att alla berörda aktörer är delaktiga från ett tidigt skede vid utveckling som påverkar grönstruktur.
- Att alla har tillgång till minst en kvarterspark eller stadspark och ett område med närnatur inom 300 m från bostad, förskola och skola.



- Att stadens grönområden kopplas samman med tillgängliga och trygga rekreationsstråk i grönskande omgivningar och med gång- och cykelstråk längs med gator.
- Att parker utvecklas som hållbara, attraktiva, tillgängliga och trygga miljöer med utrymme för många aktiviteter och upplevelser.
- Att fyra stadsparker utvecklas: Svandammsparken, Stadsparken, Estö park och Kamelparken.
- Att platser i grönområden med utsikt över havet tillgängliggörs.
- Att strandlinjen tillgängliggörs mer och utformas med hänsyn till klimatförändringar.
- Att grönytor och dagvattensystem utformas med hänsyn till klimatförändringar.
- Att grönytor används för att rena stadens luft och vatten, motverka översvämningar och markerosion.
- Att det vid bostäder, förskolor och skolor finns tillräckligt stora grönskande friytor som är lämpliga för lek och utevistelse.
- Att det vid exploatering och utveckling ställs höga krav på utemiljöns kvalitet och funktioner på park- och kvartersmark.
- Att exploatering sker med hänsyn till platsen, till exempel till karaktärsträd, och anpassas till det befintliga landskapet.
- Att det vid all exploatering finns en strategi för hur grönstrukturens värden och funktioner ska säkras och förstärkas.

4. Om värdefull grönstruktur påverkas negativt vid exploatering, och därför behöver kompenseras, krävs:

- Att kompensationsprincipen tillämpas. Negativ påverkan ska i turordning 1. undvikas, 2. minimeras, 3. kompenseras.
- Att kompensation sker så nära i tid och plats som möjligt och med så lika värde och funktion som möjligt.



Nynäshamns stadsbild med hållmarker integrerade i bebyggelsen



Kapitel 4: Grönstrukturens värden



4. Grönstrukturens värden

I det här kapitlet beskrivs mer i detalj vilka sociala, ekologiska och kulturella värden och funktioner grönstrukturen i Nynäshamns stad har idag (2016) och hur de kan förstärkas. I kapitlet beskrivs även träden i staden och hur trädbeståndet bör utvecklas men först ges en sammanfattad analys av Nynäshamns grönstruktur.

4.1 En sammanfattad analys

Sammanfattningsvis är tillgången på grönska och grönområden god i Nynäshamns stad men den kan bli mer sammanhängande och variationen behöver förstärkas på olika sätt.

Grönområdena i staden består till stor del av skärgårdsnatur i form av barr- och blandskogspartier på hållmarker. Det faktum att naturen är integrerad i bebyggelsen är något som är i det närmaste unikt för Nynäshamns stad. Det ger identitet åt staden och goda livsvillkor för människor, växter och djur. Utsikten över havet och landskapets koppling till det är en viktig kvalitet som många uppskattar. Det här är samtidigt en kvalitet som kan förstärkas på olika sätt, genom att t.ex. göra grönområden med havsutsikt mer tillgängliga.

En av de största svagheter hos grönstrukturen är att den bara är delvis sammanhängande. Från de stora rekreationsområdena i norr sprider sig ett nätverk av grönområden genom staden till Lövhamnen i söder. Detta nätverk är ganska sårbart eftersom Nynäshamns stad ligger på en långsmal landtunga där hamnområdena och väg 73 utgör barriärer som motverkar spridningen av växter och djur och rekreativitet för människor. I dagsläget är det bara några få grönområden i stadens centrala delar som knyter samman grönstrukturen i nord-sydlig riktning genom staden. I de centrala delarna behöver grönstrukturen förstärkas på olika sätt.

Tillgången till grönområden är generellt sett god, men i vissa områden är grönområdena få och små. Grönstrukturen är svagast i centrumområdet och i området Nynäsvägen/Via, ur både ett ekologiskt och socialt perspektiv. Grönområdena är inte sammanhängande och de rymmer få funktioner för oss människor. I dessa områden är det särskilt viktigt att förtätning av bebyggelsen görs på ett medvetet och omsorgsfullt sätt där grönstrukturen utvecklas samtidigt och integrerat med bebyggelsen. Allt för att säkra att växter och djur fortsatt kan leva och spridas i staden och att boende har nära till värdefull grönska och natur till vardags.

Grönområdena är förhållandevis lika i vilka funktioner de innehåller, vilka användargrupper de lockar och hur de upplevs. Det behövs ett mer genomtänkt och varierat utbud av grönområden socialt sett, där grönområdena i varje stadsdel kompletterar varandra i hur de kan användas och upplevas. På så sätt kan fler människor och grupper lockas till att använda dem (se kapitel 3.3 Förslag).

Grönstrukturen används idag inte medvetet i klimatanpassningen av staden. Det finns t.ex. inga översvämningssytor i grönområdena. Många grönytor skulle kunna nyttjas mer, som exempelvis Svandammsparken med sitt låglänta läge i staden, de stora grönytorerna och den befintliga dammen.



Svamplockning och lek - två av många sociala aktiviteter utomhus



Stadsparken

4.2 Sociala värden

Att ha natur och parker nära i vardagen, utanför köksfönstret, på väg till skola och jobb upplever många som värdefullt. Vistelse i naturen har i sin tur betydelse för folkhälsan. Forskning från SLU Alnarp visar på vikten av natur nära bostaden för återhämtningen från stress.¹ I det här kapitlet beskrivs grönstrukturens sociala värden och hur de kan förstärkas.

Grönområden har många olika roller att fylla socialt sett. De fungerar som platser för aktiviteter, rekreation, avkoppling, möten mellan människor och pedagogisk verksamhet m m. Grönområdena kan fungera som en resurs i vår vardag. För att grönområdena ska fungera på så sätt behöver de finnas nära, vara tillgängliga, attraktiva, trygga och varierade. Här nedan beskrivs grönstrukturen i Nynäshamns stad ur dessa aspekter. Barn och unga är särskilt beroende av sin närmiljö för att må bra och utvecklas, därför beskrivs även barns utemiljöer i staden.

Olika grönområden nära

Forskning visar att grönområdena ska finnas nära för att vi ska vilja besöka dem, vilket också enkäten till Nynäshamnsbor bekräftar. För vissa grupper, som är mer beroende av sin närmiljö som exempelvis barn och äldre, är närheten särskilt viktig. Avståndet 300 m från bostaden har visat sig vara ett gränsvärde för människors vilja att ta sig till grönområdet och därigenom få goda effekter av vistelsen.² Avståndet är vedertaget som riktvärde i grönstrukturplanering (enligt Boverket rekommendation) och ingår i Nynäshamns kommuns lokala miljömål.

I Nynäshamns stad är det generellt sett nära till grö-

nområden i form av närnatur. Olika grönområden har dock olika funktion och det behövs både närnatur och parker nära bostad, förskolor och skolor. Närnaturen ger möjligheter till naturupplevelser, promenader och avkoppling medan parker kan ge kulturupplevelser och fungera som vardagsnära mötesplatser. Därför föreslås följande riktlinje för staden: att alla ska ha tillgång till en kvarterspark eller en stadspark och minst ett område med närnatur inom 300 m från bostad, förskola eller skola. Från äldreboenden bör avståndet till parker (stadspark, kvarterspark eller annan park) vara max 100 m, för att fler äldre ska få fördelarna av vistelsen.

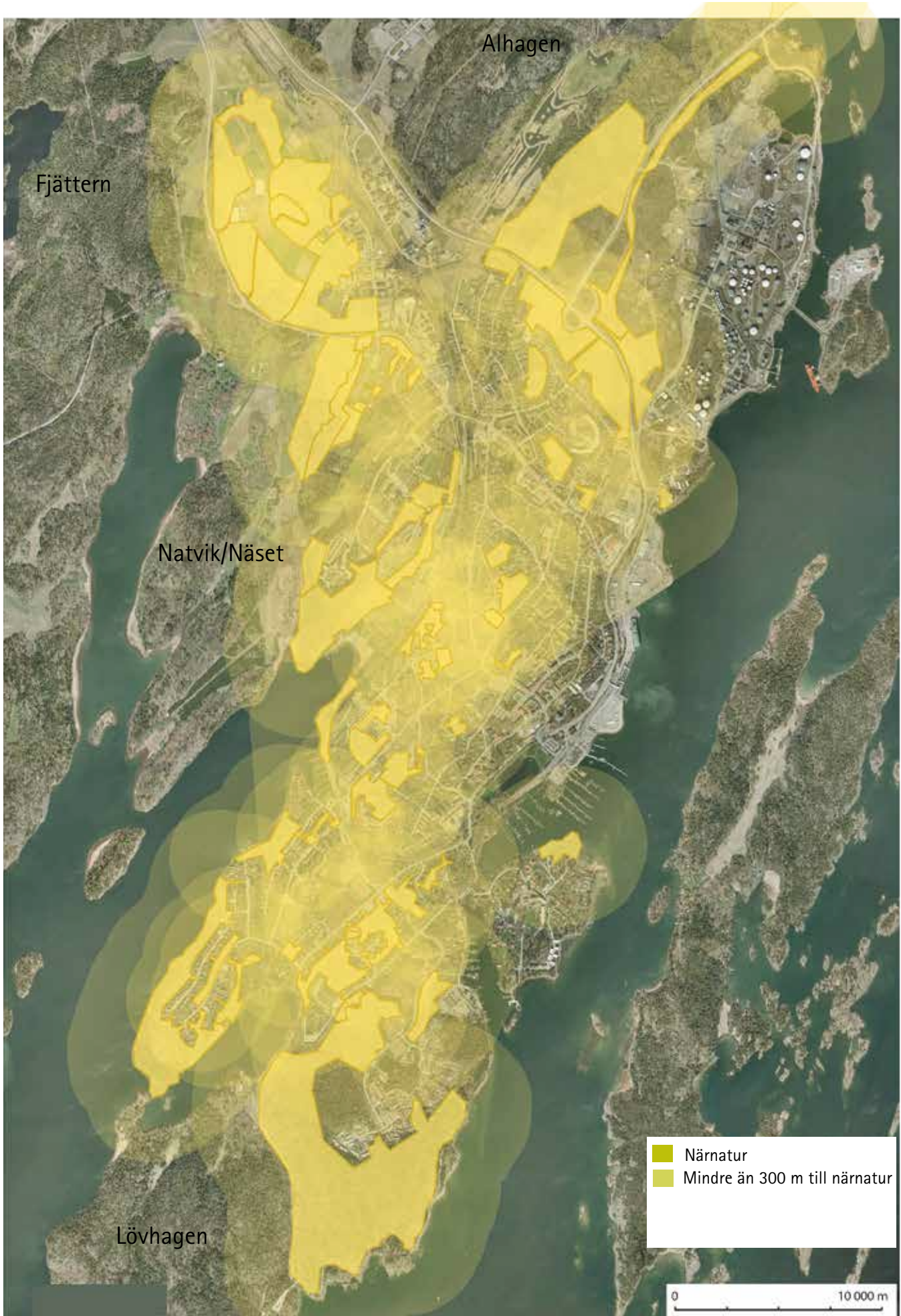
Tillgången till närnatur inom 300 m är i nuläget god (se karta 3) i alla delar av staden förutom i delar av Centrum/Gästhamnen. I Centrum/Gästhamnen blir det särskilt viktigt att värna om befintlig grönska och parker, särskilt små partier med utspärad skärgårdsnatur som på Kyrkbacken. Bristanalysen visar också på vikten av att skapa ny grönska i stadsdelen.

Tillgången till parker, kvarters- eller stadspark, inom 300 m i staden blir god i de flesta delar av staden om förslaget blir verklighet (se karta 4), även om tillgången till närnatur även fortsatt är bättre (jämför karta 3 och 4). Tillgången till stads- och kvartersparker brister t.ex. fortsatt på södra Estö, Heimdal, i Telegrafområdet och i Hacktorp. Där det råder brist på kvartersparker kan lekplatser inom kvartersmark fungera som kvartersparker, men dessa har kommunen ingen rådighet över. I och nära dessa bristområden är det särskilt viktigt att det vid exploatering skapas nya grönområden med kvartersparksfunktioner.

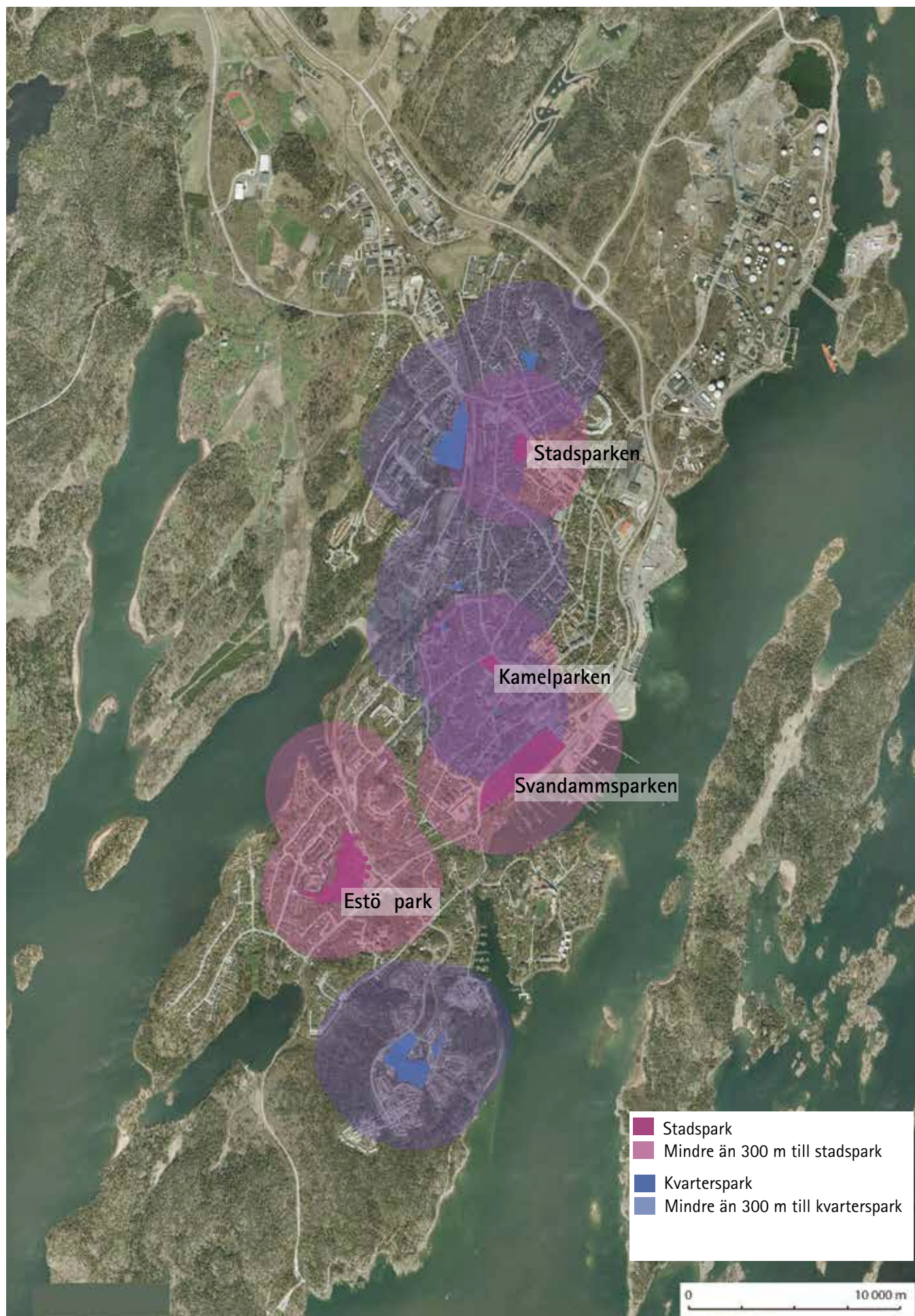
¹ Grahn, P, Stigsdotter, U. Urban Forestry & Urban Greening, 2003, vol. 2, pp. 1-18

² Boverket, 2007, Bostadsnära natur inspiration och vägledning

TILLGÅNG TILL NÄRNATUR INOM 300 m, UTGÅNGSLÄGE - KARTA 3



TILLGÅNG TILL STADSPARK - KVARTERSPARK INOM 300 m, FÖRSLAG 2030 - KARTA 4





Bollspel i Svandammsparken

Tillgängliga grönområden

Närheten är en del i hur tillgängliga grönområdena är men andra viktiga delar är att:

- det finns många, tydliga och trafiksäkra sätt att nå grönområdena
- entréerna är synliga och inbjudande
- alla grupper, även personer med funktionsnedsättning, kan röra sig genom området och utnyttja funktionerna

I Nynäshamns stad är det nära till grönområden i de flesta delarna av staden, men de behöver göras mer tillgängliga på olika sätt.

Grönområdena kan bli mer sammanhängande om de befintliga rekreationsstråken kompletteras och förstärks, se kapitel 3.3 Förslag. Bristande belysning längs med stråken är t.ex. ett problem som har lyfts i den enkät som fylldes i av allmänheten.

Tillgängligheten till grönområdena kan också förbättras genom tydligare entréer, gallring av sly, förbättring av stigar och gångvägar och skyltning med grönområdets namn, historia och karta över området. Ny skyltning föreslås till exempel vid grönområdena vid Vattentornet, Vaktberget och vid Kamelparken. Bättre kartor, skyltning och skötsel har Nynäshamnsbor själva föreslagit (i enkäten) som sätt att öka tillgängligheten.

Alla grönområden i Nynäshamn kan inte bli tillgängliga för alla grupper. Många har en topografi som gör detta omöjligt, men vi behöver arbeta för att förbättra tillgängligheten för fler grupper på de sätt och där det är möjligt. Sittriktiga bänkar bör exempelvis placeras ut längs med rekreationsstråk och på

strategiska vilopunkter i grönområdena, gångbanor bör vara släta och fler lekplatser i stads- och kvarter-sparker bör göras (i alla fall delvis) tillgängliga för barn och vuxna med funktionsnedsättning. Se även Nynäshamns Tillgänglighetsplan.

Attraktiva och trygga grönområden

För att grönområdena ska locka till besök behöver de uppfattas som attraktiva och trygga av alla, både kvinnor och män. Detta kräver inte bara att grönområdena är bra utformade, skötsel och underhåll är minst lika viktigt. Grönområdena ska uppfattas som rena och välvårdade, vilket våra enkäter till och dialog med allmänhet, förskolor och skolor bekräftar.

Ibland kan grönområden upplevas som otrygga. Bättre belysning utmed promenadstråk och beskärning av buskage kan i vissa fall bidra till minskad otrygghet, men trygghet är en komplex fråga där det är viktigt att undersöka vad som orsakar otryggheten och vilka grupper som är otrygga. Forskning visar till exempel på att kvinnor upplever sig mer otrygga i offentliga rum än vad män gör. Utformningen och skötseln av den offentliga miljön, som till exempel grönområden, kan bidra till att kvinnor upplever en ökad trygghet där.

I Nynäshamns stad är möjligheten till havsutsikt och havskontakt en viktig del av grönområdenas attraktivitet. Enkäten till Nynäshamnsbor visar t ex att så många som 61 % badar när de besöker grönområden, vilket nog inte alla småstäder kan stoltsera med. Möjligheten till havsutsikt och havskontakt ska värnas och förstärkas i framtiden.

Varierade grönområden

Det är viktigt att grönområdena kan användas för olika syften och ge möjlighet till olika upplevelser för att kunna fylla olika gruppers behov. Variation uppnås dels genom att varje grönområde är innehållsrikt och dels genom att utbudet av grönområden är varierat, att grönområdena i staden kompletterar varandra.

I Nynäshamns stad ger blandningen av natur och parker, stora och små grönområden och bredden av funktioner (boulebanor och utegym för vuxna, lekplatser för barn) viss variation men den kan utvecklas, se kapitel 3.3 Förslag. Det finns till exempel generellt sett mycket närnatur men relativt få parker. Endast fyra grönområden är namngivna som park i kommunens parkregister. Befintliga parker kan bli till glädje för fler om de ger möjlighet till fler aktiviteter och upplevelser och om de utvecklas så att de kompletterar varandra på olika sätt. I de större parkerna är det viktigt att värna de stora öppna gräsytor som till exempel används för bollspel och andra utrymmeskrävande aktiviteter och större evenemang. Större gräsytor finns i Svandammsparken och i Stadsparken.

Barns och ungas utemiljöer

Barn och unga behöver stimulerande utemiljöer som väcker rörelseglädje, engagemang och nyfikenhet för att må bra, utvecklas och för sitt lärande. Skolgårdar, förskolegårdar, lekplatser, parker och närnatur är alla viktiga utemiljöer i barns och ungas vardag. De behöver planeras, utformas och förvaltas väl, ur ett barnperspektiv.

Barn och unga spenderar en stor del av sin utomhus-

tid på skol- och förskolegårdar. I FÖP Nynäshamns stad beskrivs vilka krav som ställs för att de ska fungera väl, t ex deras ytstorlek.

Stadens grönområden och lekplatser används av barn och unga på fritiden men också av förskolor och skolor i deras verksamhet. Enkäten till skolor och förskolor i Nynäshamns stad visade att de är flitiga besökare av grönområdena i sin verksamhet. Skolorna använder ett 30-tal av grönområdena i och omkring staden och förskolorna använder ett 20-tal.

Lövhagen, Ringvägen, Alhagen, Vattentornet, Svandammsparken, Hacktorpsskogen och Dalgatans grönområde är grönområden som visat sig användas i många skolers och förskolors verksamhet. Dessa grönområden innehåller också bra lärmiljöer enligt Naturskolan. En bra lärmiljö innehåller en rik biologisk mångfald, en varierad terräng, gläntor som kan fungera som samlingsplats/uteklassrum och de ligger nära många förskolor och skolor. Lärmiljöerna behöver vara enkla och trafiksäkra att nå för förskolor och skolor.

Många av förskolorna och skolorna besöker minst ett grönområde varje vecka och har angett att närheten till grönområdena är viktig. Väl där använder förskolorna och skolorna grönområdena till lek, undervisning och andra aktiviteter. När det kommer till kommunens lekplatser bör det undersökas vilka lekplatser som nyttjas mycket (och inte) och hur lekplatsutbudet kan utvecklas för att bli mer varierat och värdefullt.

Skol- och förskolegårdar, lekplatser och grönområden är alla centrala miljöer i barn och ungas vardag.



Vårdkasen lekplats

Miljöerna kan komplettera men *aldrig* ersätta varandra. De har olika funktioner, exempelvis kan barnen sällan få samma rörelsefrihet på en kommunal lekplats som på förskolegården.

För att barns och ungas utemiljöer ska svara ännu bättre mot deras behov behöver vi ta med deras perspektiv och förskolornas/skolornas verksamhetsperspektiv i planering och utveckling av utemiljöerna.

Sociala riktlinjer

- Alla bör ha tillgång till en kvarterspark eller en stadspark och minst ett närnaturområde inom 300 meter från bostad, förskola och skola.
- Från äldreboenden bör avståndet till parker (stadspark, kvarterspark eller annan park) vara max 100 meter.
- Barn och ungas, skolors och förskolors perspektiv bör tas med vid planering och utveckling av stadens utemiljöer.



Kyrkbacken och Vårkaseberget: två exempel på kulturellt värdefulla hållmarker

4.3 Kulturella värden

Grönskan är en del av stadens kulturhistoria och identitet. Om grönskan förändras eller försvinner, påverkar det också stadens identitet. Nynäshamns kyrka utgör till exempel ett landmärke tillsammans med de resliga tallarna intill och det utsparade hållmarksberget som bär upp kyrkan. Utan tallarna skulle stadsbilden påtagligt förändras. I det här kapitlet beskrivs grönstrukturens kulturella värden.

Grönskan har ett högt kulturvärde när den berättar om den plats man befinner sig på och tillför något till stadens identitet. I Nynäshamns stad är de hållmarker som är integrerade i bebyggelsen och som ger utsikt över havet exempel på kulturellt värdefull grönstruktur. Hållmarkerna påminner oss om att det är en skärgårdsstad vi befinner oss i. Träden i staden är också viktiga att nämna då de är en del av stadsbilden, som till exempel oxlarna längs med Nynäsvägen eller den ek som står i korsningen Centralgatan/Fredsgatan. Du kan läsa mer om viktiga karaktärsträd i Nynäshamns stad i kapitel 4.5. Här nedan beskrivs de mest värdefulla delarna i Nynäshamns stads grönstruktur kulturellt sett.

Hållmarkerna och skärgårdsnaturen - en del av stadens identitet

Stadens struktur formades redan i slutet av 1800-talet då den första stadsplanen gjordes. Staden delades in i tre delar; med industri i norr, handel och bostäder i centrum och bad och rekreation i söder. P O Hallmans stadsplan från 1915 bygger vidare på samma idé. Han lät dessutom planen formas efter den naturliga topografin med sina bergknallar och idéerna om trädgårdsstaden, vilket gjort att grönskan fått en stark roll. Det innebar i praktiken att

bebyggelsen integrerades i skärgårdsnaturen, det vill säga de tallbevuna hållmarkerna.

De här första stadsplanerna och de arkitekter som var verksamma i staden under första halvan av 1900-talet, har format stadens struktur med slingriga gator som följer topografin och stora trädgårdar kring både egna hem och de större villorna. Det är mycket avgörande för hur Nynäshamn och dess identitet som skärgårdsstad uppfattas.

De bevarade hållmarkerna mellan husen vid Heimdal och Höjdgatan vittnar om att det terränganpassade stadsbyggandet fortsatte in på 1950-talet. Husen ritades av arkitekterna Alvar Aalto och Albin Stark och landskapsarkitekt Ulla Bodorff planerade utomhusmiljön. Ett annat exempel på hur skärgårdsnaturens hållmarker integrerats i bebyggelsen är som sagt Kyrkbacken vid Nynäshamns kyrka som är ett av de kulturellt värdefulla grönområdena i staden. Andra hållmarksområden som integrerats i bebyggelsen är Vaktberget och Vårdkasberget. De har historiskt sett använts som utsiktspunkter för att upptäcka och sprida budskapet om faror till land och till havs.

Strandvägen/Ringvägen anlades som promenadväg för gästerna på Nynäs Havsbad i början av 1900-talet och är också en viktig del av stadens identitet som skärgårdsstad. Det är en del av staden som många Nynäshamnsbor inte bara besöker själva utan stolt visar besökare. Att ha en så oexploaterad sträcka av skärgårdsnatur så nära centrum är något unikt som behöver värnas.

Spår av kulturlandskap i staden

Landskapet är inte bara format av väder, vind och

naturliga förutsättningar utan är till stor del präglad av människans aktiviteter i det. I Nynäshamns stad bär landskapet på spår från många tidsepoker och också långt tillbaka i tiden. Vid bland annat Kalvö, Rappsta och Kvarnängen finns lämningar ända från järnåldern. Under järnåldern hade varje gård sitt eget gravfält och dessa placerades i anslutning till gården på mark som inte kunde odlas. Många av dessa områden, med sina fornlämningar, finns ofta bevarade.

Det lite yngre kulturlandskapet i form av torpgrunder, åker- och ängsmarker och ekar kan kopplas till Nynäs gods, det säteri som ägde all mark där staden idag ligger. Under många hundra år var ekarna fridlysta och tillhörde staten. De fick bara avverkas och användas till skeppsbyggeri. När fridlysningen upphörde högs ofta ekarna ner på mark som ägdes av bönder. Med sina stora kronor skuggade de alltför mycket på små åkertegar. På de stora godsen fanns inte samma behov utan därför finns ekarna ofta kvar på marker som tillhört stora gods.

Vid Norvik finns spår av flera torpmiljöer i form av gläntor i skogen med fruktträd och -buskar och trädgårdsväxter. Inne i staden finns spår av eklandskap med gamla, välvuxna ekar i flera grönområden, som t ex vid Båtsmansvägen/Nynäsvägen och i grönområdet vid Estö IP på Estö.

Det större rekreationsområdet vid Natvik/Näset med Nynäs gods, är ett sedan länge brukat kulturlandskap med ängs- och hagmarker och lövlundar.

Ängs- och hagmarker är en del av ett varierat och småskaligt kulturlandskap. Landskapet är på väg att

försvinna när markerna inte längre hävdas. Det är viktigt att verka för att ängs- och hagmarker i och kring tätorten hävdas också fortsättningsvis. Ängs- och hagmarker som behöver fortsatt hävd finns vid Lövhagen, Kvarnängen och vid Natvik/Näset.

Parkerna berättar om Nynäshamns historia

Parkerna utgör en viktig del i stadsbilden och berättar om stadens historia.

Nuvarande Järnvägsparken var jordbruksmark till torpet Mörby som låg intill Skärgårdshotellet ända fram till 1995. Eftersom hela kuststräckan vid Gotlandsterminalen och ner till Frejas holme är utfylld med massor så är Järnvägsparken den enda bevarade strandängen.

Trekanten (Ekoparken) är en del av den trädgård som hörde till villan (Stormogården) som byggdes av överläraren Anders Tilas 1907. Idag är huset restaurang. I anslutning till huset finns utemöbler som nyttjas av restauranggästerna. Den delen avskiljs från Trekanten av en häck. Trekanten skapades 2006 som en plats för möten, rekreation och reflektion. Tanken var att parken skulle användas som en social mötesplats för äldre boende på Rosengården och anställda i kommunhuset, sjukhuset och Folkets Hus.

Kamelparken vid Studiegården är en grön oas i staden med lekplats för mindre barn. Parken är resterna av den gamla trädgården till det hotell som byggdes där 1902. Hotellet blev senare behandlingshem för blinda och så småningom bl. a. bibliotek, därav namnet Studiegården.



Höjdgatans terränganpassade bebyggelse



Spår av strandäng i Järnvägsparken

Stadsparken invigdes den 4 september 1955. Formgivare var trädgårdsarkitekt Erik Anjou och formspråket är den karga skärgårdsnaturen med klipphöllar och högresta tallar. (Samtidigt invigdes skulpturen *11 år* av konstnären David Wretling. Denna skulptur är stulen.). Kommunen fick i slutet av 1980-talet genom testamente, en penninggåva från makarna Rut och Per Blomqvist, för att uppföra en staty eller ett konstverk i parken. Den 5 juni 1998 invigdes skulpturen *Vågspel med fisk* av Sam Westerholm. Under 2011 och 2012 rustades parken upp med ny pergola, boulebanor, lekplats och klätterställning för barn.

Svandammen var ursprungligen en havsvik som snördes av i och med att järnvägsbanken byggdes. Parken runt Svandammen började anläggas i början av 1970-talet. Den är uppbyggd på de fyllnadsmassor som blev över då nämndhuset och Folkets hus byggdes vid Stadshusplatsen.

1980 anlade kommunen tillsammans med trädgårdsamatörerna en sk trädgårdsutställning som sedan blev permanent. Gösta Zetterqvist ledde anläggandet av utställningen. Tolv år senare, när hans trädgård på Lisön måste läggas ner eller flyttas beslutades att försöka flytta så mycket som möjligt till Svandammsparken. Säsongerna 1993 - 1994 flyttades och anlades efter Göstas idéer den nya avdelningen i anslutning till den gamla utställningsdelen, därav namnet Göstas trädgård.

Vikten av information

Det är inte bara viktigt att bevara kulturellt värdefull grönstruktur utan också att informera om dessa värden på plats. När ny skyltning tas fram bör både kvinnors och mäns påverkan i historiska skeenden lyftas.

Ny skyltning med information om kulturvärden

behöver tas fram för Strandvägen/Ringvägen, Lövhagen, Göstas trädgård i Svandammsparken och Ekoparken. Skyltningen av dessa grönområden skulle kunna vara en del i en skyltad stadspromenad som beskriver hur Nynäshamns stad växt fram.

Kulturella riktlinjer

- Vid utveckling av grönområden och vid detaljplanläggning identifieras kulturhistoriska spår i parker och grönområden och tas tillvara.
- Skyltning med information om kulturhistoriska värden bör tas fram för följande grönområden: Lövhagen, Strandvägen/Ringvägen, Göstas trädgård i Svandammsparken och Trekanten (förnyas).



Grönstrukturen erbjuder livsmiljöer och spridningsvägar

4.4 Ekologiska värden

All grönska i staden utgör livsmiljö för djur och växter och har därmed ett ekologiskt värde. En enda gammal tall eller ek kan t.ex. hysa en stor mängd lavar, svampar, mossor och insekter. Det här kapitlet beskriver grönstrukturens ekologiska värden.

Stadens grönska rymmer många olika livsmiljöer för växter och djur. I de större skogspartierna kan större däggdjur som rådjur och älg hitta sin livsmiljö. Den rika floran i äldre parker och trädgårdar kan locka fåglar och fjärilar som i sin tur pollinerar fruktträd och bärbuskar. Även övergivna öppna grus- och gräsytor som domineras av ogräs är viktiga ur ekologisk synpunkt då de fungerar som skydd och spridningsväg för växter och djur. Grönstrukturen är en förutsättning för den biologiska mångfalden som är mycket viktig att värna om.

Biologisk mångfald

Biologisk mångfald är ett mått på variationen av gener, arter (både växter och djur) och livsmiljöer. Den biologiska mångfalden bidrar med en mängd olika ekosystemtjänster till oss människor. Läs mer om ekosystemtjänster i kapitel 2.

Generellt sett har naturmiljöer med lång kontinuitet och variation hög biologisk mångfald. Exempel på sådana naturmiljöer är våtmarker, sandmiljöer, gamla och döda träd, ängsmarker, skogspartier eller

hällmarker på sydsluttningar. Våtmarkerna utgör till exempel livsmiljö för så många som 15 % av våra hotade och missgynnade arter (www.miljomal.se). Döda och gamla träd, särskilt ekar, är kända för att vara livsmiljö för fåglar, fladdermöss och vedlevande insekter. Områden med hög biologisk mångfald eller högt ekologiskt värde kan i isolering inte skapa tillräckligt stabila livsmiljöer för växter och djur. De behöver vara en del av en sammanhängande grönstruktur: med större sammanhängande grönområden, spridningsvägar dem emellan och få barriärer som hindrar djurs och växters spridning.

Den biologiska mångfalden i stadens parker och andra grönområden kan förstärkas genom en medveten utveckling och skötsel, genom att exempelvis skapa bryn och variation i nyplanteringar, hamla träd, lämna död ved och anlägga sandmiljöer intill existerande dammar. För betesmarker och ängar krävs hävd med slåtter eller bete för att bevara artrikedomen. Svandammsparken är ett exempel på ett grönområde där förutsättningarna för biologisk mångfald kan förstärkas på olika sätt.

Spridningsvägar och barriärer

Många arter är beroende av att sprida sig mellan olika livsmiljöer för att kunna överleva. Därför behövs även goda spridningsmöjligheter, spridningsvägar, mellan de gröna miljöerna. Vildbin behöver till exempel både miljöer med död ved och blomrike-

dom för att överleva och fladdermöss behöver både våtmarker, lövskog, gamla träd med håligheter och gårdsmiljöer med gamla hus. Vad som är en god spridningsväg skiljer sig mellan arterna, olika arter har olika krav. Exempel på spridningsvägar i staden som kan fungera för många olika arter är naturstråk längs med stränder.

Spridningsvägar kan förstärkas på olika sätt. Om en planerad park ligger intill en barrskog kan exempelvis nyplanterade barrträd i parken förbättra spridningen. Spridningen av växter och djur som lever i gamla träd kan förbättras genom att nya trädrader och alléer planteras mellan bestånden med gamla träd.

Hårdgjord mark och tät bebyggelse utgör barriärer för växters och djurs spridning i landskapet. Högtrafikerade vägar och vatten kan också utgöra barriärer för vissa arter. Barriärernas negativa effekter kan begränsas bland annat genom plantering av nya parker och ny vegetation och genom rätt utformning och skötsel av vägrenar, broar och tunnlar. När barriärerna ökar sker en fragmentering av landskapet som snabbt kan få negativa effekter på den biologiska mångfalden, med risk för t ex inavel.

Ekologiska värden och spridningsvägar i Nynäshamns grönstruktur

En första översikt över de ekologiska värdena hos grönstrukturen ges i karta *Ekologiska värden och spridningsvägar*, men fördjupade inventeringar behövs för att få mer detaljerad och aktuell kunskap. I områden där exploatering planeras bör inventeringen ske i ett tidigt skede för att vi ska kunna skapa bra framtida miljöer också för djuren och växterna.

Värderingen baseras på den övergripande grönstrukturinventeringen, en något fördjupad ekologisk inventering i närnaturen i Estö/Sandhamn, kommunens översiktliga naturinventering och naturvärdesinventeringen av Lövhagen (inklusive Sandhamn/Hamnvik). I kartan är även nyckelbiotoper som pekats ut av Skogsstyrelsen och skyddsvärda träd och trädmiljöer som pekats ut av Länsstyrelsen med.

På kartan har även nyckelbiotoper och skyddsvärda träd och trädmiljöer utanför planområdet tagits med. Mellan Karingboda naturreservat., Nynäs gods, Estö och Lövhagen finns ett viktigt ekologiskt samband i de många ädellövmiljöerna (särskilt ek). Det behöver studeras vidare hur spridning av växter och djur (t ex den fridlysta ekoxen) sker och kan stärkas.



Död ved på Sandhamn, en livsmiljö för bl a insekter och lavar.



Mjölönmattor på Ringvägen

Grönområden med högt ekologiskt värde

Utgörs av grönområden med en rik flora och fauna, som t ex skog med många gamla och döda träd, före detta ängs- och hagmarker, våtmarker. Exempel på grönområden i Nynäshamns stad med höga ekologiska värden är ekmiljöerna vid Båtsmansvägen/ Nynäsvägen och i grönområdet Estö IP skog på Estö.

Skyddsvärda träd/trädmiljöer

Träd och trädmiljöer som pekats ut av Länsstyrelsen som skyddsvärda.

Nyckelbiotoper

Nyckelbiotoper är skogsområden med mycket höga naturvärden enligt skogsstyrelsens inventering. Nyckelbiotoperna har en nyckelroll för bevarandet av skogens hotade växter och djur.

Sammanhängande grönområden

Sammanhängande grönområden består av de stora naturområdena norr och söder om tätorten. De utgör stabila livsmiljöer för många djur och växter. I dessa områden kan delområden med höga ekologiska värden finnas. De pekats inte ut här.

I Nynäshamn finns fyra större, sammanhängande grönområden: i nordväst finns Fjätternområdet, Näset/Kvarnängen, i nordöst finns Alhagens våtmark och söder om stadskärnan ligger Lövhagen. Områdena har alla konstaterat höga biologiska värden men de är isolerade från varandra.

Övriga grönområden

Grönområden där höga ekologiska värden ännu inte utpekats men där fortsatta inventeringar bör göras. Många fungerar som del av spridningsvägar.

Sammanhängande spridningsvägar

Sammanhängande spridningsvägar ger möjligheter för djur och växter att spridas genom staden. De spridningsvägar som markerats som samman-

hängande i kartan innefattar till viss del uppvuxna trädgårdar och bostadsgårdar på kvartersmark. Ersätts trädgårdarna med tätare bebyggelse kan spridningsvägen förlora sin funktion.

I Nynäshamn finns fler sammanhängande spridningsvägar i södra tätorten än i norr. I norr är spridningsvägarna färre och mer beroende av små och geografiskt separerade områden. Spridningsvägen över Nickstaområdet är särskilt viktig att bevara och utveckla. Det är den enda spridningsvägen mellan Lövhagen i söder och Natvik/Näset.

Spridningsvägar som ska förstärkas

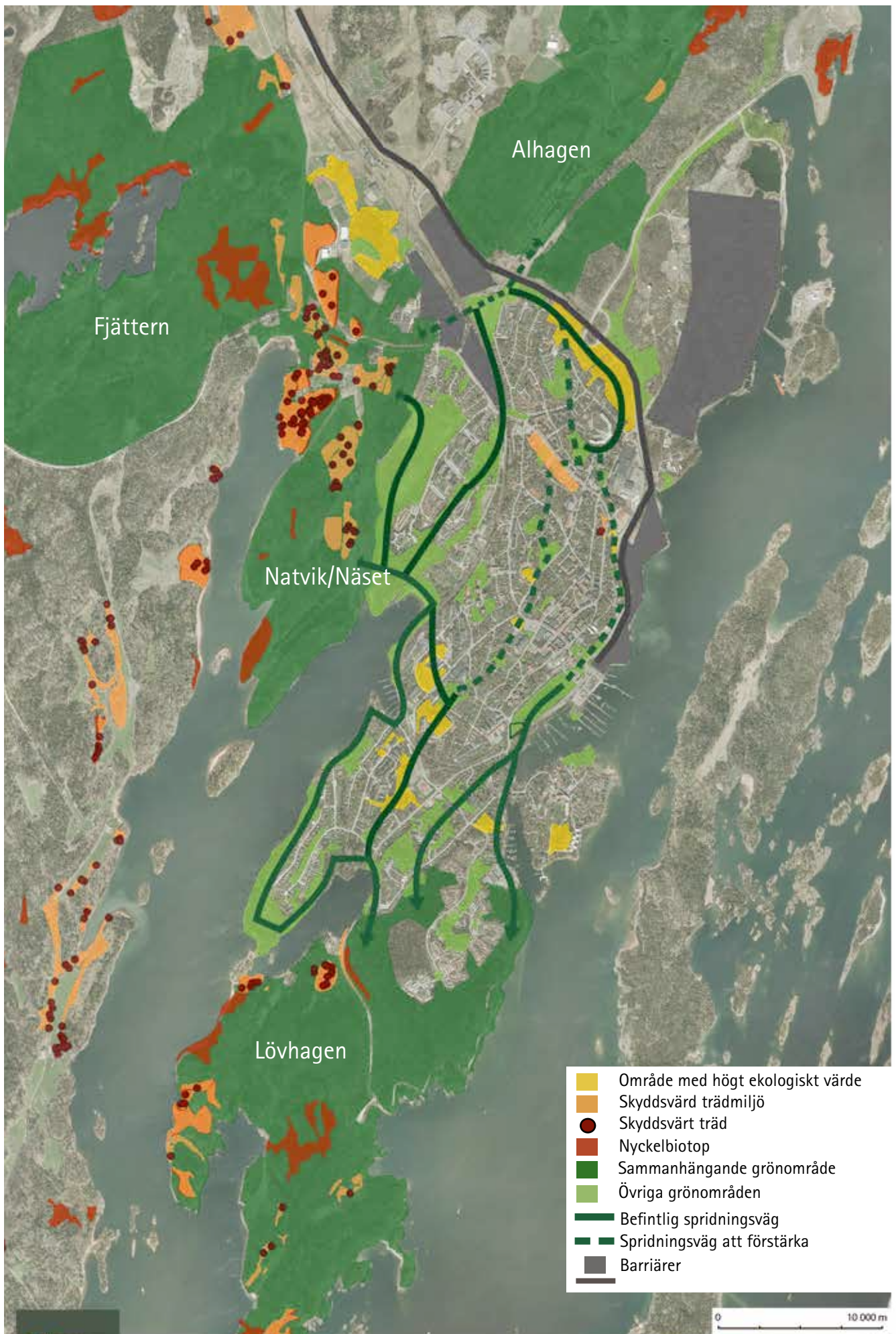
Vissa av spridningsvägarna begränsas av barriärer, har lite eller ensidig vegetation, är smala, och/eller består av många, mindre grönområden. Sådana spridningsvägar ska förstärkas. En viktig spridningsväg att förstärka är den som går från centrum och norrut i tätorten. Den består av många små grönområden och spridningen beror till stor del på uppvuxna trädgårdar och bostadsgårdar på kvartersmark. Ersätts trädgårdarna med tätare bebyggelse kan spridningsvägen förlora sin funktion. Hur dessa spridningsvägar bäst förstärks varierar och avgörs av naturvårdskunnig i varje enskilt fall.

Barriärer

Barriärer är områden som hindrar spridning av växter och djur. De utgörs av stora hårdgjorda ytor, vägar och tät bebyggelse med lite vegetation. I Nynäshamn utgör väg 73, järnvägen, samt hamn- och industriområdena barriärer. Järnvägen, industriområdet Rappsta och väg 73 utgör tillsammans en barriär mellan de större rekreativområdena Fjättern och Natvik i nordväst och Ahagen i nordöst. Här finns ett svagt samband i grönstrukturen som är utpekat i kommunens översiktsplan. Lövhagen i söder är omgivet av vatten i tre riktningar vilket innebär att spridningen på land måste fungera genom staden i nord-sydlig riktning, se karta Ekologiska värden och spridningsvägar.

Ekologiska riktlinjer

- Sammanhängande naturområden, grönområden med höga ekologiska värden och spridningsvägar värnas mot åtgärder som påverkar deras funktion negativt.
- Åtgärder för att utveckla och förstärka föreslagna spridningsvägar bör tas fram.
- Vid exploatering ska ny grönstruktur stärka den biologiska mångfalden, detta gäller all mark; privat såväl som på kommunal mark, bostadsområden såväl som industriområden.
- Utveckling och skötsel av stadens grönområden ska stärka den biologiska mångfalden.





4.5 Träden i staden

Träden i staden bidrar med allt från skugga vid barnens lekplatser till boplatser för fåglar och insekter. De är även en viktig del av Nynäshamns stadsbild och karaktär. Strandvägen/Ringvägen vore till exempel inte densamma utan de ömsom knotiga, ömsom högresta och raka tallarna. Träden har kort och gott en viktig roll i Nynäshamns stad som vi behöver värna om.

Träden i staden bidrar med många funktioner som vi inte skulle klara oss utan. Träd ger lä, dämpar dagvattenavrinningen, utjämnar temperaturtoppar, renar luften, binder damm och fixerar koldioxid. Träden, särskilt de stora och gamla, är också avgörande för den biologiska mångfalden. De utgör livsmiljö för både växter och djur.

Det finns också ekonomiska skäl till att ta hand om stadens befintliga träd, nya träd tar lång tid på sig att växa upp och planterings- och etableringskostnaderna är höga.

De tre karaktärsträden i Nynäshamn

I Nynäshamns stad finns träd i många olika miljöer; i närnaturens skogspartier, som gatuträd i rader och alléer, som solitära karaktärsträd i parkerna och i planteringar tillsammans med andra växter. Träden utgör många gånger en betydelsefull grön stomme i gaturummen.

Det är framförallt tre arter; tallar, ekar och oxlar som sätter karaktären för staden. Karaktärsträden ska värnas mot negativa åtgärder och användas ännu mer i det offentliga rummet.

Tallar förekommer i många olika former i staden. De högresta tallarna som finns på de utsparade hållmarkerna har stor betydelse för bilden av Nynäshamn som skärgårdstad, exempelvis på Kyrkbacken och längs med Strandvägen/Ringvägen.

Ekar finns både som solitärer som i korsningen Centralgatan/Fredsgatan och på Alkärrsplan och i mindre grupper som vid Båtsmans väg/Nynäsvägen. De minner om det eklandskap som staden delvis är byggt på.

Oxlar förekommer i alléer, som på Nynäsvägen, och gatuträd, som på Stadshusplatsen, men också i närnaturens skogspartier. Oxeln anknyter precis som tallarna till skärgårdsnaturen och bör användas än mer som stadsträd.

I centrumområdet finns även många lindar som gatuträd. Detta träd har inte samma skärgårdsanknytning och kan bli väldigt vidkronigt. Lindar bör därför inte användas i någon större omfattning i nya planteringar.

Strategi för utveckling av trädbeståndet

Strategin för Nynäshamns stads trädbestånd följer strategin för grönstrukturen generellt; att trädbeståndet ska värnas, vårdas, förstärkas och kompenseras vid förlust.

Att trädbeståndet värnas innebär att värdefulla träd bevaras och skyddas i detaljplaner, vid bygg-, schakt- och andra markarbeten och genom genomförandeavtal. Läs mer om skydd av träd vid byggande och anläggning i kommunens tekniska handbok. Träd-

beståndet behöver värnas på olika sätt. Det finns många yngre bestånd i staden där det krävs en aktiv skötsel för att ge de växande träden mer ljus och luft för en långsiktig vitalitet. Det finns också många uppvuxna, solitära träd som representerar höga skönhets- och biologiska värden. Dessa träd är kommunen restriktiv med att fälla. Många värdefulla träd finns i privata trädgårdar. Dessa träd är minst lika viktiga att värna mot negativa åtgärder i framtiden.

Att trädbeståndet vårdas handlar om att träden ses efter, gallras och sköts när det behövs, genom till exempel beskärning. För att undvika att värdefulla träd fälls i staden, identifiera riskträd och säkerställa att träden vårdas på rätt sätt bör en GIS-baserad trädplan för träden i staden tas fram. I arbetet ingår att kartlägga värdefulla träd och ange riktlinjer för trädvård.

Att trädbeståndet förstärks innebär att det ska kompletteras och förbättras kontinuerligt. I vissa delar av staden finns få gatuträd, vilket är något som behöver

åtgärdas framöver. Vid plantering av nya träd ska trädvalet följa principen "rätt träd på rätt plats" (estetiskt, funktionellt och biologiskt). En variation av arter och sorter ska eftersträvas men ek, tall och oxel (av olika sorter) bör väljas där det är lämpligt.

Att trädbeståndet kompenseras innebär att värdefulla träd på kommunens mark som fälls eller skadas, vid t ex gräv-, bygg- eller anläggningsarbeten, ska ersättas. Större och mer värdefulla träd som inte kan ersättas med återplantering av ett lika stort bör värderas och ersättas enligt Alnarpsmodellen, se även Teknisk handbok. Alnarpsmodellen handlar om att beräkna trädets ersättningsvärde, som om det skulle köpas från en plantskola i befintlig storlek och planteras. Värdet justeras om det har skador eller minskad vitalitet. Alnarpsmodellen bör även användas som utgångspunkt för att fastställa viten på värdefulla träd i genomförandeavtal.

Riktlinjer för stadens trädbestånd

Om trädbeståndet ska värnas, krävs:

- Att värdefulla träd skyddas mot negativa åtgärder; tallar, oxlar och ekar i allmänhet och andra värdefulla träd (vid bedömning på plats).
- Att kommunen generellt har en restriktiv hållning för nedtagning av träd och goda skäl måste finnas för en sådan åtgärd.
- Att samråd alltid sker med sakkunnig på kommunen i frågor gällande befintliga och nya träd i staden.
- Att det vid alla gräv-, anläggnings-, och byggnadsarbeten tas fram föreskrifter för skydd av träd som ska bevaras. Föreskrifterna ska granskas av sakkunnig.
- Att det i detaljplan krävs marklov för fällning av träd med bevarandebestämmelser.

Om trädbeståndet ska vårdas, krävs:

- Att en GIS-baserad trädplan för träden i staden tas fram.

Om trädbeståndet ska förstärkas, krävs:

- Att trädval görs tidigt i detaljplaneprocessen då trädens specifika krav och egenskaper bör styra utformningen av gator.
- Att trädvalet vid plantering av nya träd följer principen "rätt träd på rätt plats" (estetiskt, funktionellt och biologiskt) och en variation av arter ska eftersträvas.

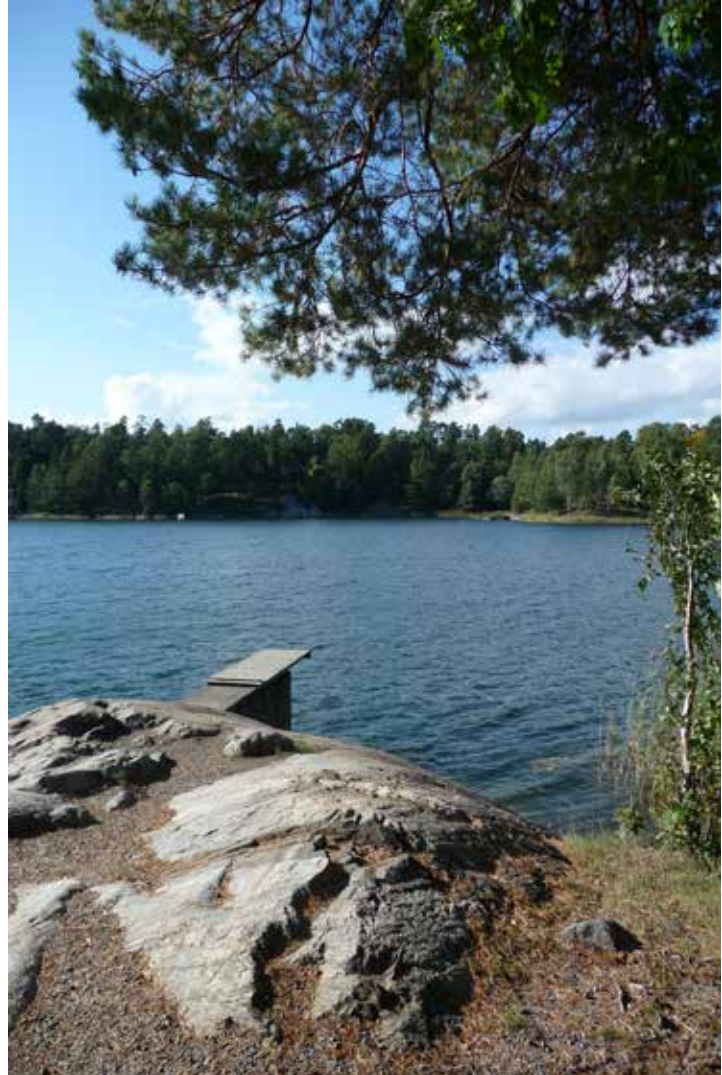
Om trädbeståndet ska kompenseras, krävs:

- Att värdefulla träd som fälls utan medgivande från sakkunnig eller som skadas vid byggnads-, anläggnings- eller schaktarbete kompenseras enligt kommunens modell för trädvärdering (Alnarpsmodellen).
- Att Alnarpsmodellen används vid all trädvärdering och som utgångspunkt när vite fastläggs.
- Att det i genomförandeavtal anges vite för värdefulla träd.



Kapitel 5: Grönstrukturens utveckling stadsdel för stadsdel





5. Grönstrukturens utveckling stadsdel för stadsdel

I följande kapitel beskrivs först Nynäshamns stads grönstruktur mer i detalj och hur den ska utvecklas i stadens olika delar, därefter beskrivs stadens större rekreationsområden och grönstrukturen i industri- och verksamhetsområden. Stadsdelsbeskrivningen ska fungera som vägledning för utvecklingen av grönstrukturen, vid exploateringsdiskussioner och detaljplanearbete.

Staden har delats in i 12 stadsdelar med tanke på vad som kan upplevas som ett närområde för de som bor där (se karta Översikt över Nynäshamns stadsdelar på nästa sida). Grönområdena ska framförallt ham-

na inom den stadsdel där de som använder grönområdet bor och att stadsdelarna ska vara förhållandevis lika i storlek. Stadsdelarna avgränsas framförallt av fysiska gränser som större vägar och gator, vatten, bergsryggar och nivåskillnader.

ÖVERSIKT ÖVER NYNÄSHAMNS STADSDELAR - KARTA 6



5.1 Sandhamn

Sandhamn ligger längst söderut i tätorten på en skogsbeklädd bergsplatå med mestadels hållmarkstallskog. Bebyggelsen består nästan uteslutande av radhus som byggts under 1980- och 90-talen. Stadsdelen ligger högt belägen i jämförelse med Estö och naturmarken är bergig. Det visar på vikten av att skapa kvartersparker och viloplatsers längs med promenadstråk i stadsdelen.

Närnatur

Sandhamnsborna har gott om närnatur (grönområde 83, 84, 85, 89, 90 på kartan) och den är generellt sett lättillgänglig. Det är också nära till bad och vattenkontakt vid Hamnvik och Ringvägen, även om vägarna dit är backiga. Stadsdelen angränsar till det större rekreativområde Lövhagen i söder. I Sandhamns närnatur finns höga ekologiska värden i form av framförallt hållmarkstallskogar med äldre, grova, döda träd och liggande trädstammar. Det finns också partier med lövskog med bland annat gamla och döda aspar, ekar och gott om spridningsvägar för växter och djur.

Tillgängligheten till Sandhamns skogen (89) är idag begränsad, flera entréer är otydliga och det separata gång- och cykelstråket upphör vid Sandskogens förskola. Trafiksäkerheten är särskilt viktig då flera förskolor och en skola använder området regelbundet. Med en ny gång- och cykelbana längs Sandskogsvägen söderut från Sandskogens förskola skulle området bli mer tillgängligt.

Parker

Det är långt till närmaste stadspark från Sandhamn (Svandammsparken). Bristen på parker i stadsdelen innebär att en ny stadspark på Estö kan bli viktig för Sandhamnsborna; som mötesplats och plats för aktiviteter. I Sandhamn råder även brist på kvartersparker, en brist som drabbar fler ifall stadsdelen förtätas.

Lejdarvägen (86) består av en lekplats med fotbollsplan, sittplatser och boulebana. Lejdarvägen kan eventuellt utvecklas som kvarterspark. Idag uppfattas den dock som halvprivat på grund av närheten till bebyggelse. Det bör utredas om Lejdarvägen (86) ska utvecklas som kvarterspark eller ersättas av Sandhamnsparken (87).

Sandhamnsparken (87) består i nuläget av ett skogsparti, en gräsyta och en grusplan för bollspel som vintertid spolas till isbana. Det är ett tillgängligt grönområde, det är del av ett välanvänt cykel- och promenadstråk och ligger centralt på Sandhamn. Läget intill Fjärdens och Sandskogens förskolor gör den särskilt viktig för förskolebarn. Enligt enkäten använder fyra förskolor grönområdet regelbundet. Sandhamnsparken (87) kan bli en populär kvarterspark om den tillförs fler funktioner.

Grönytan Skansvägen (88) har klassats som övrig park/grönyta och har idag begränsat värde på grund av läget intill bilväg, busshållsplats, större rundkörning och få vistelsevärden. Där finns för närvarande bänkar, hockeymål och en boulebana. Det bör utredas om funktionerna kan flyttas till Sandhamnsparken (87).

Rekreativstråk

Nynäshamns viktigaste rekreativstråk, Ringvägen (90) ligger precis nedanför Sandhamn. Ringvägen är en värdefull helhetsmiljö där naturen på insidan av vägen ingår, var gränsen mellan det som är mycket värdefullt respektive värdefullt har inte utretts. Skogsstigar och gång- och cykelvägar gör stråket lättillgängligt från stadsdelen. Ringvägens sträckning från Nynäshamns segelsällskap till Lövhagen är varierad, kuperad och bjuder på unika utsikter över havet. Mellan Lövhagen och Hamnvik bör stråket förstärkas och göras mer attraktivt och trafiksäkert, genom t.ex. en separat gång- och cykelbana med trädplantering längs med.



Lejdarvägens lekplats



1. SANDHAMN



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
83 Sandskog	Värdefullt	Närnatur
84 Varvskog	Värdefullt	Närnatur
85 Strandvägen skog NSS	Mycket värdefullt	Rekreatiomsområde
86 Leidarvägens lekplats	Värdefullt	Kvarterspark
87 Sandhamnsparken	Värdefullt	Kvarterspark
88 Skansvägen	Begränsat värde	Övrig park/grönyta
89 Sandhamnsskogen	Värdefullt	Närnatur
90 Ringvägen	Mycket värdefullt	Rekreatiomsområde

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- 1–2 nya kvartersparker bör skapas i stadsdelen, varav en är lämplig: Sandhamn (87). Utred om funktioner på Skansvägen(88) ska flyttas till Sandhamn (87).
- Ett nytt rekreationsstråk bör skapas längs med Sandskogsvägen från Sandskogens förskola och söderut genom att anlägga en separat gång- och cykelväg i grönskande omgivning.
- Rekreationsstråket Ringvägen/Strandvägen bör förstärkas från Lövhagen till Hamnvik genom en ny, separat trädkantad gång- och cykelbana.

5.2 Trehörningen

Trehörningen är en förhållandevis kuperad ö, tätt bebyggd med i huvudsak stora villor med uppvuxna trädgårdar. På senare år har villorna blandats upp med en del flerbostadshus. I söder ligger kallbadhuset som är en del av en konferensanläggning. Grönskan på ön består framförallt av de privata trädgårdarna med en hel del stora lövträd och tallar. Det finns allmänt tillgänglig mark (privatägd), i form av en park med utkikstorn i mitten på ön och närnatur längs med stränderna i södra delen och norra delarna av ön. Sammantaget är tillgången på allmänt tillgänglig natur-och parkmark begränsad på Trehörningen, vilket innebär att den som finns bör värnas.

Närnatur

Trehörningen norra (78) är en hållmark med badmöjligheter, men det är svårt att hitta dit. Idag leder en smal stig bakom ett litet pumphus till området i öster. Tillgängligheten till området kan förbättras genom att entréerna förtydligas och öppnas upp. Områdets skärgårdsnatur är strategiskt viktig att bevara för stadsbilden, eftersom det syns väl från både hav och land. Det är en del av Nynäshamns grönskande stadsbild.

På Trehörningen finns allmänt tillgängliga strandpartier i både norr och söder men den största delen av öns strandlinje tillhör de privata tomterna. De allmänt tillgängliga strandpartierna ska värnas.

Parker

Parken i mitten på Trehörningen, Trehörningen utsiktstornet (79), ägs och sköts av en privat fastighetsägare men är tillgänglig för allmänheten och kan ersätta en kommunal kvarterspark. Den har delvis en engelsk parkkaraktär, med högresta ädellövträd i stora gräsytor och delvis en naturlig karaktär kring berget med utkikstorn. Utkikstornet bjuder på utsikter över både staden och skärgården.

Rekreationsstråk

På södra delen av ön finns ett välanvänt, tydligt och tillgängligt rekreationsstråk längs med parken och som sedan följer strandlinjen. Det skulle kunna knytas samman med ett nytt/förstärkt rekreationsstråk på norra delen av ön (som innefattar närnaturen Trehörningen norra (78)) genom att förtydliga entréer, att stråket är allmänt och eventuellt också förstärka stigen. Rekreationsstråket Ringvägen ligger nära och är tillgängligt från Trehörningen.



Vy från norra Trehörningen



Vy mot Trehörningen

2. TREHÖRNINGEN



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
79 Trehörningen utsiktstorn	Mycket värdefullt	Övrig park/grönyta
78 Trehörningen norra	Värdefullt	Närnatur

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- De allmänt tillgängliga stränderna ska värnas.
- Entréerna till området Trehörningen norra (78) och stråket genom området bör förstärkas. Det bör utredas om stråket går att förlänga i sydväst.

5.3 Estö

Centrala Estö består av ett flackt och låglänt område som tidigare var sjöbotten. Här finns villor, en före detta idrottsplats och ett litet lokalt centrum med bland annat matbutik. Västerut och österut är terrängen starkt kuperad och bebyggelsen består av villabebyggelse, radhus och två områden med flerbostadshus.

Närnatur

På Estö finns gott om närnatur (65-71, 73, 74, 76, 77, 82, 83) och det är nära till Lövhagen och Ringvägen. Närnaturen i stadsdelen består mest av barr- och blandskog på hållmarker som omger eller är in-

sprängd i bebyggelsen. Det finns också partier med lövskogar med grova och gamla träd, som vid Estö IP skog (74) och parken vid Hembygdsgården (80). Närnaturen och rekreatiomsstråket som löper från Gröndalsviken runt hela Estö udde (66, 67, 68, 69) går genom varierad natur och terräng med vackra utsikter över havsviken. Här finns också höga ekologiska värden i de grova och gamla lövträden och ett naturskogslikt blandskogsparti. Närnaturen här kan bli en än större tillgång om entréerna till området förstärks. Sands backar (77) har ett begränsat värde i nuläget då det är så osynligt från gatan, upplevs halvprivat och bjuder på få vistelsemöjligheter.



Sandhamnsskogen (76) är delvis svårtillgängligt och har få användare enligt enkäten. Områdets värden ligger i det centrala och synliga läget i korsningen, den klippta gräsytan, ekmiljön med stora ekar och det karaktäristiska hållsmarksberget. Både Sandhamnsskogen och Sands backar används flitigt av Nynäshamns scoutkår.

Parker

Stadsdelen har sämre tillgång på parker än närnatur. Det är långt till närmaste stadspark, de som bor längst i söder har ca två kilometer till Svandammsparken. Den stora lekplatsen på Estö, skatepark och utegym kan bli en viktig del av en ny stadspark om delarna knyts samman till en helhet.

Delar av den före detta idrottsplatsen tillsammans med grönområdena intill föreslås utvecklas som en ny stadspark; Estö Park. Placeringen av parken är strategisk; den ligger centralt på Estö och i knutpunkten av flera rekreativstråk. De stora ytorna kan ge utrymme för många olika aktiviteter. Den låglänta marken kan utnyttjas för att skapa en park som minskar översvåmningsproblemen i området och främjar stadens klimatanpassning med till exempel öppen dagvattenhantering. Dagvattenhanteringen är en viktig del av det vinnande förslaget från Europan11-tävlingen för Estö park. Parken bör utvecklas och utformas som en helhet, där alla funktioner

knyts samman.

På Estö finns inga kommunala kvartersparker och det är inte aktuellt att utveckla nya. Utvecklingen av Estö park tillsammans med befintliga lekplatser med kvartersparksfunktioner på kvartersmark (exempelvis i anslutning till områdena 71,74 och 82) innebär att behovet av kvartersparker täcks.

I stadsdelen finns parkmark (81, arbetsnamn: Oscarsparkerna) på två platser vid vattnet vid småbåtshamnen mitt emot Trehörningen. Parkytorna är idag anonyma och uppfattas knappt som allmänt tillgängliga men med nya viloplatser, tydliga entréer med mera kan de bli uppskattade hållpunkter på Ringvägen.

Rekreativstråk

Ett nytt rekreativstråk bör skapas längs med udde väster om Hamnviks badplats för att öka allmänhetens tillgång till strandlinjen. Det nya rekreativstråket kopplar även ihop Ringvägen med rekreativstråket längs med Estö udde.

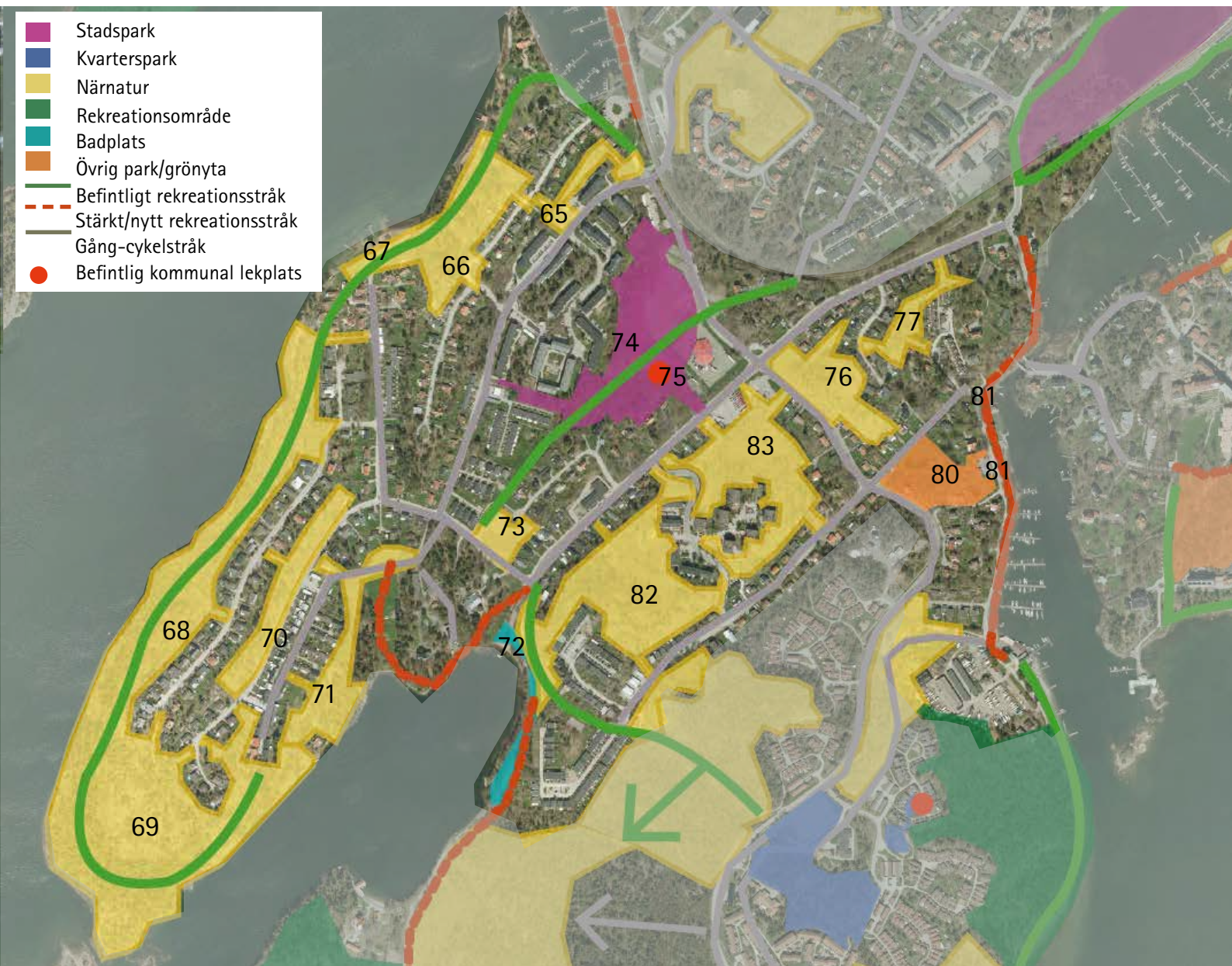
Ringvägen skulle bli lättare att hitta för besökare och bli mer trafiksäker att nå från centrum med en separat och tydligt skyltad gång- och cykelbana från Svandammsparken.

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- Tillgängligheten till närnatur och rekreativstråk kring Estö udde bör förstärkas.
- En ny stadspark utvecklas: Estö park (på platsen för Estö IP), med aktivitetsmöjligheter för många grupper och med en utformning som stödjer stadens klimatanpassning.
- Parkmark vid vattnet vid småbåtshamnen bör utvecklas som attraktiva hållpunkter längs med Ringvägen.

3. ESTÖ

- Stadspark
- Kvarterspark
- Närnatur
- Rekreatiomsområde
- Badplats
- Övrig park/grönyta
- Befintligt rekreationsstråk
- Stärkt/nytt rekreationsstråk
- Gång-cykelstråk
- Befintlig kommunal lekplats



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
65 Estövägen/Änggatan	Värdefullt	Närnatur
66 Transtigen	Värdefullt	Närnatur
67 Estö Badplats	Värdefullt	Närnatur
68 Estö Fågelgatan	Värdefullt	Närnatur
69 Estö udde	Värdefullt	Närnatur
70 Videgatan	Begränsat värde	Närnatur
71 Hamnviken	Värdefullt	Närnatur
72 Hamnvikens badplats	Mycket värdefullt	Badplats
73 Videgatan/Torpargränd	Värdefullt	Närnatur
74 Estö IP Skog	Mycket värdefullt	Närnatur
75 Estö IP lekplats	Mycket värdefullt	Stadspark
76 Sandhamnsskogen	Värdefullt	Närnatur
77 Sands backar	Begränsat värde	Närnatur
80 Hembygdsgården	Mycket värdefullt	Övrig park/grönyta
81 Oscarsparkerna	Värdefullt	Övrig park/grönyta
82 Hamnviksskogen södra	Värdefullt	Närnatur
83 Hamnviksskogen norra	Värdefullt	Närnatur



Svandammsparken och Göstas trädgård

5.4 Mörbyvägen/Svandammen

Stadsdelen sträcker sig från Svandammsparken till Vattentornet. Bebyggelsen består till största del av villor men några mindre radhusområden och flerbostadshus finns också. Stadsdelen varierar höjdmässigt och dess högsta punkt utgörs av berget med vattentornet och den lägsta är vid Svandammsparken. I de högre partierna av stadsdelen består närnaturen av hållmarkstallskog, i lägre partier är skogen mer lövblandad. De stora ekarna och tallarna i villaträdgårdarna vid Mörbyvägen utgör en viktig del av stadsbilden och bör värnas.

Närnatur

Det finns flera närnaturområden i stadsdelen (63, 64, 69). Närnaturen som omger Vattentornet (64) är värdefull; ekologiskt, kulturellt och socialt. Här finns lövskog med hasselbuskar i de lägre partierna, stora ekar och döda träd (som i sig är livsmiljö för många arter av insekter, lavar och mossor med flera). Området bjuder på vida utsikter över stad och skärgård och är en del av stadsbilden. Många nynäshamnsbor och flera skolor och förskolor brukar besöka området. Den branta terrängen kan dock göra det svårt att nå för vissa grupper. Grönområdet behöver välkomnande entréer och det bör undersökas hur det kan bli mer tillgängligt.

Närnaturen vid Gröndalsskolan (63) är en del av skolans och förskolans närmiljö och har på så sätt ett högt socialt värde. Enligt enkätundersökningen önskar skolan ett uteklassrum med sittstolar här, vilket också kan komma andra tillgodo. I grönområdet finns höga ekologiska värden i form av naturskog, döda träd och ekar.

Närnaturen vid Frejgatan (69) nås endast från en brant trappa och upplevs privat då det nästan helt omges av hus. Den har därför ett begränsat värde för allmänheten, men kan bli värdefullt för Midgårds förskola om området görs tillgängligt.

Parker

Svandammsparken (56) består av två delar, ytorna runt Svandammen och Göstas Trädgård. Den första delen karaktäriseras av stora gräsytor, dammar, bouleanor och utegym för vuxna. Den andra delen, Göstas Trädgård, är botaniskt intressant med varierad växlighet och erbjuder upplevelser året om.

Parken har ett högt socialt värde redan idag. Den har ett centralt läge och är en del av det mycket populära rekreativstråket ut mot Trehörningen och Ringvägen/Lövhagen. Parken är det tredje mest använda grönområdet i staden, många anser den vara viktig och den används av flera förskolor och skolor. Parken kan, med sina två olika delar, locka många olika grupper.

Samtidigt har parken brister som behöver åtgärdas. Delar av parken är slitna idag och med tanke på den stora ytan innehåller den få funktioner och upplevelser. Entréerna från stationsområdet är inte heller särskilt attraktiva eller tydliga, och många kvinnor och män upplever idag delar av parken som otrygg.

Det centrala läget, de stora ytorna, Göstas trädgård och parkens popularitet hos Nynäshamnsborna innebär att Svandammsparken har potential att utvecklas till en av stadens stadsparker. För att parken ska bli så attraktiv och välfungerande som möjligt för både människor, växter och djur bör utvecklingen ske med ett helhetsgrepp, d v s baseras på en skräddarsydd utvecklingsplan för parken.

Med rätt utveckling kan parken få en avgörande roll i stadens klimatanpassning och övriga produktion av ekosystemtjänster. Den biologiska mångfalden kan till exempel öka genom att vandringshindret för fisk i utloppet av Svandammen tas bort, genom medveten skötsel och plantering av ängsväxter.¹ Den befintliga

¹ I Törnqvist, E., 2013, Mittuniversitetet, Åtgärder för biologisk mångfald i parker- fallstudier i Botkyrka, Haninge och Nynäshamn

dammen kan bli del av ett effektivt och attraktivt dagvattenhanteringssystem. Parken kan då också användas i pedagogiskt syfte för skolors och förskolors undervisning.

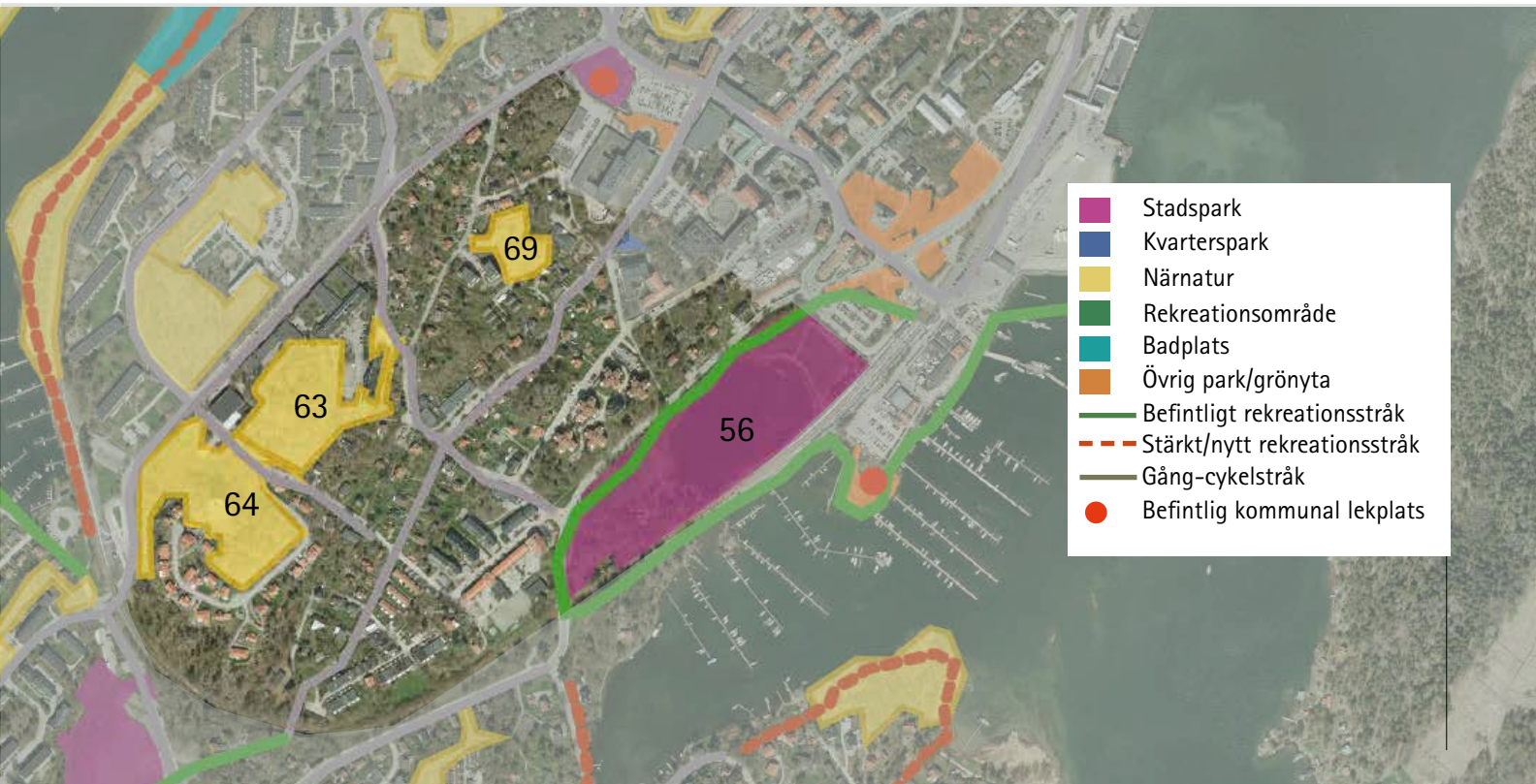
Allmänheten har bidragit med många förslag på hur Svandammsparken kan förbättras, som t.ex. förbättrad belysning, utescen, grillplatser, fler och bättre sittplatser och ett säsongsoppet parkcafé. Bristen på

lekmöjligheter har understrukits, vilket behöver åtgärdas. Detta är särskilt viktigt eftersom det inte finns några kvartersparker i stadsdelen. Om en lekplats anläggs i anslutning till Göstas Trädgård, kan trädgården bli mer integrerad i parken.

Rekreativstråk

Ett befintligt, välanvänt rekreativstråk löper längs med Svandammsparken ut mot Ringvägen och Estö.

4. MÖRBYVÄGEN/SVANDAMMEN



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
56 Svandammsparken	Mycket värdefullt	Stadspark
63 Gröndalsskolan	Värdefullt	Närmatur
64 Vattentornet	Värdefullt	Närmatur
60 Frejgatan	Värdefullt	Närmatur

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- I närmatur vid Gröndalsskolan (63) bör ett uteklassrum skapas i samarbete med skolan med t.ex. sittstolar.
- Närmatur vid Frejgatan (69) ska göras tillgänglig för Midgårds förskola.
- Svandammsparken bör utvecklas som en attraktiv stadspark som bidrar till stadens klimatanpassning och produktion av ekosystemtjänster. Utvecklingen ska baseras på en ny utvecklingsplan för parken.
- Göstas Trädgård bör utvecklas som en attraktiv botanisk trädgård, gärna i samarbete med Ny-näshamns trädgårdsamatörer.
- Mörbysvägen bör förstärkas som rekreativstråk genom t.ex. separat gång- och cykelbana.



5.5 Centrum/Gästhamnen

Centrum/Gästhamnen är den mest tätbebyggda stadsdelen i Nynäshamn. Stadsdelen ligger i en sluttning ned mot gästhamnen och havet. Kring Centralgatan/Fredsgatan består bebyggelsen av flerbostadshus som är ordnade i en kvartersstruktur. Därutöver består bebyggelsen av villor och flerbostadshusområden. I denna stadsdel är prydlighet ett särskilt viktigt ledord för utveckling, utformning och skötsel av grönstrukturen. Centrum och gästhamnen är ofta det första Nynäshamns besökare möter och en del av det dagliga intrycket av staden för Nynäshamnarna.

När staden förtätas är det viktigt att fortsätta säkerställa tillgången på grönt i stadsdelen. Att utveckla så kallade pocketparker, små grönskande oaser, längs med rekreativstråk kan vara ett sätt. Det är viktigt att pocketparkerna utvecklas längs med stråk och i attraktiva lägen för att komma många till glädje.

Närnatur

Den tätbebyggda strukturen innebär att skärgårdsnaturen gör sig mindre påmind här än i andra stadsdelar och det finns lite närnatur. Jättekastgränd (45) är det enda grönområde som kan klassas som närnatur och det har begränsat värde på grund av att tillgängligheten är begränsad för allmänheten.

Parker

Kamelparken (51) föreslås bli en av stadens fyra nya stadsparker. Tack vare det centrala läget nära Alkärrsplan och sjukhuset och eftersom den är del av ett flitigt använt promenad- och cykelstråk kan den bli en populär mötesplats för många. Parken kan med rätt utveckling komma att fungera som en välkomnande entré till stadskärnan från norr. Här

finns uppvuxna lövträd och en lekplats, vilket gör att den kan bli en lugn, skuggande oas i centrum. Parken har varit lite av en skuggig och mörk baksida av centrumområdet men under 2015/2016 har ett utvecklingsarbete påbörjats. Parkens trädbestånd har gallrats och parken har fått ny belysning och sittplats under en av de stora ekarna. Det behövs fortsatt ett helhetsgrepp för att lyfta Kamelparken som stadspark: med nya entréer till parken, bättre kopplingar mot centrum, fler funktioner och gallring av trädbeståndet. Utvecklingen av parken bör samplaneras med utvecklingen av Studiegården och Alkärrsplan för att få en välfungerande helhet.

Det finns få lekmöjligheter i centrum, så parkernas lekplatser bör kompletteras med lekmöjligheter i gatumiljö i delar där det är fritt från biltrafik, som t ex på Fredstorget.

Kyrkbacken (53) med sin skärgårdsnatur, sina berg-hällar och storvuxna tallar är ett av få grönområden i centrum som berättar om stadens identitet som skärgårdsstad. Se även kapitel 4.4. Parken är viktig att bevara synlig och tillgänglig i framtiden.

Trekanten (Ekoparken, 59) är en pocketpark som med sitt centrala läge kan utvecklas till en kvarterspark till glädje för många, med hjälp av en mindre upprustning och några fler funktioner. Parken skulle med sina odlingsbänkar kunna lämna sig för stadsodling, t ex i samarbete med det näraliggande äldreboendet Rosengården.

Sjukhusparken (52) har ett centralt läge i staden men området är kuperat så det är liten yta att vistas på. Prydnadsvärdet bör förstärkas.

Den nuvarande Pocketparken (55) ligger i ett trafikstört läge. Enkäten till allmänheten visar också på få besökare. De resurser som läggs på att sköta denna park kan med fördel användas på andra sätt. Parken föreslås avvecklas och förenklas till en mindre plantering. En ny pocketpark föreslås istället på andra sidan Nynäsvägen, vid gångstråket mot pendeltågstationen där många passerar dagligen, vid läget för Propellerparken (56). Grönytan ligger i ett trafikstört läge vid Nynäsvägen och färjeterminal men utgör en viktig entré till Nynäshamns hamnområde. Den karaktärsfulla tallen mitt i parken har stor betydelse i stadsbilden. Lekplatsen(44) vid Jättekastgränd förvaltas idag av kommunen men eftersom den ligger innesluten i kvarteret så fungerar den som en halvprivat lekplats för de boende intill. Få besöker den enligt enkäten. Det bör därför undersökas om denna lekplats kan gå över i en samfällig förvaltning av de boende.

Frejas holme (57) är en liten men populär park i Gästhamnsområdet. Den kan bli än mer attraktiv om den utvecklas som mötesplats med t.ex. fler sittplatser och fler skuggande träd.

Järnvägsparkens strandängar (54) har ett högt kulturhistoriskt värde men samtidigt är området stort av trafiken på Nynäsvägen. Delar av Järnvägsparken kan med fördel utvecklas på annat sätt, om en del av strandängen utvecklas som kvarterspark.

Grönytan längs med Nynäsvägen/Hamngatan (43) är en del av en spridningsväg för växter och djur och fungerar som bullerskydd mot Nynäsvägen men värdet är för övrigt begränsat.

Rekreatiionsstråk

Längs med hamnen och järnvägens utsida löper ett populärt befintligt rekreatiionsstråk. Längs med järnvägens utsida bör stråket göras tryggare och mer attraktivt genom t ex ny strandskoning och belysning.

Vegetation i gatumiljö

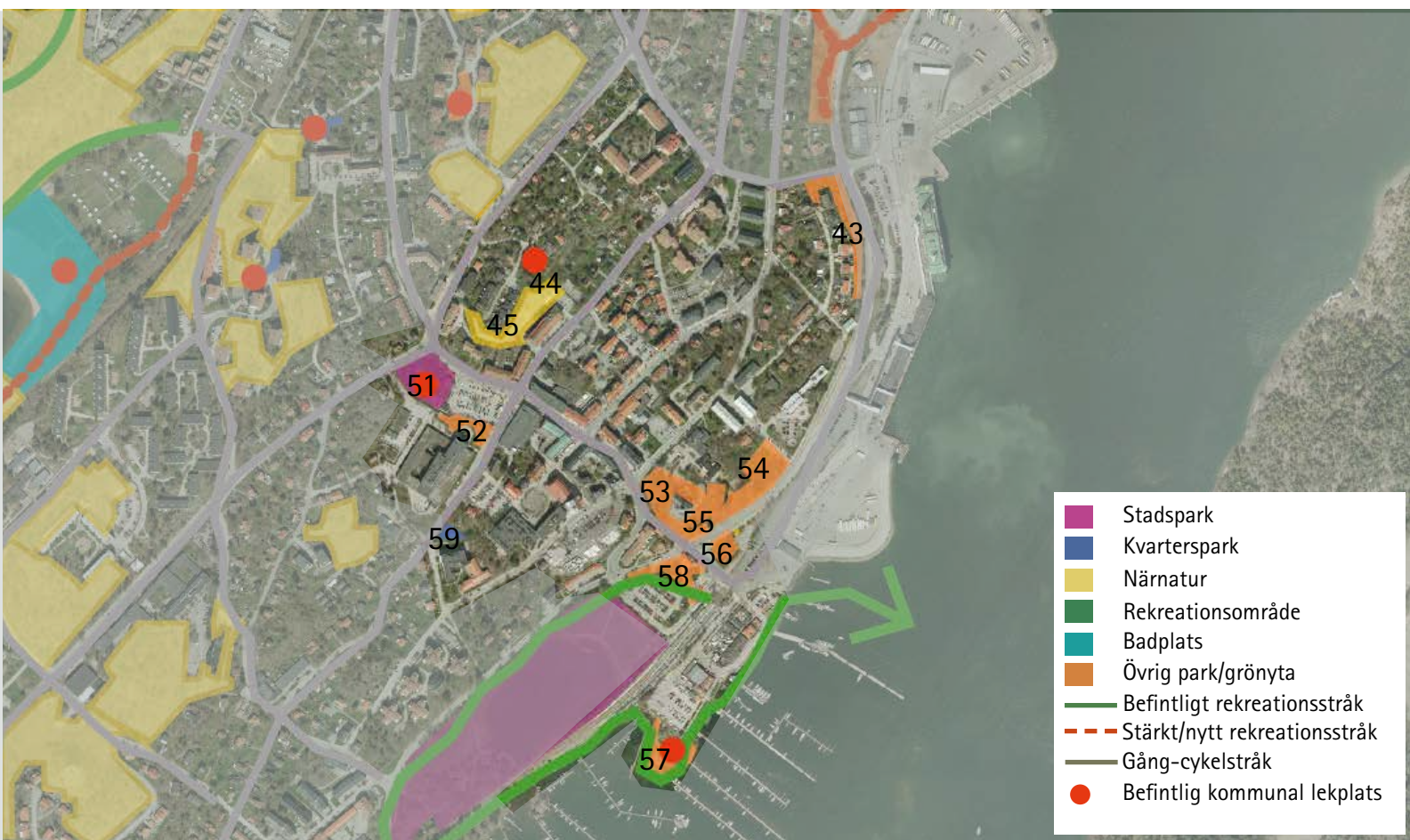
I en mer tätbebyggd och hårdgjord miljö, vilket Centrum/Gästhamnen är, blir trädraderna, alléerna och övrig vegetation på gator och torg en viktigare del av grönstrukturen. Gatuträd, buskar och attraktiva rabatter bidrar till stadsbilden, förbättrar dagvattenupptagningen lokalt och ökar djurs och växters spridningsmöjligheter.

I Centrum/Gästhamnen finns cirka 130 träd på gator och torg, varav de flesta är lindar. Lindarna är placerade i trädrader längs med gatorna. Två ekar fyller en central roll i gaturummet: eken som står i korsningen Centralgatan/Fredsgatan samt eken på Alkärrsplan. I centrum varierar trädens kondition och ålder och det finns förbättringar att göra. En del träd behöver bytas ut framöver, som oxlarna runt Stadshusplatsen, och på vissa ställen behöver trädbeståndet kompletteras, såsom på Fredstorget och Lövlundsvägen. Den föreslagna trädplanen kan ge en mer övergripande bild av hur trädbeståndet i centrum bör utvecklas(se kapitel 4.5).

I centrum finns även vegetation i form av buskage och rabatter med perenner och sommarblommor. Flera rabatter har prydliga och hållbara inramningar i granitsten men innehållet behöver förnyas kontinuerligt för att rabatterna ska förbli attraktiva. Förnyelsen bör ske med ett helhetsgrepp, ett tema som omfattar samtliga för att binda samman centrumupplevelsemässigt.



5. CENTRUM/GÄSTHAMNEN



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
43 Nynäsvägen/Hamngatan	Begränsat värde	Övrig park/grönyta
44 Jättekastgränd lekplats	Begränsat värde	Övrig park/grönyta
45 Jättekastgränd	Begränsat värde	Närnatur
51 Kamelparken	Mycket värdefullt	Stadspark
52 Sjukhuset	Värdefullt	Övrig park/grönyta
53 Kyrkbacken	Värdefullt	Övrig park/grönyta
54 Järnvägsparcken	Värdefullt	Övrig park/grönyta
55 Pocketparcken	Begränsat värde	Övrig park/grönyta
100 Propellerparcken	Värdefullt	Övrig park/grönyta
57 Frejas holme	Mycket värdefullt	Övrig park/grönyta
58 Stationsparcken	Värdefullt	Övrig park/grönyta
59 Trekanten	Värdefullt	Kvarterspark

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- Kamelparken ska utvecklas som ny stadsparck, attraktiv och tillgänglig för många grupper: barn och vuxna, personer med funktionsnedsättning, män och kvinnor.
- Det bör undersökas om "Pocketparcken" kan utvecklas till förmån för parkutveckling i annat läge.
- Det bör undersökas om lekplatsen vid Jättekastgränd kan förvaltas av de boende.
- Frejas holme bör utvecklas som mötesplats och förstärkas med fler träd.
- Ekoparcken bör rustas upp och utvecklas som plats för stadsodling i samarbete med Rosengården.
- All vegetation i centrumområdet bör utvecklas med ett helhetsgrepp baserat på en utvecklingsplan för området.



Heimdals lekplats

5.6 Heimdal/Badhusgatan

Stadsdelen avgränsas av järnväg, Idunvägen och Vikingavägen. I området kring Gröndal och Heimdal består bebyggelsen av flerbostadshus fritt liggande i landskapet för att i området kring Badhusgatan övergå i villagator. Stadsdelen är högt belägen vilket avspeglar sig i de utspärade hållmarkerna med tallar.

Närnatur

Här finns gott om närnatur. Dalgatan (38) är ett av stadsdelens närnaturområdena. Grönområdet består av en skogsklädd och skyddad sänka mellan två bergspartier. Uppe på höjderna finns vida utsikter över staden. Grönområdet används ofta av en förskola (i princip dagligen) och en skola och har pekats ut som en viktig lärmiljö av naturskolan. Den enda entrén till grönområdet är en smal stig mellan två villor på Älgstigen vilket gör att det är mycket lätt att missa. Denna entré behöver förstärkas, och det bör undersökas om det går att skapa ytterligare en entré till området från Dalgatan.

Höjdgatan (39) består av en hållmark med tallar, som delvis är rätt så lättgången. Områdets entré på Älgstigen mitt emot Dalgatans (38) är tydlig men från Höjdgatan är området svårt att hitta och upplevs som mer privat. Denna entré behöver förstärkas.

Höjdgatan berget (41) består av ett tallbevuxet hållmarksberg med ekologiskt värdefulla mjölonmattor och stenpartiväxter, ett blandskogsparti och en liten gräsyta med bänkar nedanför vid Skolgatan. I och med att grönområdet är synligt från Skolgatan är det viktigt för stadsbilden. Den naturliga terrasseringsen gör det möjligt för många att följa stigen och nå upp till bergets topp och uppleva de vida utsikterna därifrån.

Odin närnatur (61) består av tillgänglig närnatur med hållmarker och blandskog. I närnaturen vid Fröjas väg (62) finns ett yngre ekbestånd som kan få stora värden (ekologiska och kulturella) med tiden. Det är också socialt värdefullt, då det används av allmänhet, två skolor, två förskolor och ligger nära Humlans förskola och Humlegårdsskolan.

Närnaturen vid Heimdalsvägen/Lokes väg (47) är en del av rekreativstråket ner mot Nickstabadet. I övrigt är området mindre tillgängligt på grund av de branta hållmarkerna. Stigen som passerar genom området mot badet uppfattas som mörk och här har allmänheten önskat bättre belysning och mindre tät vegetation. Entrén till området kan förtydligas från lekplatsen vid Lokmannavägen.

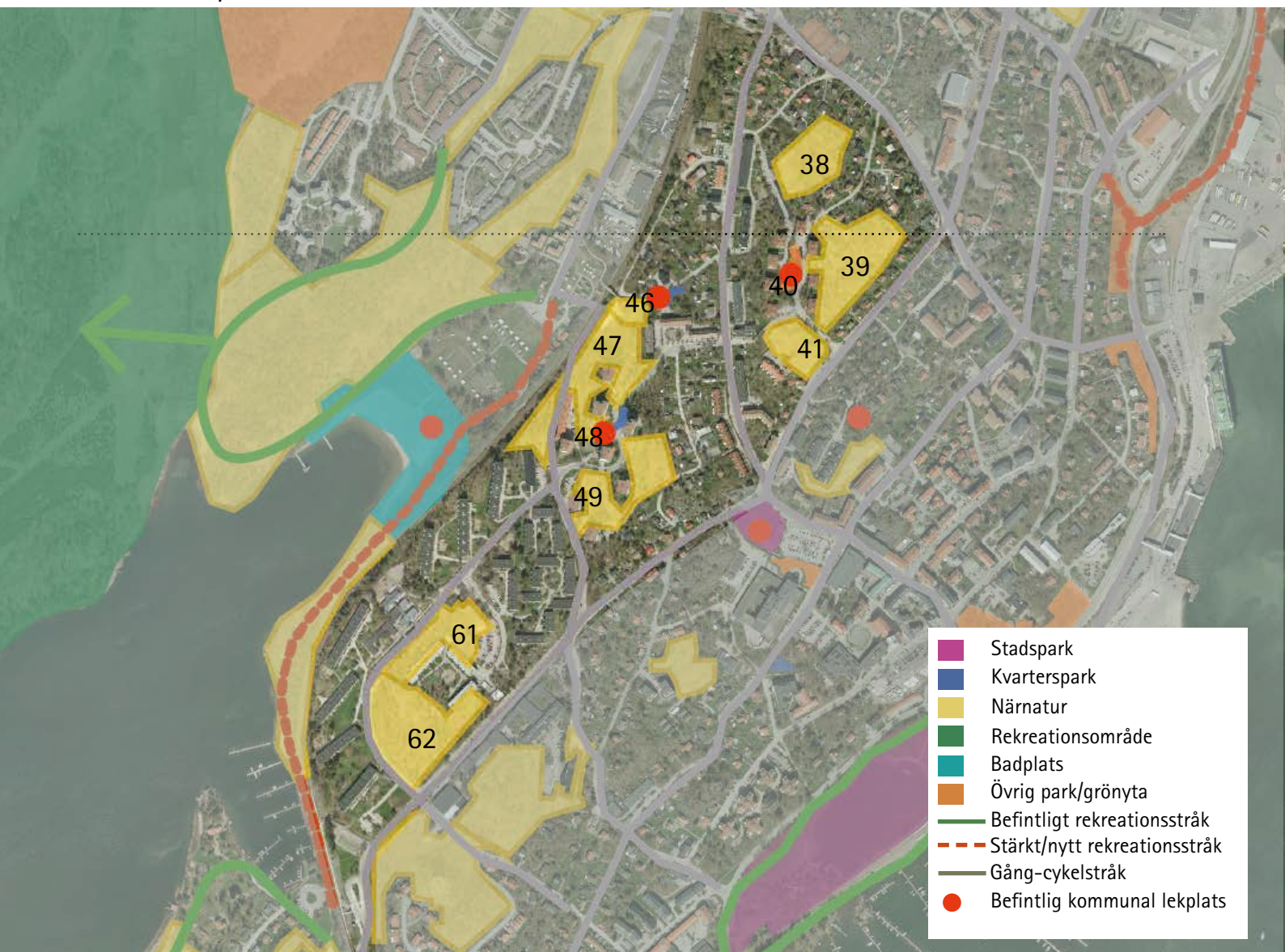
Parker

Det finns två kommunala lekplatser i stadsdelen som kan utvecklas till kvartersparker om några funktioner tillförs och med mer attraktiv inramning som t ex nya staket eller blommande buskar. Dessa är Heimdals lekplats (48) som är lite mindre och Lokmannavägens lekplats (46) som är lite större. Lokmannavägens läge längs med rekreativstråket från Nicksta badplats gör den särskilt lättillgänglig. Höjdgatans lekplats (40) upplevs som halvprivat och det bör utredas om lekparken kan övergå i samfällig regi av de boende i området.

Rekreativstråk

I Heimdal/Badhusgatan finns inga större, sammanhängande rekreativstråk men stadsdelen angränsar till rekreativstråket längs med Nickstaviken.

6. HEIMDAL/BADHUSGATAN



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
38 Dalgatan	Värdefullt	Närnatur
39 Höjdgatan	Värdefullt	Närnatur
40 Höjdgatan lekplats	Begränsat värde	Övrig park/grönyta
41 Höjdgatan berget	Värdefullt	Närnatur
46 Lokmannavägen lekplats	Värdefullt	Kvarterspark
47 Heimdalsvägen/Lokes väg	Värdefullt	Närnatur
48 Heimdals lekplats	Värdefullt	Kvarterspark
49 Heimdalsvägen	Värdefullt	Närnatur
61 Odin närnatur	Värdefullt	Närnatur
62 Fröjasväg	Värdefullt	Närnatur

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- Entré till grönområdet Dalgatan (38) från Älgstigen bör förstärkas och möjligheten att skapa ny entré till området från Dalgatan bör undersökas.
- Entrén till grönområdet Höjdgatan (39) från Höjdgatan bör förstärkas.
- Det bör utredas om Höjdgatans lekplats (40) kan förvaltas i samfällid regi av de boende..
- Heimdals lekplats (48) och Lokmannavägens lekplats (46) bör utvecklas som kvartersparker.



Närnatur vid Båtsmans väg/ Nynäsvägen

5.7 Nynäsvägen/Via

Stadsdelen omfattar området kring Nynäsvägen, från den nedre rondellen vid Hamngatan upp mot Kullstarondellen. Nynäsvägen utgör Nynäshamns andra centrumområde och här finns handel, service och restauranger. Närmast Nynäsvägen består bebyggelsen framförallt av flerbostadshus och radhus och i området Via tar äldre villor med upp vuxna trädgårdar vid. De många högresta ekarna i stadsdelens trädgårdar, bostadsgårdar och allmänna grönytor, särskilt vid Hamngatan, vittnar om kulturlandskapet som staden byggt på här. Ekarna bör värnas.

Närnatur

Det råder brist på närnatur i stadsdelen, vilket innebär att det tallbevuxna Telegrafberget (23) har en viktig roll i stadsbilden och som plats för rekreation och lek.

Parker

I stadsdelen finns Stadsparken (36) som rustades upp under 2011. Här finns numera aktivitetsmöjligheter för många grupper: lekplats för barn, klätternät för ungdomar och bouleanor för vuxna. Det finns sittplatser, bra belysning, en naturligare del med blomsterprakt i form av rhododendronbuskar, planteringar med perenner och marktäckare. Den ursprungliga fontänen är bevarad. Stadsparken används till exempel av Viaskolans elever för idrott.

Det finns inga kommunala kvartersparker i stadsdelen. Med tanke på att stadsdelen för övrigt har få tillgängliga grönområden så bör detta åtgärdas i framtiden. När stadsdelen utvecklas och förtätas bör en eller ett par mindre kvartersparker utvecklas, som kompletterar stadsparken i läge och innehåll.

Grönytan vid Båtsmansvägen/Nynäsvägen (42) är värdefull, kulturellt och ekologiskt och till viss del socialt, eftersom det finns så lite närnatur i stadsdelen. Här syns rester av stadsdelens gamla ekländskapet i de mycket grova, gamla ekarna och hasselbuskar. En av ekarna är en av stadens grövsta. Grönområdet är viktigt som del av ett rekreationsstråk men det upplevs bullrigt och har få vistelsevärden på grund av trafiken på Nynäsvägen. Allmänheten har önskat gallrade buskage, mer välunderhållna gångstigar och fler sittplatser i grönområdet.

Rekreatiionsstråk

I Nynäsvägen/Via finns inga rekreationsstråk men en gång- och cykelväg i grönområdet vid Nynäsvägen/Båtsmans väg (42) leder vidare ut på ett rekreationsstråk längs med hamnområdet och mot Telegrafområdet. Längs med stråket finns havsutsikt men upplevs som något av en baksida av både hamnområde och stad och bör göras mer attraktivt och tryggt.

7. NYNÄSVÄGEN/VIA



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
36 Stadsparken	Värdefullt	Stadspark
42 Nynäsvägen/Båtmans väg	Mycket värdefullt	Övrig park/grönya
101 Telegrafberget	Värdefullt	Närnatur

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- En eller ett par kvartersparker bör utvecklas i lämpligt läge i stadsdelen som del av stadsutveckling/förtätning.
- Grönområdet vid Båtmansvägen/Nynäsvägen bör utvecklas så att det blir mer attraktivt och upplevelserikt.



Hacktorpskogen

5.8 Telegrafan/Vaktberget

Stadsdelen sluttar mot havet och omger Vaktberget, en brant hållmark med tallar. Bebyggelsen består av före detta industriområdet Telegrafan, ett konferenscentrum, några flerbostadshus i norr mot Ny-näsvägen och i övrigt villor med större, uppvuxna trädgårdar. Telegrafan är ett utvecklingsområde som idag rymmer en galleria, men andra funktioner och mer bebyggelse kan tillkomma i framtiden.

Närnatur

Det finns gott om närnatur i stadsdelen. Vaktberget (37) är ett grönområde med höga ekologiska och kulturella värden. Det har också förhållandevis högt socialt värde. Det besöks ofta av tre förskolor och en skola men är inte lika välbesökt av allmänheten. Det senare kan förklaras av att området är brant, bara har en entré mot gatan och gränsar mot få bostäder. Vaktberget kan bli en tillgång för boende om bostäder utvecklas i området ifall den innefattar åtgärder som ökar tillgänglighet till grönområdet, t ex genom trappor, sittplatser och tydligare entréer.

Hacktorpskogen (15) är ett annat område med närnatur i stadsdelen. Det består av en flack hållmark med blandskog och har höga sociala och ekologiska

värden (två våtmarksområden samt bevarade döda träd). Det besöks ofta av allmänhet, en skola och fyra förskolor. Skogen är lättillgänglig då det finns flera stigar som löper in i området och flera entréer är tydliga. Entrén vid Telegrafvägen behöver dock förtydligas då den upplevs halvprivat.

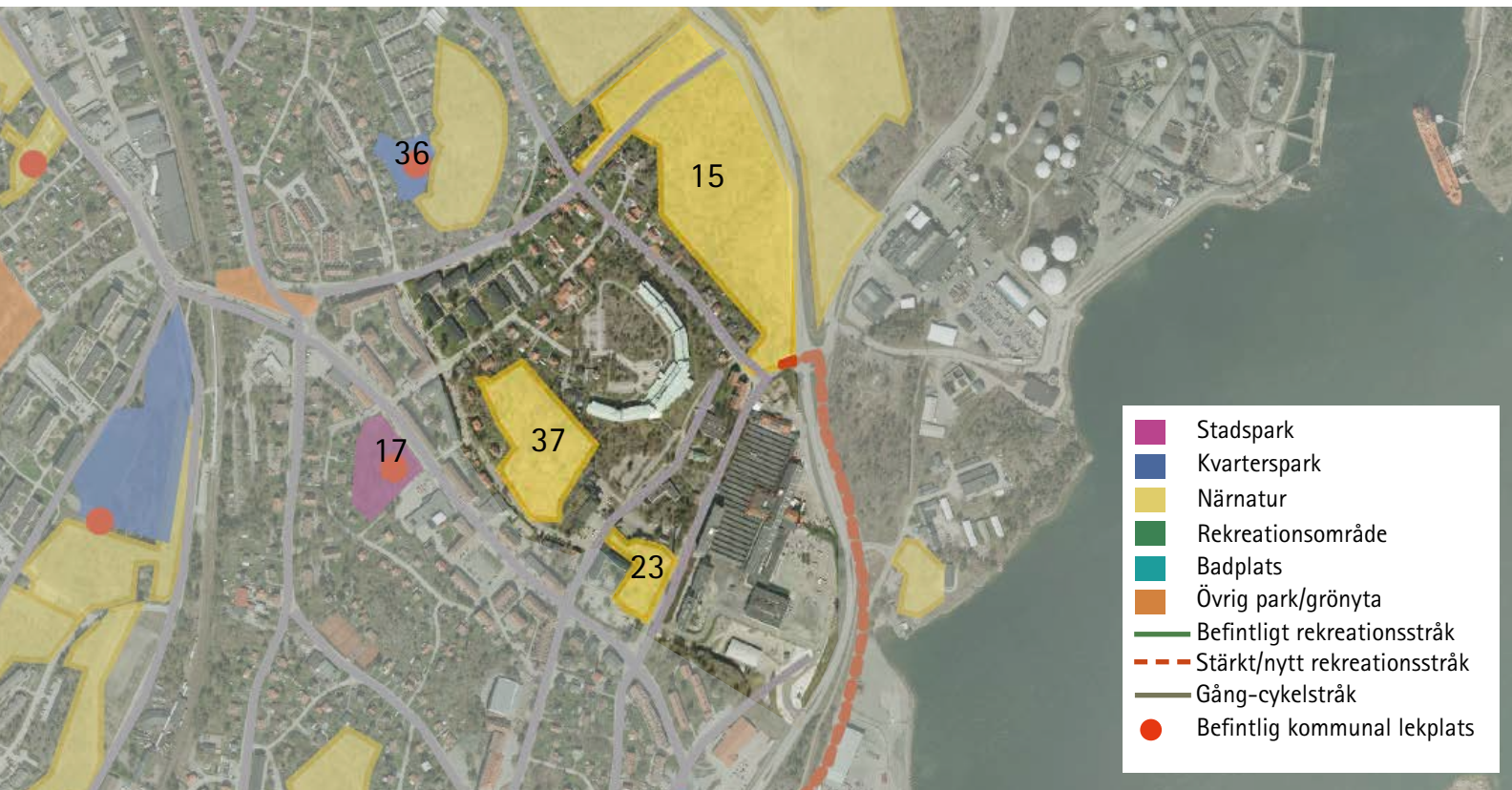
Parker

Det finns inga kvartersparker i stadsdelen men närheten till Vårdkasen lekplats samt till Stadsparken (17 och 36 i karta på nästa sida) från de norra delarna av stadsdelen innebär att behovet inte heller är akut. Om bostäder utvecklas vid Telegrafanområdet ökar dock antalet boende utan kvarterspark inom 300 m. En allmän kvarterspark bör därför skapas som del av utvecklingen av Telegrafanområdet.

Rekreatiionsstråk

I stadsdelen finns inga rekreatiionsstråk men den angränsar till rekreatiionsstråket längs med hamnområdet beskrivet i avsnitt 5.7.

8. TELEGRAFEN/VAKTBERGET



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
15 Hacktorpsskogen	Värdefullt	Närnatur
23 Telegrafberget	Värdefullt	Närnatur
37 Vaktberget	Värdefullt	Närnatur

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- Tillgängligheten till Vaktberget bör förstärkas om Telegrafenområdet utvecklas.
- Entrén till Hacktorpsskogen vid Telegrafvägen bör förtydligas genom t ex skyltning/regelbunden gallring.
- Om bostäder utvecklas vid Telegrafenområdet bör en allmän kvarterspark skapas.
- Industrivägens grönskande omgivning bör värnas vid stadsutveckling.



Hacktorpsskogen

5.9 Hacktorp/Kullsta

Stadsdelen sträcker sig från Vårdkasbergets (16) högt belägna hållmarker i söder till Rappstaängens (11) låglänta gräsytor. Den avgränsas av järnvägen i väster och väg 73 i nordost. Bebyggelsen består av ungefär lika delar radhus och villor.

Närnatur

Det finns gott om närnatur i stadsdelen och Alhagenbron innebär att Alhagen är lättillgänglig.

Hacktorpsskogen (15) är tillgänglig och socialt värdefull närnatur (området beskrivs i avsnitt 5.8). Vårdkasberget (16) består av blandskog på en brant hållmark. Området har ett högt kulturellt och ekologiskt värde men begränsat socialt sett då det är svårt att hitta och delvis mycket brant. Det kulturella värdet speglas i namnet, att berget tidigare haft en vårdkase, en signaleld för att varna om faror från land eller till havs. Vårdkasberget besöks flitigt av allmänhet samt två förskolor. Det ligger i anslutning till kvartersparken Vårdkasens lekplats (17). Entrén från kvartersparken bör förstärkas då området ligger bakom en fotbollsplan och upplevs privat.

Parker

Vårdkasens lekplats (17) består av en liten fotbollsplan, en lekplats och sittplatser och fungerar som kvarterspark. Den omgärdas av Vårdkasens hållmarker och bostäder. Kvartersparken är välbesökt och

används av tre förskolor och allmänhet. Entrén från Vaktbergsvägen behöver förtydligas.

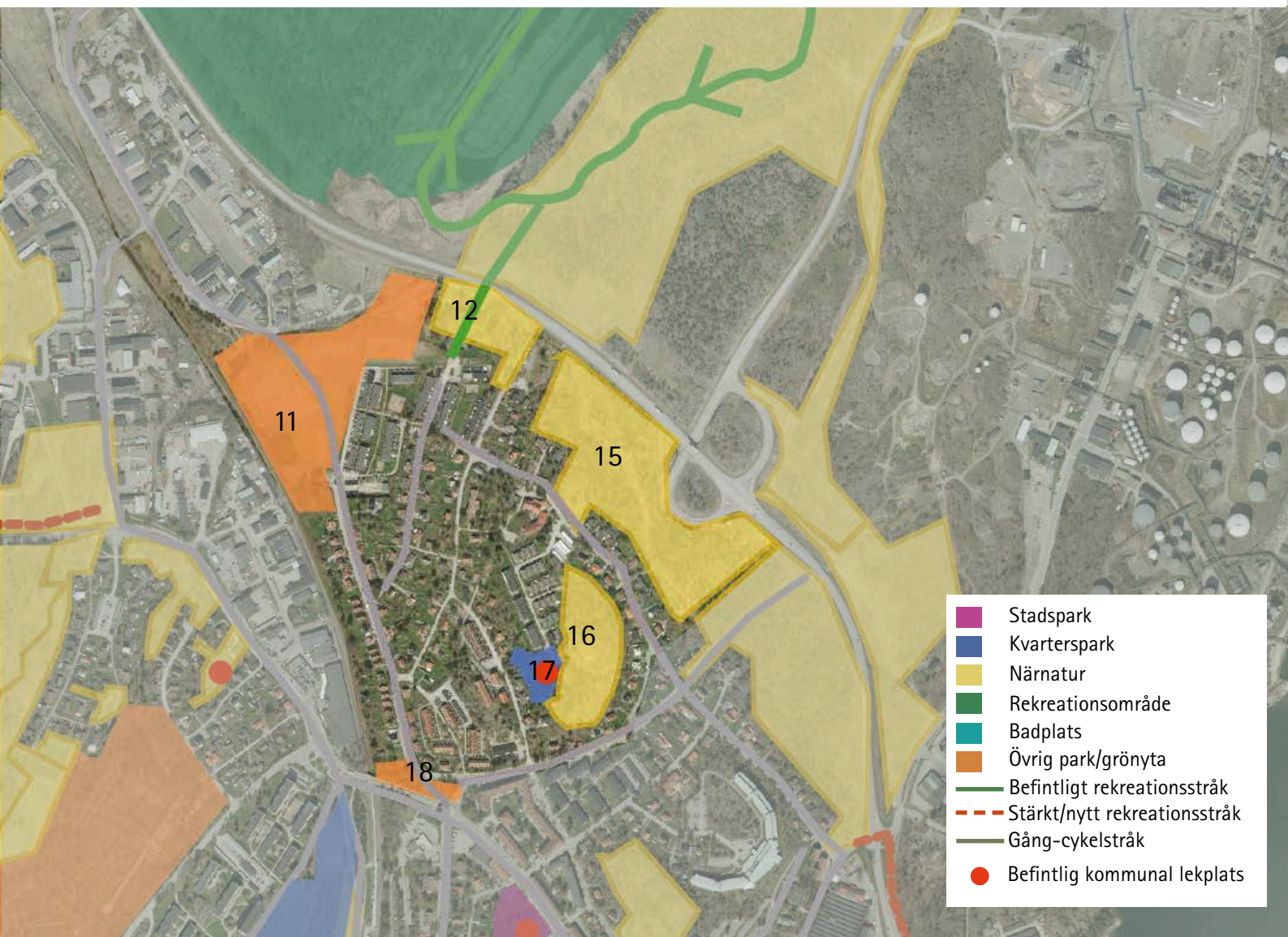
Rappstaängen (11) består av stora gräsytor som är delvis högvuxna och en fotbollsplan. Rappstaängen är del av ett svagt samband mellan Alhagen och Kvarnängen/Fjättern och är viktig ekologiskt sett, för djurs och växters spridning. Ängen erbjuder dock få sociala funktioner och upplevelsevärden. Enkäterna visar att bara en skola och få från allmänhet använder området, vilket pekar på ett lågt nyttjande för ett så stort område. Förslag på förbättringar från allmänheten är mer intensiv gräsklippning och ny belysning. Grönområdet kan delvis utvecklas på annat sätt, förutsatt att 1. kvarvarande delar av grönområdet förstärks med fler funktioner och görs mer attraktiva för vistelse och att 2. det svaga sambandet genom grönområdet förstärks. Kullstaplan(18) har ett begränsat värde på grund av det trafikstörda läget intill järnväg och Kullstarondellen.

Alhagenbron (12) är ett litet lövskogsområde som många passerar på väg ut mot Alhagen. Närheten till och trafikbuller från väg 73 gör det mindre attraktivt för vistelse.

Rekreationsstråk

Stadsdelen angränsar till rekreationsstråken i Alhagen som är lättillgängliga härifrån.

9. HACKTORP/KULLSTA



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
11 Rappstaängen	Begränsat värde	Övrig park/grönyta
12 Alhagenbron	Värdefullt	Närnatur
15 Hacktorpsskogen	Värdefullt	Närnatur
16 Vårdkaseberget	Värdefullt	Närnatur
17 Vårdkasebergets lekplats	Värdefullt	Kvarterspark
18 Kullstaplan	Begränsat värde	Övrig park/grönyta

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- Entrén till Vårdkaseberget och dess lekplats från Vaktbergsvägen bör förtydligas.
- Rappstaängen kan delvis utvecklas på annat sätt, förutsatt att 1. kvarvarande delar av grönområdet förstärks med fler funktioner och görs mer attraktiva för vistelse och 2. att det svaga sambandet genom grönområdet förstärks.



5.10 Nicksta/Backlura

Stadsdelen sträcker sig från Nynäsvägen ned till Nickstavikens bad och ut till Nickstauddens branta sluttningar. Bebyggelsen består framförallt av flerbostadshus, men här finns också några grupper med radhus och en camping i Nickstaviken. Den största delen av bebyggelsen ligger på bergsplatån som avslutas med Nickstaudden. På bergsplatån växer barrskog och i sluttningarna växer bland- och lövskog.

Närnatur

I Nicksta/Backlura finns gott om allmänt tillgänglig och sammanhängande närnatur. Närnaturen har generellt tydliga entréer och många stigar. Tillgängligheten begränsas något av sluttningarna delvis är mycket branta. Det gäller framförallt delområdet Svedviksvägen (35) som få personer besöker enligt enkäten till allmänheten. Området kan därför utredas för annan markanvändning, om det gångstråk som löper genom området värnas.

Nickstaudden (31) har både höga sociala och ekologiska värden. Grönområdet används flitigt för rekreation och besöks av många personer och två skolor enligt enkäten. Delar av Nickstauddens sydsluttning är mycket branta och otillgängliga men de lägre partierna är mer tillgängliga. Grönområdet är en viktig spridningsväg mellan stadens grönområden och de större, sammanhängande naturområdena vid Natvik/Näset (läs mer på sidan 83).

Närnaturområdet Nickstastigen (32) fungerar framförallt som välutnyttjat rekreativstråk idag, men det innehåller ett parkområde som kan utvecklas. Backlura skog (33) är ett barrskogsparti på sandmark

med många stigar. Området används ganska flitigt av allmänheten och av en förskola, men kan upplevas som mörkt. Bättre belysning behövs, vilket har tagits upp i enkäten.

Parker

Backlura lek/fotboll (34) är ett grönområde med många funktioner och med potential att bli en omtyckt kvarterspark. Här finns en lekpark, en större och en mindre hundrastgård, sittplatser, cykelställ, sandlåda, fotbollsplan med miniläktare och "pulkabacke". Allt är omgivet av en högvuxen gräsyta/ängsmark i barrdominerad blandskog. På platsen låg förr "Rumbagården", en festplats med dansbana och fritidsgård, vilket även ger grönområdet ett högt kulturellt värde. Grönområdet används flitigt av skolor och förskolor men av få personer från allmänheten. Grönområdet är i behov av upprustning och underhåll.

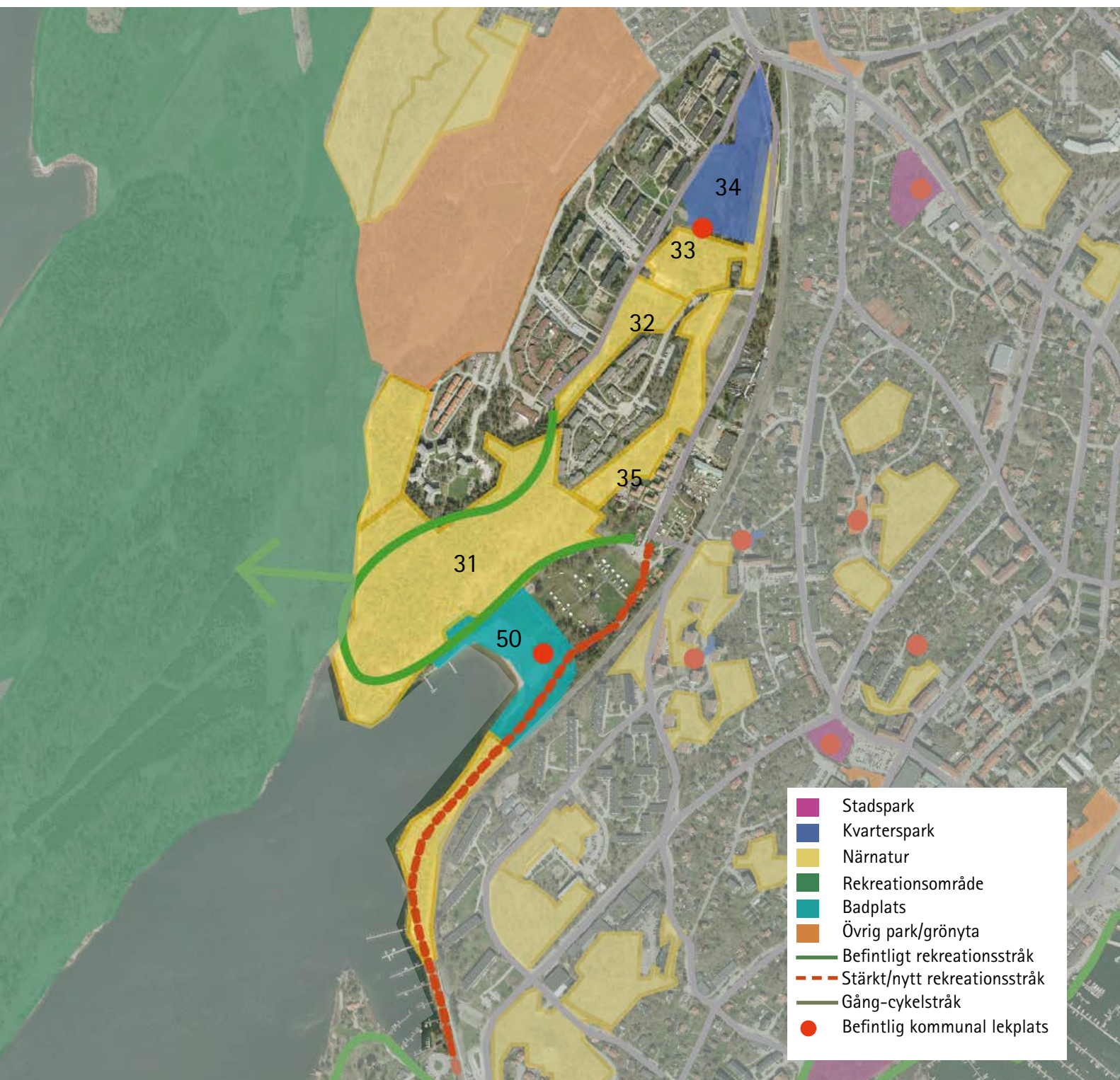
Nickstabadet (50) är populärt som badplats och som del av rekreativstråk. Enkäten visar att det besöks av många från allmänheten (det är det sjätte mest besökta grönområdet), och används regelbundet av två förskolor och två skolor. Samtidigt visar enkäten också på att badplatsen kan utvecklas till en mer attraktiv miljö med fler funktioner, som t ex fler lek-möjligheter, bättre belysning och mer intensivt underhåll.

Rekreativstråk

Rekreativstråket i riktning mot Gröndalsviken är tillgängligt och populärt men kan upplevas som otryggt vilket bör åtgärdas i den mån det går (en del av förklaringen ligger i det avskilda läget).

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- Närnaturen vid Svedviksvägen (35) kan utredas för annan markanvändning, förutsatt att rekreativstråket genom området värnas.
- Backlura lek/fotboll (34) bör utvecklas som kvarterspark.
- Nickstabadet (50) bör utvecklas som en attraktiv badplats med aktivitetsmöjligheter för många.



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
31 Nickstaudden	Värdefullt	Närnatur
32 Nickstastigen	Värdefullt	Närnatur
33 Backluraskogen	Värdefullt	Närnatur
34 Backlura lek/fotboll	Värdefullt	Kvarterspark
35 Svedviksvägen	Begränsat värde	Närnatur
50 Nickstabadet	Mycket värdefullt	Badplats



5.11 Källsmo

Källsmo är ett bostadsområde med villor och radhus som ligger i stadens västra utkant, söder om Nynäsvägen. Det angränsar mot det större rekreativsområdet Natvik/Näset.

Närnatur

Det finns gott om närnatur i området. Källsmo skog (22) är ett lövdominerat skogsområde som angränsar till det större rekreativsområdet Natvik/Näset. Det besöks av få personer enligt enkäten och av en skola. På så sätt verkar grönområdet ha ett ganska lågt socialt värde idag. Samtidigt har grönområdet potential att bli mer välbesökt eftersom det angränsar till Natvik/Näset och är lättillgängligt från Nynäsvägen. Entréerna till området behöver dock förtydligas och det faktum att stigarna är på allmän mark (privata komposter nära stigen gör att området upplevs privat). Tillgängligheten till Natvik/Näset från grönområdet bör också förstärkas, det finns t ex ett stängsel mot Nynäs gods.

Närnaturområdet vid Backluravägen (30) består av blandskog i en sluttning ut mot Näset. Sluttningen är delvis mycket brant vilket minskar tillgängligheten. Samtidigt har grönområdet ett relativt högt socialt värde, då ett flertal använder området enligt enkäten.

Det lilla grönområdet Källsmo/Nynäsvägen (20) är värdefullt som del av ett rekreativstråk, särskilt om rekreativstråket mot Natvik/Näset och vidare ut mot Fjättern utvecklas, se nedan. Skogen behöver gallras för att bli mer välkomnande och gräset slås för att gynna ängsväxter. Tydligare och mer välkomnande entréer till grönområdet behövs, framförallt från Nickstabadsvägen där höjdskillnaden gör det svårt att hitta hit.

Parker

Det två lekplatserna i stadsdelen, Hagstigen (21) och Källsmo (19) lekplats besöks av förhållandevis få personer enligt enkäten. Hagstigen lekplats (21) förvaltas av en samfällighet. Hagstigen lekplats kan fungera som en kvarterspark då den är lättillgänglig för allmänhet och ligger nära ett gångstråk. Den har förutom lekplats, tennisbana, bänkar och klippta gräsytor. Källsmo lekplats (19) förvaltas av kommunen, men det bör undersökas om denna lekplats kan gå över i en samfällig skötsel av de boende. Lekparken har nya lekredskap men är mycket liten och upplevs halvprivat då den ligger väldigt nära intilliggande bostäder. Den upplevs som en lekplats för boende som bor precis intill. Eftersom stadsdelen ligger förhållandevis långt från stadsparker och kommunens kvartersparker bör en ny kvarterspark utvecklas om fler bostäder byggs i området.

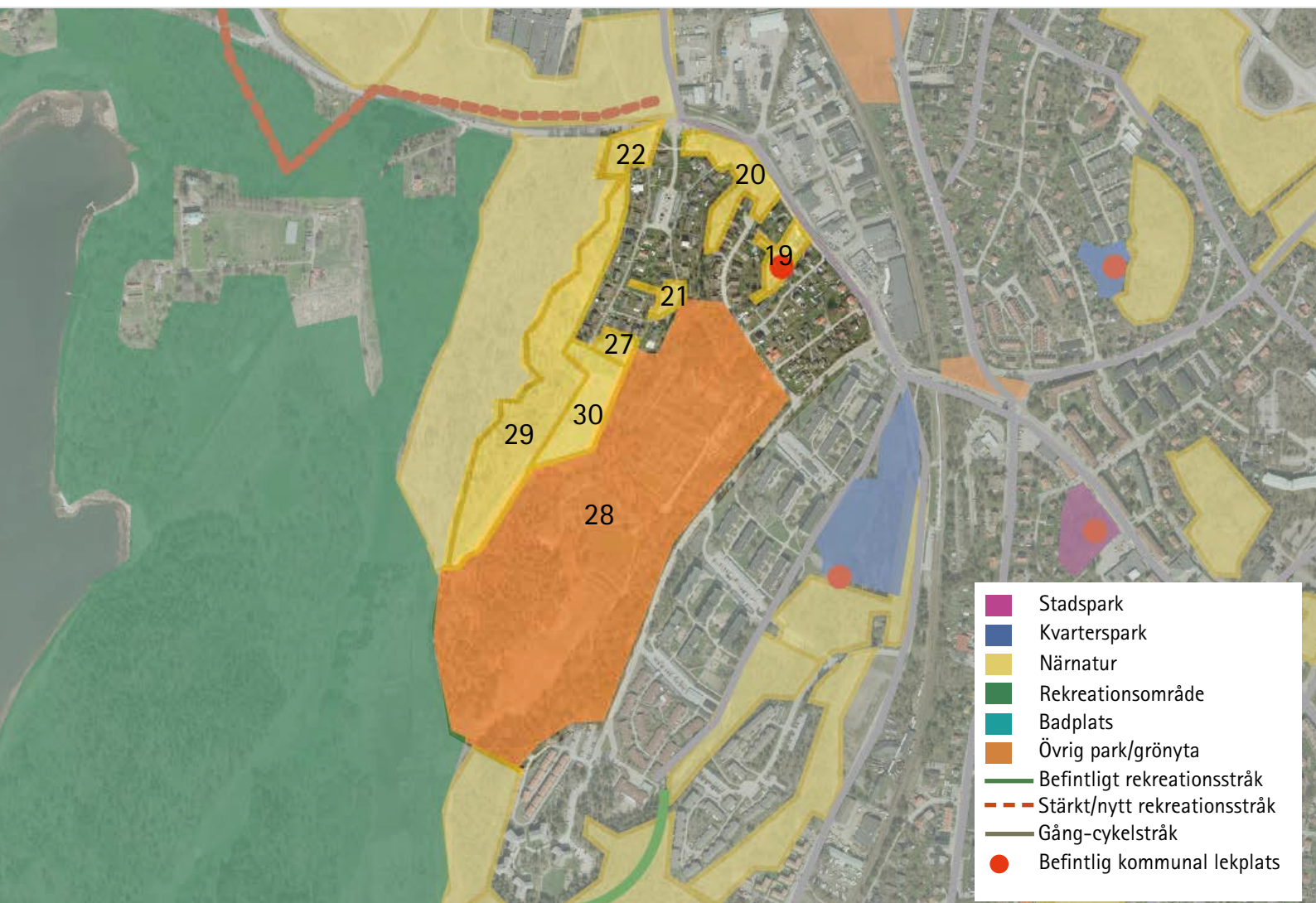
Kyrkogården (28) förvaltas inte av kommunen utan av Svenska kyrkan. Den innefattas i grönstrukturplanen då den fungerar som ett allmänt tillgängligt grönområde och är kulturellt och socialt värdefull.

Källsmo fotbollsplan (27) används mycket lite enligt enkäten. Då Kvarnängens fotbollsplaner finns nära (se karta avsnitt 5.12) kan ytan utredas för annan markanvändning.

Rekreativstråk

För att förbättra tillgängligheten till Natvik/Näset och Fjättern föreslås ett nytt rekreativstråk längs med Nynäsvägen.

11. KÄLLSMO



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
19 Källsmo lekplats	Begränsat värde	Övrig park/grönyta
20 Källsmo/Nynäsvägen	Värdefullt	Närnatur
21 Hagstigen lekplats	Värdefullt	Övrig park/grönyta
22 Källsmo skog	Värdefullt	Närnatur
27 Källsmo fotbollsplan	Begränsat värde	Övrig park/grönyta
28 Kyrkogården	Värdefullt	Övrig park/grönyta
29 Natvik	Värdefullt	Närnatur
30 Backluravägen	Värdefullt	Närnatur

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- Ett nytt rekreatiionsstråk till Natvik/Näset och vidare ut mot Fjättern bör utvecklas i kanten av Källsmo skog.
- En ny kvarterspark bör skapas om fler bostäder byggs i området.



5.12 Kvarnängen

Kvarnängen ligger i norra utkanten av staden. Här finns ett idrotts- och motionsområde och stadens gymnasieskola.

Närnatur

Runt idrottsområdet finns närnatur i form av skogspartier (2,3,4,6,7) som omger en dalgång med öppna marker. Skogen består av ädellövskog och blandskog med ett mycket varierat trädskikt. En del av de öppna markerna är högvuxna och andra mer intensivt klippta för att fungera för olika idrottsaktiviteter. Området är lättillgängligt från tätorten både med cykel och till fots.

Enkäten visar att många använder Kvarnängen. De flesta som svarat på enkäten brukar besöka något av Kvarnängens sju delområden. Området används, som man kan vänta sig, främst till motion, träning och idrott men också för att rasta husdjur.

Kvarnbäcken slingrar sig genom området. Bäckan används som undervisningslokal av den närbelägna gymnasieskolan. Anläggningar som påverkar bäcken och dess närmaste omgivning negativt är inte möjliga att förena med bevarande av det ekologiska värdet.

Ädellövskogen vid Kvarnängen södra bollplan (6) har ett högt ekologiskt värde eftersom den tillsam-

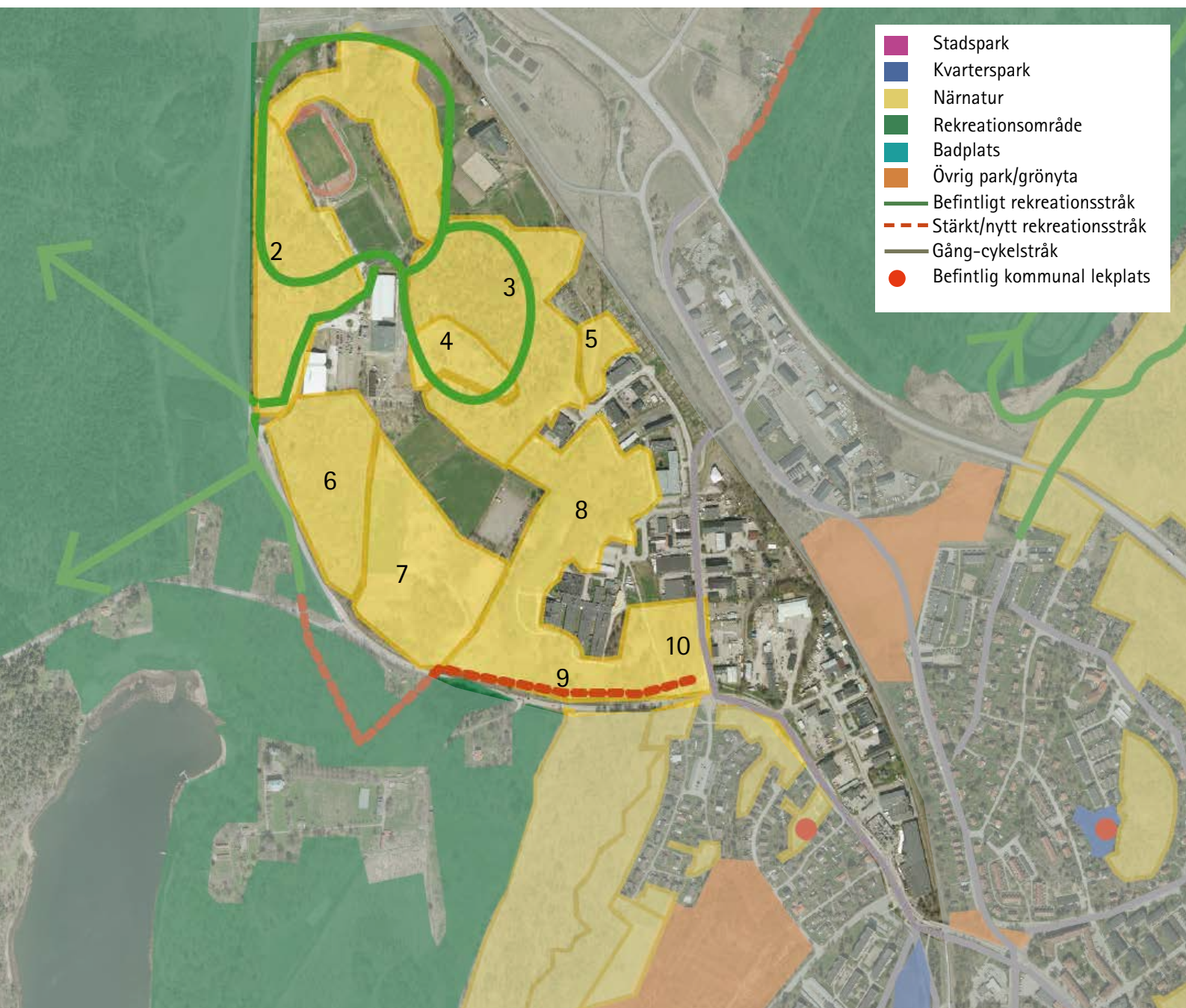
mans med ädellövskogen vid Nynäs gård bildar ett av kommunens största sammanhängande områden av denna skogstyp. Genom sin storlek och sin höga andel ädla lövträd faller området under ädellövskogslagens bestämmelser, vilket måste uppmärksammas vid eventuella skogsvårdsåtgärder.

Entréområdet till idrottsplatsen upplevs enligt enkät till allmänhet som oattraktiv på olika sätt, som t ex skräpig och mörk. Entréområdet kan bli mer attraktivt och tryggt genom ny utformning och belysning. Stallvägen (5) och Kvarnängen tennishuset (7) har begränsade värden.

Rekreatiionsstråk

Väl fungerande rekreatiionsstråk löper genom hela stadsdelen men det finns ingen koppling mot näraliggande rekreatiionsområdet Natvik/Näset över Nynäsvägen. En sådan koppling bör skapas. Enligt enkäten till allmänheten behöver belysningen förbättras längs med rekreatiionsstråken, vilket också kan förbättra trygghetsupplevelsen i området.

12. KVARNÄNGEN



Grönområde	Sammantaget värde	Typ av grönområde
2 Kvarnägenslingan västra	Värdefullt	Närnatur
3 Kvarnägenslingan östra	Värdefullt	Närnatur
4 Kvarnbacken	Värdefullt	Närnatur
5 Stallvägen	Begränsat värde	Närnatur
6 Kvarnängen södra bollplan	Värdefullt	Närnatur
7 Kvarnängen tennishuset	Begränsat värde	Närnatur
8 Gymnasiet skyttegravar	Värdefullt	Närnatur
9 Gymnasiet/Nynäsvägen	Värdefullt	Närnatur
10 Gymnasiet Konsul John	Värdefullt	Närnatur

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen:

- Entrén till idrottsplatsen bör bli mer attraktiv genom ny utformning och belysning.
- Det bör undersökas hur belysningen längs med rekreationsstråken i Kvarnängen kan förbättras.

5.13 De större rekreationsområdena

Både precis norr och söder om staden finns större rekreationsområden; Lövhagen, Natvik/Näset, Fjättern och Alhagen. Samtliga är mycket värdefulla i grönstrukturen som helhet. De bidrar med rekrea-

tionsmöjligheter nära staden för oss människor och med sammanhängande, stabila livsmiljöer för växter och djur. Här nedan beskrivs varje rekreationsområde och hur de ska utvecklas.

NYNÄSHAMNS STADS STÖRRE REKREATIONSOMRÅDEN - KARTA 7





Vy över Lövhagen

1. Lövhagen

Lövhagen utgör tillsammans med Sofiero, Ringvägen/Strandvägen och skogarna vid Hamnvik/Sandhamn ett större sammanhängande, tätsortsnära skogsområde i Södra Nynäshamn. Lövhagen planeras att skyddas som naturreservat för att skydda de ekologiska, sociala och kulturella värden i naturen på Nynäshamns södra udde. I första steget skyddas den kommunägda södra delen av Lövhagen, nästa steg är att låta den norra delen med Ringvägen ingå i naturreservatet.

Lövhagen är en halvö med karaktäristisk vegetation för mellanskärgården som präglas av ett stort lövträdsinslag. Öppna gräspartier, särskilt vid Sofiero, påminner om områdets historia som kulturlandskap, då de tidigare var åkrar. Mellan hällmarker med barrskog och blandskogspartier finns ofta mer eller mindre lågvuxna, helt lövträdsbevuxna partier. Flera mindre kärr finns också inom området. Några av dem är mycket frodiga. Sandhamnsskogen är högt belägen och består mest av hällmarkstallskog. Kuststräckan längs med Ringvägen domineras av barrskog.

Enligt enkäten är området mycket populärt att besöka. Lövhagen och Ringvägen är de grönområden som flest kvinnor och män har angett att de besöker och som flest har angett som viktigt i enkäten. Lövhagen, Ringvägen och Sofiero uppskattas för att det t ex är vackert, för möjligheten till avkoppling och till aktiviteter som lek och spel. Hamnvik/Sandhamns-

skogen uppskattas mer för att det är nära där man bor (ca 77 % har nämnt det som en viktig kvalitet i förhållande till Lövhagen och Ringvägens ca 30%).

Tillgängligheten till Lövhagen är god från öster och Ringvägen men behöver förbättras från Hamnvik eftersom det saknas gång- och cykelväg på vissa sträckor.

Lövhagen har ett rikt växt- och djurliv. Skärgården har en tydlig inverkan på florans vilken bland annat tar sig i uttryck i den relativt rika förekomsten av björnbär. I området finns sällsynta och hotade växtarter. Vid tiden för den översiktliga naturinventeringen påfanns vissa ängsväxter såsom nattviol och backlök trots upphörd hävd. Det är osäkert om så fortfarande är fallet. Enligt en ny inventering (från 2011) finns den starkt hotade tallhartickan här och flera nära hotade arter. Skogen innehåller på flera ställen stora mängder död ved, framförallt som lågor och det finns ett parti med mycket stora aspar. I grönområdet finns flera nyckelbiotoper och naturvärdesområden.

De öppna ängsmarkerna vittnar om Lövhagens kulturhistoria och bör bevaras genom kontinuerlig hävd. Informationen om områdets historia och ekologiska värden behöver förbättras och uppdateras med hjälp av t ex nya kartor och skyltar.



Vy mot Nynäs gods

2. Natvik/Näset

Natvik/Näset ligger väster om Backlura/Källsmo. Området avgränsas av Nickstaviken och Nynäsviken i väst och söder och Nynäs Gård i norr. Naturen i Natvik/Näset är mycket värdefull och skydd av området värden bör utredas. Området behöver också göras mer tillgängligt.

Landskapet karaktäriseras av sprickdalar; tre tydliga bergribbor passerar området diagonalt i nordöstra - sydvästra riktningen.

Naturen är varierad med skog, åkrar, hagmarker och vattenbryn. Det finns skogsbiotoper som ädellövskog, blandskog, sumpskog och hållmarkstallskog. Det finns även öppna marker som torräng, friskäng, fuktäng/strandäng och därtill liggande vass. De trädarter som dominerar är ek, vårtbjörk och sälg.

Historiskt sett har marken i Natvik/Näset använts för ängsbruk, åkerbruk och betesbruk men i nuläget finns bara lite åkerbruk och inget ängsbruk kvar. Det innebär att ängsväxter numera är sällsynta i området, sådana går främst att finna vid vägrenarna (som brukas ungefär som ängsmarker brukades förr). Idag består den öppna marken framförallt av naturbetesmark som är mer eller mindre trärik.

Det omväxlande landskapet innebär att området har potential att vara socialt värdefullt men enkäten pekar på att det idag inte är så populärt att besöka. Om tillgängligheten förbättras på olika sätt till området, genom tydligare entréer, nya spångar över låglänta partier, gallring, och nya gångstigar kan området bli mer populärt att besöka för vardagsrekreation och utflykter, särskilt för de som bor i Backlura, Nicksta och Källsmo.

Delar av Natvik och Näset är mer välbesökta, t ex området runt Nynäshamns gods som är ett herrgårdspräglat kulturlandskap. Där är tillgängligheten bra och där finns många skogsstigar. Andra delar av rekreationsområdet har snårig eller brant terräng.

I kommunens naturinventering beskrivs Natvik som ett område som kännetecknas av skogar som tidigare var betade och att skogen förtätats när betet upphörde. I inventeringen har området pekats ut som värdefullt och i norra delen av Natvik/Näset, speciellt runt Nynäshamns gods, har naturen klassificerats som mycket värdefull. Här finns aspskogar och en stor lövskogslund som pekats ut som nyckelbiotop. På flera ställen växer hotklassade arter som orkidéer.



Vy över sjön Fjättern

3. Fjättern

Fjätterns rekreatiomsområde ligger nordväst om Ny-näshamns tätort. Området har många värden och skydd av värdena bör utredas.

Sjön Fjättern omges av varierad skog i kuperad terräng. Skogen består till största delen av barrträd. Nära stränderna finns inslag av hassel samt storvuxen sälg; även ek och asp är vanliga. Naturskogsartad grov granskog förekommer men stora arealer domineras av föryngringsytor och barrträdsplanteringar av olika ålder. Fjätterns stränder är också varierade. Här finns tallhällmarker och nakna hållar som stupar ner i sjön, strandnära skog av björk, al och sälg och igenvuxna vikar som domineras av flaskstarr, vass och kaveldun.

Området är välbesökt, vilket också enkäten bekräftar. Det används bland annat för fiske, svampplockning och skidåkning på vintern. Här finns ett belyst

skidspår och flera obelysta skidspår.

Inventeringar i området visar på ett förhållandevis rikt växt- och djurliv. Det finns två typer av biotoper här som är särskilt ekologiskt intressanta. Det finns två gran-klibbalkärr som kan hysa skyddsvärd fauna, men ytterligare inventeringar behövs. Det finns också stort inslag av ädellövträd i öster och sydost i brynen mot den odlade marken. I dessa partier kan det finnas sällsynt och skyddsvärd flora och fauna. Den hotklassade murgrönan har hittats vid sjöns södra strand. Sjön har ett rikt fågelliv, till exempel har häckande storlom observerats under många år och fiskgjuse förekommer i området. Inventeringar tyder på att det kan finnas flodkräfta i sjön. Det bör undersökas om så fortfarande är fallet. Den ovanliga och starkt specialiserade snäckan *Vertigo antivertigo* har påträffats vid stranden av Fjätterns sydvästra vik.



Alhagen

4. Alhagen

Alhagen ligger norr om staden, mellan de två framtida industriområdena Kalvö och Norvik. Våtmarken i Alhagen anlades 1997 och är en del i kommunens avloppsrening. Den utgörs av ett system av dammar och träsk i en dalgång mellan skogsbevuxna berg. Mellan dammarna ringlar ett sex kilometer långt system av gångvägar.

Våtmarken med omgivande skogar är ett populärt rekreationsområde. Enkäten visar att fler än 50% av allmänheten brukar använda området och också att många förskolor och skolor använder området. De tre starkaste skälen till att besöka området är att det är vackert, det ger möjlighet till avkoppling och har intressanta naturmiljöer. Många har också angett att det ger möjlighet till avskildhet, trots att många besöker området.

Området är förhållandevis lättillgängligt, tack vare en gångbro från Hacktorp och en tunnel från Hammarhagen. I Hammarhagens verksamhetsområde

tar dock gång- och cykelvägen slut, vilket bör åtgärdas. I samband med utbyggnaden av industrispåret till Norvik ska en gång- och cykelväg anläggas från Åkervägen till Teknikervägen i Kalvö. En gång- och cykelbro förbinder idag stråket över väg 73.

Våtmarkens rika miljöer lockar mängder med fåglar; änder, vadare och småfåglar. Under våren rastar stora vadarflockar i det grunda område som kallas Starrträsk. I skogarna sydväst om våtmarken finns flera torpmiljöer med bevarade fruktträdgårdar.

Området påverkas av utbyggnaden av Norvik industrihamn. Det är viktigt att tillgängligheten till rekreationsområdet säkerställs och att skyddande vegetationsridåer mot nya järnvägsspår och verksamhetsområde bevaras. I vissa partier, främst i sydväst, behöver vegetationsridåerna förstärkas. Gång- och cykelvägen som planeras på Åkervägen bör kopplas samman med den som slutar vid rondellen vid Kvarnängen för att på så sätt öka tillgänglighet och trafiksäkerhet.

Riktlinjer för utveckling av de större rekreationsområdena:

- De fyra större rekreationsområdena är mycket värdefulla och ska värnas mot åtgärder som kan påverka dem negativt.
- Tillgängligheten till de större rekreationsområdena ska förbättras, genom att t ex förstärka rekreationsstråk som leder från Nynäshamns stad till de större rekreationsområdena.
- De större rekreationsområden erbjuder tysta områden (med 40 dBA högst 10 minuter per vecka) vilket ska värnas.

5.14 Grönstruktur i industri- och verksamhetsområden

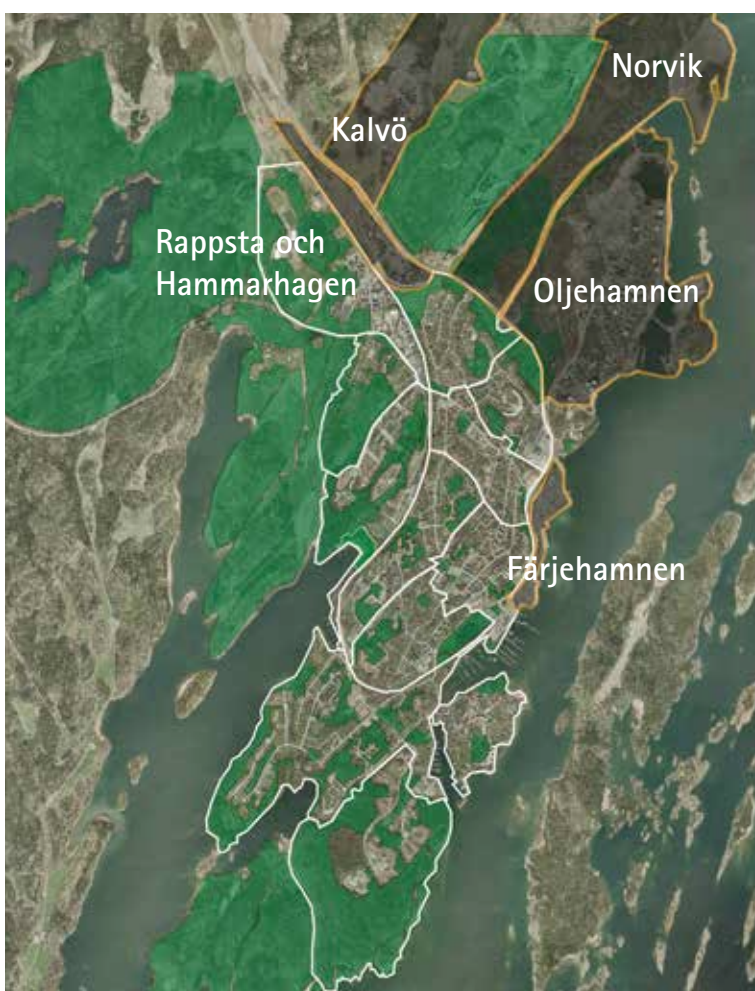
Grönstrukturen har en viktig roll i industri- och verksamhetsområden. Här motverkar grönstrukturen den barriäreffekt som hårdgjorda ytor och stora byggnader har på växters och djurs spridning. Den skapar även ett bättre mikroklimat då träd och buskar dämpar översvämningar samt skapar lä och skugga.

Grönstrukturen bidrar också till att industri- och verksamhetsområden uppfattas som mer attraktiva, båda av besökare och de som arbetar där. Eftersom det är stora ytor det handlar om, kan en medveten strategi för utvecklingen av grönstrukturen i dessa områden få betydelse för hela stadens produktion av ekosystemtjänster, biologiska mångfald och

klimatanpassning. I Nynäshamn finns följande industriområden: *Norvik, Hammarhagen, Rappsta, Kalvö, och Oljehamnen*. Det finns två verksamhetsområden: *Kvarnängen och Färjehamnen*. I alla områden behöver grönstrukturen förstärkas, med hjälp av till exempel trädtrader, planteringar längs gator, gröna tak, svackdiken och så vidare. Industriområden som planeras utvecklas är *Kalvö och Norvik*. I dessa områden har vi en chans att integrera grönstruktur för att skapa mer klimat- och miljöanpassade och också mer attraktiva industriområden i staden.

Här nedan beskrivs grönstrukturen i industri- och verksamhetsområdena och hur den kan utvecklas.

NYNÄSHAMNS STADS INDUSTRI-OCH VERKSAMHETSOMRÅDEN- KARTA 8



Hammarhagen och Rappsta

I Hammarhagen och Rappsta finns viss grönska, i form av buskage och trädtrader, men ingen sammanhållen grönstruktur. Mellan Hammarhagen och Rappsta ligger järnvägen och väg 73, vilka utgör barriärer mellan de större rekreativområdena Alhagen och Fjättern. Ett rekreativstråk leder till Alhagen och koloniområdena norr om staden över väg 73.

Stråket bör förstärkas så att barriäreffekten av väg 73 och järnvägen minskar.

Norvik

Det industriområde som planeras på Norvikudden angränsar till Alhagens våtmark och flera torp-trädgårdar. Enligt gällande detaljplan ska befintligt landskap omvandlats markant: existerande berg ska



Vy mot Oljehamnen

sprängas bort för att göra plats för en containerhamn och framtida verksamhetsområde. Den omfattande landskapsförändringen ska delvis kompenseras med substratflytt. Substratflytten innebär att man flyttar död ved och nedsågade gamla träd till ekologiskt värdefulla grönområden, till exempel Lövhagen.

Det industrispår som planeras till Norvik kommer att ändra landskapets karaktär och öka barriäreffekten som väg 73 och järnvägen idag har i området. Industrispårets effekt på landskapsbilden kan delvis kompenseras med terrängmodellering och plantering så att industrispåret skymms (se Detaljplan för Norvik). De förbindelser som industrispåret skär av planeras att ersättas med till exempel broar. Det bör utredas hur det svaga sambandet i grönstrukturen kan förstärkas när fler spår byggs och trafiken ökar.

I samband med att industriområdet byggs kommer stora ytor som idag täcks med vegetation att ersättas med hårdgjorda ytor. Ny grönstruktur i industriområdet kan tillskapas genom gröna tak, dagvattendammarna, nya träd och brynplanteringar längs med vägar. Åtgärderna kan, om de görs på rätt sätt, kompensera förlusten av grönytor. I Norviks detaljplan finns en grönstrukturplan (del av detaljplanen för området) som beskriver hur grönstrukturen och dagvattenhan-

teringen ska utvecklas i industriområdet. Den är en bra grund men bör kompletteras med fler åtgärder för att skapa ännu bättre förutsättningar för växt- och djurliv, mikroklimat o.s.v.

Kalvö

Kalvö industri- och verksamhetsområde ligger norr om Nynäshamns tätort i en dalgång. Området planeras att utökas. Det avgränsas av väg nr 73 i sydväst, bergsryggar i norr och söder och jordbrukslandskap i östlig riktning. Här finns till exempel fornlämningar som gör området kulturellt värdefullt.

Oljehamnen

Oljehamnen är det största verksamhets- och industrihamnsområdet i Nynäshamn. Det är ganska homogent i sin karaktär med stora industribyggnader, cisterner och asfalterade ytor. Här finns inga gröna element, planteringar eller storvuxna träd. Bristen på grönt påverkar till exempel spridningen av växter och djur och troligen också arbetsmiljön negativt. Ny grönstruktur i form av till exempel trädplanteringar skulle kunna tillföras.

Färjehamnen

Färjehamnen erbjuder plats för färjetrafiken till Gotland, Lettland och Polen. Grönstruktur saknas helt.

Riktlinjer för utveckling av grönstrukturen i industri- och verksamhetsområden:

- Det bör tas fram en åtgärdsplan för att förstärka grönstrukturen i befintliga verksamhets- och industriområden.
- Nya industri- och verksamhetsområden bör ha en strategi för grönstrukturen: hur ny grönstruktur ska integreras i området och hur grönska som förloras ska kompenseras.
- Nya industriområden ska planeras med hänsyn till spridningen av växt- och djurarter och åtgärder för att mildra barriäreffekter ska vidtas, som t ex faunabro eller ekodukt.
- Det bör utredas hur det svaga sambandet vid väg 73 och järnväg kan förstärkas.

